

Marksist Bakış

Bütün Dünyanın İşçileri Birleşin!

Yıl: 3- Sayı: 16

Fiyatı: 2 YTL

Grev, Barikat, Devrim!

Sömürü Düzeninin Hastabakıcısı Değil, Mezarkazıcısı Olmak İçin İLERİ!

- * Karl Marks ve Ekonomik Kriz
- * Türkiye’de Büyük Sermaye’nin Gelişimi-I
- * Çatı Partisi ve İdeolojik Zemini
- * 40. Yılında 1968: Türkiye Devrimci Geleneği-II
- * Irak Solu: Geçmiş Geleceğin Aynasıdır
- * Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı(Lenin)

www.bolsevik.org

TEMEL İLKELERİMİZ

Ya Barbarlık Ya Sosyalizm: Tüm toplumsal ve ekonomik hayatın bir avuç kapitalistin çıkarları doğrultusunda şekillendiği kapitalist sistem varlığını, ancak savaşlarla sürdürmektedir. İşsizlik, açlık, yoksulluk, savaşlar ve doğanın tahribatının sorumlusu kapitalizm ve onun içkin özellikleri olan kar hırsı ve rekabettir. Kapitalizmde bütün zenginliği işçiler yaratır. Bu zenginliğin çoğunluğun ihtiyaçları için kullanılabilmesi ancak işçi sınıfının kolektif olarak bütün zenginliğe, üretim araçlarına el koymasıyla, üretimi ve dağıtımı kontrol etmesiyle yani proletarya diktatörlüğü ile mümkündür.

Aşağıdan Sosyalizm: Sosyalizm, ancak tüm ezilenlerin ve yoksulların desteğini alarak onlara öncülük eden işçi sınıfının kitlesel, doğrudan, militan mücadelesiyle; işçi sınıfının kendi eylemleriyle mümkündür. Sosyalizm, küçük bir azınlığın kendini kitleler yerine ikame etmesiyle kurulamaz. Sosyalizm ancak işçi konseyleri aracılığıyla aşağıdan yukarıya örgütlenen bir işçi iktidarı ile gerçekleştirilebilir. Bunun dışındaki kestirmeci, maceracı, tepeden inmesi her yol kaçınılmaz olarak bir azınlık iktidarıyla, kapitalizmle sonuçlanır. Marks'ın dediği gibi işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır.

Sosyal Devrim: Bu düzenin kurumları işçi sınıfına karşı kapitalistleri korumak için vardır. Bu kurumlar işçi sınıfı tarafından ele geçirilip kullanılmaz. Mevcut sistem iyileştirmeler yapılarak, yani reformlarla düzeltilemez. Sosyalizm parlamento aracılığıyla gerçekleşemez. Bir sosyal devrim zorunludur.

Yurtseverlik değil Enternasyonalizm: Bütün dünya işçileri kardeşler. İşçilerin vatani yoktur. Küresel bir sistem olan kapitalizmin tarihin çöp tenekesine atılabilmesi için işçi sınıfının uluslararası birliği zorunludur. Marks bu yüzden bütün dünyanın işçileri birleşen çağrısı yapmıştır. Ulus içindeki bütün sınıfsal ayrımları perdeleyen yurtsever ideoloji ise işçi sınıfını uluslararası düzeyde böler, bize kapitalizmin çizdiği ulusal sınırları benimsememizi öğütler. Özünde işçi sınıfını mevcut sisteme eklemlen bu ideoloji yönetici sınıfların en büyük silahıdır.

Tek Ülkede Sosyalizm Mümkün Değildir: Kapitalizm dünya ölçeğinde bir sistemdir. Bunun alternatifi olan sosyalizm de ancak dünya ölçeğinde gerçekleşebilir. Tek ülkede sosyalizmin olamayacağı görmek için Marksist olmaya bile gerek yoktur. Dolayısıyla herhangi bir ülkede gerçekleşebilecek başarılı bir devrimin kaderi (dolayısıyla tüm insanlığın kaderi), devrimin diğer ülkelere sıçramasına bağlıdır. Bu mümkündür, çünkü kapitalizmin krizleri küresel, devrimler seridir.

Ulusal Sorun: Devrimci Marksistler ezilen halkların kendi kaderini tayin hakkını savunur, ezilen halkın politik temsilcisine ulusal sorunla ilgili konularda devlet karşısında koşulsuz eleştirel destek verir. Devrimci Marksistler her türlü etnik ve dini azınlığın üzerindeki baskılara karşı çıkar, onların örgütlenme hakkını savunur.

Cinsiyetçilik: Yaşadığımız sistem kadınları ezmektedir. Kapitalizm, kadınları işyerinde ucuz iş gücü olarak, aile içinde ise yeni kuşak işçi sınıfının bedavaya yetiştirilmesinde ve ev işlerinin bedava halledilmesinde kullanmaktadır. Bu durum kadınların hayatın her alanında geri planda kalıp ezilmesine yol açmaktadır. Devrimci Marksistler her yerde cinsiyetçiliğe karşı mücadele edip, kadınların her alandaki eşitliğini savunurlar. Devrimci Marksistler insanların cinsel tercihleri nedenleriyle ezilmelerine, eşcinsellerin aşağılanmasına karşı mücadele ederler.

Devrimci Parti: İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelelerinin bir işçi devletiyle sonuçlanabilmesi için devrimci parti zorunludur. Bu parti işçi sınıfının en ileri devrimci unsurlarını bünyesinde toplar, onların sınıf içerisindeki dağılmış etkisini merkezileştirir, onları koordine eder ve aktif siyasi hayata ve sınıf mücadelesine müdahale eder. Bu parti tüm işçi sınıfına öğretir ve ondan öğrenir. İşçi sınıfı içinde kök salmış, kitlesel bir devrimci işçi partisinin sınıf mücadelesinin kritik anlarında ve özellikle devrimci durumlarda var olması devrimin başarıya ulaşması için çok hayati bir durumdur, bu yüzden böyle bir partiyi inşa etmek ertelenemeyecek bir görevdir.

Devrimci Görev: Bu ilkelere katılan herkesi Marksist Bakış Dergisi faaliyetlerini büyültmeye çağırıyoruz..

İçindekiler

Karl Marks ve Ekonomik Kriz	2
Türkiye Büyük Sermayesinin Gelişimi-I	8
Çatı Partisi ve İdeolojik Zemini	13
40. Yılında 68: Türkiye Devrimci Geleneği-II	16
Emekçiler İçin Zor Bir Kış Gelirken!	23
Irak Solu: Geçmiş Geleceğin Aynasıdır!	25
Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı(V.İ.Lenin)	30

MARKSİST BAKIŞ

Üç Aylık Politik Dergi

Yıl: 3 Sayı: 16 Kasım 2008

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Şensöz

Yayın İdare Adresi: Kocatepe Mah. Selanik Cad. No: 23/17

Kızılay/ANKARA Tel: 0 312 480 95 60

Baskı: Yön Matbaacılık - Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi B Blok

1.Kat No: 366 Topkapı, İstanbul Tel: 0-212-544 66 34

Yayın Türü: Yaygın süreli, üç aylık

İletişim İçin:

E-mail: marksistbakis@yahoo.com

Büro-Adres: Kocatepe Mah. Selanik Cad. No: 23/17

Kızılay/ANKARA

Marks'ın Haklılığı Tartışmaları Sürerken

KARL MARKS ve EKONOMİK KRİZ

Krizler, kitleleri mücadeleye iten koşulları dün olduğu bugün de yaratmaktadır. Bu kriz de dünyanın o ya da bu köşesinde kitlelerin sefaletle itilmesine paralel olarak mücadele ateşini yakacaktır.

Marks Haklı mıydı!?

"Marks haklı mıydı?" Bu soru, kimilerini şaşırtsa da yaşadığımız kriz süresince sıkça sorulan sorulardan biriydi. Kendilerini kapitalizmin övgüsüne adanmış satılık burjuva ideologlar bile bu soru karşısında sessiz kalamadı. Ekim ayında bir yazısında Milliyet'te Taha Akyol'un "Yaşamakta olduğumuz küresel kriz, Marks'ı haklı mı çıkardı? Kriz, 'kapitalizm krizi' mi? Yoksa sadece mali sektörü şişiren yöneticilerin sebep olduğu bir 'yönetişim krizi' mi?" diyerek sözlerine başlaması, Marks'ın haklı olmadığını kanıtlamakla kendini görevli sayması çok şey ifade etse gerek. Ya da Türkiye'deki büyük patronları biraraya getiren Turkcell'in bir toplantısında İshak Alaton'un Adam Smith'in geçerliliğini yitirmesinden dem vurup "Çözüm için insanlığın Karl Marks'ı yeniden keşfetmesi mi gerekiyor?" demesi. Veyahut Anglikanların (ör. İngiltere) ruhani lideri Cantenbury Başpiskoposu Rowan Williams'ın yazdığı bir yazının başlığını şu şekilde atması: "Marks, kapitalizm hakkında kısmen haklıydı". Ya da BBC News'ta Marks kitaplarında satış patlamasının haberinin yapılması. Örnekler uzatılabilir, ama sanırız bu kadarı yeterli.

Anlaşılmaz geliyor olabilir. Neden sadece kapitalizmi övmek için açılan ağızlardan şimdi Marks'ın ismi zikrediliyor? Bu duruma bir açıklık getirmek gerekiyor. Her ne kadar kendi sınıf çıkarlarına aykırı olduğundan burjuvazi Marksizm'in bilimselliğini reddetse de sosyolojiden iktisata, felsefeden tarihe sosyal ve iktisadi bilimlerin kurucu teorileri arasında Marksizm'in önermeleri öğretilir. Bu açıdan Marksizmin bilimselliği dolaylı yollardan olsa da burjuvazi tarafından bilinir ve kabul edilir. Bugün ortaya çıkan egemenler tarafından bilinen, ancak sınıf çıkarlarıyla çelişen gerçeklerin yüksek sesle söylenir hale gelmesidir. Ancak çıkarları kapitalizmin hizmetine çalışmaktan geçen bu beylerin sözlerinin ardında Marks'ı "sınıf savaşımını proletarya diktatörlüğüne götürmek" için mücadele eden kişi olarak ele alan bir bakış yoktur.

Marks haklı mıydı diye başlayan sözler, kapitalizmin vahşi yüzüne vurgu yapılarak krizden çıkış için daha insancıl politikalar çağrısıyla son bulur. Böylece ancak diyalektiği kavrayan gözlerin okuyabileceği bir durum ortaya çıkar. Bir yandan toplum nezdinde Marks'ın meşruiyeti artırılırken, diğer yandan da kapitalizmin insancıllaşması çağrıları için Marks kullanılır. 1860'larda yazılan, Marks'ın sanki bugünkü kapitalistlerin durumunu anlatan Kapital'in 2. cildindeki şu sözleri neden onun burjuva ideologlarca da görmezden gelinemeyecek kadar büyük olduğunu kavramaya yeter sanırız: "Üretim süreci salt kaçınılmaz bir ara halka, para yapma uğruna katlanılan zorunlu bir bela gibi ortaya çıkar. Kapitalist üretim tarzına bağlı bütün uluslar, kendilerini işte bunun için zaman zaman üretim sürecini işe karıştırmaksızın para yapmak için hummalı bir çabanın pençesine kaptırırlar." (Karl Marks, *Kapital*, Cilt 2, Bölüm 1, s. 57)

Kredi Sistemi Kendinden Menkul Hareket Etmez; Kapitalizmin Yasalarına Boyun Eğer

Krizin önce Amerikan, sonra da dünya piyasalarını sarstığı günden bu yana belki de en çok duyduğumuz argüman krizin rastlantısal olduğu, mali sektördeki yöneticilerin hatalarının bir sonu-

cu olduğudur. Burada açıkça dile getirilmeyen ama bilinçlerde uyanması istenen krizlerin engellenebilir olduğu iddiasıdır. Krizlerin kapitalizme içkin bir özellik olmadığı anlatılmaya çalışılır. Oysaki daha önce Kapital'den alıntılarımız Marks'ın sözleri yaşanan bu sürecin 150 yıl öncesinde de farklı şekilde işlemediğini gösteriyor. Ama yaşananların kapitalizmin kar merkezli doğasından kaynaklandığını, kredi sisteminin ve onun yöneticilerinin kendinden menkul hareket edemeyeceğini ortaya koymak gerekiyor. Kapitalizmin krizlerle yoğrulmuş tarihine el atmadan önce krizin günah keçisi gösterilen finans sisteminin temeli olan kredi sisteminin incelemesine girmek uygun olacaktır.

Kredi sistemi ve Marks

Kapital'in 3. cildinde Marks, kredi sisteminin bir yandan kapitalist ekonominin ölçeğini genişleterek diğer yandan da daha üst bir toplum formuna, sosyalizme, geçiş için temel hazırlamasıyla can alıcı bir önemde olduğunu ortaya koymaktadır.

İlk açıdan, kredi üretici güçlerde muazzam bir genişlemeye olanak tanır, çünkü üretim artık bireysel sermaye üzerinden değil toplumsal sermaye üzerinden organize edilmektedir. Aynı zamanda, kredi sistemi, bireysel olarak alınan risk ya da bireysel tasarrufla sağlanan sermaye birikimiyle meşrulaştıran kapitalist sistemin ideolojik meşruiyet dayanaklarını yıkar. Birey kendi kaynak ya da birikimlerini riske atmaz, aksine kredi sistemiyle diğerlerinin, yani toplumsal zenginliğin muazzam birikimini, riske atar.

Son krizde gözlemlediğimiz gibi, kredi, üretimin toplumsal karakteriyle zenginliğe kişisel el konulması arasındaki çelişkiyi daha da derinleştirir. Kredi sistemi "yeni bir finans aristokrasisi, kurucular, spekülasyonlar ve düpedüz nominal direktörler şeklinde yeni bir asalaklar zümresi üretir; birleşik kuruluşlar, hisse senedi çıkarmak ve hisse senedi spekülasyonları yoluyla tam bir sahtekarlık ve dolandırıcılık sistemi yaratmış olur." (Karl Marks, *Kapital*, Cilt 3, s. 388)

Marks sadece bu sürecin başlangıcını görebilecek kadar yaşamış olmasına rağmen sürecin tarihsel önemini çizerek bugünkü durumu özetlemektedir:

"Kredi sistemi üretken güçlerin maddi gelişmelerini ve bir dünya-piyasası kurulmasını hızlandırmaktadır. Yeni bir üretim tarzının bu maddi temellerini böyle bir yetkinlik derecesine yükseltmek, kapitalist üretim sisteminin tarihsel görevidir. Aynı zamanda, kredi, bu çelişkinin şiddetli patlamalarını -bunalımlarını- hızlandırır ve böylece eski üretim biçimini çözüp dağıtacak öğeleri oluşturur.

Kredi sisteminin özünde yatan iki karakteristiğinden birisi, kapitalist üretimin itici gücü olan, başkalarının emeğinin sömürülmesi yoluyla

zenginleşmeyi, en katıksız ve en dev boyutlara ulaşmış bir kumar ve sahtekarlık sistemi halini alıncaya kadar geliştirmek ve toplumsal serveti sömüren azınlığın sayısını gitgide azaltmak, diğeri de, yeni bir üretim tarzına geçiş biçimini oluşturmaktır." (Karl Marks, *Kapital*, Cilt 3, s.390)

Kredi sistemi, kapitalizmin gelişimine ilk evresinde hız verse de tetiklediği diğer bir süreç daha vardır: Krizler. Kredi sistemi hem krizleri hızlandırır hem de derinleştirir. Nedenlerini Marks'ın sözleriyle ortaya koyalım:

"Kapitalist üretim çevrimi, diğer şeylerin arasından, krediye dayanır. Zincirin bir halkasının ödeme gücü diğer halkaya bağlıdır. Zincir sayısız noktadan kırılabilir. Er ya da geç, kredi nakit olarak ödenecektir. Bu gerçek çok sıklıkla kapitalist yükseliş dönemleri boyunca borçlu hale gelenlerce unutulur." (Karl Marks, *Kapital*, Cilt: 3, Bölüm: 30)

"Kredi sisteminin uygun bir ortam sağladığı, hileli alışverişlerle spekülasyonları da bir yana bırakalım. Bu durumda bir bunalım, ancak ekonominin çeşitli kollarındaki üretimde görülen orantısızlığın ve kapitalistlerin tüketimi ile birikimleri arasındaki orantısızlığın bir sonucu olarak açıklanabilirdi. Ama görüldüğü gibi, üretime yatırılmış bulunan sermayenin yerine konması, geniş ölçüde, üretken olmayan sınıfların tüketim gücüne bağlı bulunuyor; oysa işçilerin tüketim gücü kısmen ücretler yasası ile, kısmen de, bunların kapitalist sınıf tarafından karlı bir biçimde çalıştırılabildiği sürece kullanılmalari olgusu ile sınırlıdır. Bütün gerçek bunalımların son nedeni, daima kapitalist üretimin üretici güçleri sanki yalnız toplumun mutlak tüketim gücü bu güçlerin sınırını teşkil edermişçesine geliştirme çabasına zıt olarak, kitlelerin yoksulluğu ve sınırlı tüketimidir." (Karl Marks, *Kapital*, Cilt: 3, Bölüm: 30, s. 429)

Marks çok uzun zaman önce burjuva idealinin üretimin sancılı süreçlerini yaşamadan paradan para kazanmak olduğunu vurgulamıştı. Çin dışındaki örneklerde bu çerçevede hareket ettikleri görülmektedir. ABD, İngiltere, İspanya, İrlanda ve birçok diğer ülkede, bankalar spekülasyonlara trilyonlarca para yatırdı. Kapitalistler artık zenginliğin tek gerçek kaynağı olan üretimden para kazanmakla ilgilenmiyorlar. Kumar ve spekülasyon peşindeler. Çürüme çağında kapitalizm tamamen asalak hale gelmiş durumda.

FAİZ: Para Nasıl Para Kazandırır?

"...faiz, sermayenin, kendi süreci dışında gerçekleştirdiği artı-değerdir." (Kapital, Cilt: 3, s.331)

"FAİZ, ...kökeni bakımından, faal kapitalistin, sanayicinin ya da tüccarın, kendi sermayesi yerine borç alınan sermayeyi kullandığında, para-sermaye sahibine ve onu ödünç verene ödemek zorunda olduğu kârın, yani artı-değerin yalnızca bir parçası gibi görünür, ve kökeninde, onun bir parçası olduğu gibi, gerçekte onun bir parçası olarak da kalır. Kapitalist eğer yalnız kendi sermayesini kullanıyorsa, böyle bir kâr bölüşümü olmaz, kârın hepsi onun olur. Gerçekten de, sermaye sahipleri bunu kendi yeniden-üretim sürecinde kullandıkları sürece, faiz oranının belirlenmesinde rekabet halinde değillerdir. Bu bile, tek başına, faiz kategorisinin -bir faiz oranı belirlenmeksizin varlığı olanaksız olan bu kategorinin-sanayi sermayesinin sermaye olarak hareketlerine yabancı bir şey olduğunu göstermektedir." (Kapital, Cilt: 3, s. 325)

"Gerçekten de, kârın bir kısmını faize dönüştüren, genellikle faiz kategorisini yaratan şey, kapitalistlerin kendi aralarında böylece, para-kapitalistler ve sanayi kapitalistleri diye ikiye ayrılmaları olduğu gibi, faiz oranını yaratan şey de işte bu iki tür kapitalist arasındaki rekabetten başka bir şey değildir." (Kapital, Cilt: 3, s. 326)

"100 şapkanın üretim fiyatının = 115 sterlin olduğunu, bu üretim fiyatının, şapkanın değeri ile rastlantısal olarak çakıştığını, yani şapka üreten sermayenin, ortalama toplumsal sermaye ile aynı bileşimde olduğunu kabul edelim. Kâr = %15 ise, şapkacı, mallarını 115 sterlinlik değerleri üzerinden satmakla 15 £ kâr elde eder. Bunlar ona yalnızca 100 sterline mal olmuştu. Eğer bu şapkaları kendi sermayesi ile üretmiş ise, bu 15 £ fazlalığın hepsini cebine indirir, yok eğer, borç aldığı sermaye ile üretmişse 5 sterlini faiz olarak vermek zorunda kalabilir. Bu durum, şapkaların değerinde hiç bir değişiklik yapmaz, ancak, bu değerlerin içerdikleri artı-değerin farklı kimseler arasındaki dağılımını etkiler." (Kapital, Cilt: 3, s. 304)

Marks çok uzun zaman önce burjuva idealinin üretimin sancılı süreçlerini yaşamadan paradan para kazanmak olduğunu vurgulamıştı. Çin dışındaki örneklerde bu çerçevede hareket ettikleri görülmektedir. ABD, İngiltere, İspanya, İrlanda ve birçok diğer ülkede, bankalar spekülasyonlara trilyonlarca para yatırdı. Kapitalistler artık zenginliğin tek gerçek kaynağı olan üretimden para kazanmakla ilgilenmiyorlar. Kumar ve spekülasyon peşinde. Çürüme çağında kapitalizm tamamen asalak hale gelmiş durumda.

Marks'ın haklı olarak söylediği gibi "Kapitalist üretimin gerçek engeli sermayenin kendisidir" (Karl Marks, *Kapital*, Cilt: 3, Bölüm: 15)

Sorun Finansal Sektördeki Başarısız Yöneticilerde Değil; Sistemin Kendisinde:

Yüzyıllardır Kapitalizm Krizsiz Düşünülemez!

3. Enternasyonal'de yaptığı sunuşta Troçki, kapitalizmin boom'lar, tıkanma, krizler zinciri içinde hareket etmeye yazgılı olduğunu anlatır:

"Kriz ve boom, tüm geçiş aşamalarıyla, bir çevrim ya da büyük sanayi gelişme devrelerinden birini oluşturmak üzere karışır. Her çevrim 8-9 ya da 10-11 yıl sürer. Kapitalizm kendi iç çelişkilerinin zorlamasıyla, düzgün ve bir çizgi boyunca değil, iniş ve çıkışlarıyla zikzaklı bir tarzda gelişir. Kapitalizm özürçülerinin aşağıdaki iddiasına zemin oluşturan şey budur, yani: Savaşın sonra boom ve krizin birbirini izleyişini gözlemlediğimizden dolayı öyle görünüyor ki, her şey kapitalist dünyaların bu en iyisinde, en iyi şekilde işlemektedir. Gerçekten de durum bambaşkadır. Kapitalizmin savaşın sonra çevrimsel olarak dalgalanmayı sürdürmesi, yalnızca kapitalizmin henüz ölmediğini, bir cesetle uğraşmadığımızı göstermektedir. Kapitalizm proleter devrimle yıkılmadıkça, bir aşağı, bir yukarı salınarak çevrimler halinde yaşamayı sürdürecektir. Krizler ve boom'lar kapitalizme daha doğumundan itibaren içkindirler ve mezara kadar da ona eşlik edeceklerdir..."

Meselenin özü yoldaşlar, şöyle gösterilebilir: Kapitalizmin gelişimini ele alalım -kömür üretiminin büyümesi, tekstil, pik demir, çelik, dış ticaret, vb.- ve bu gelişimi gösteren bir eğri çizelim. Eğer biz bu eğrinin bükümlerinde ekonomik gelişmenin gerçek akışını ifade edersek görürüz ki, bu eğri yukarıya doğru kırksız bir yay çizerek değil, zikzaklar şeklinde yukarı ve aşağı dirsek yaparak yükselir; boom'lara ve krizlere karşılık gelen bir şekilde yukarı ve aşağı. Bu bakımdan, ekonomik gelişme eğrisi iki hareketin birleşmesinden oluşmaktadır: Kapitalizmin yukarıya doğru genel yükselişini ifade eden birincil hareket ve çeşitli sanayi çevrimlere karşılık gelen sürekli periyodik dalgalanmalardan oluşan ikincil bir hareket." (Dünya Ekonomik Krizi ve Komünist Enternasyonal'in Yeni Görevleri Üzerine, Troçki tarafından Komintern'in 3. Kongresinin İkinci Oturumunda sunulmuştur)

Troçki'nin sözlerinde ifade ettiği çevrimi tarihsel süreci içinde ele almak, kapitalizmin yaşanmasına paralel olarak giderek kısalan boom'lar ve giderek uzayan krizler çevriminin kapitalizmin doğumundan bugüne kadarki tarihini incelemek bize nasıl bu sürecin kapitalizme içkin olduğunu tekrar gösterecektir.

Kapitalizmin Çevrimleri

Kapitalizmin gelişim eğrisinde, 1781'den 1851'e kadarki dönem göreceli olarak yavaş bir yükseliş hareketine sahne olmuştur. Yenilmesine rağmen Avrupa'da kapitalist düzenin alanını genişleten 1848 devrimlerini takiben 1873'e kadar süren keskin bir yükseliş hareketi yaşandı. 1873'teki bankacılık ve mali sektördeki kriz sonuçta geçip gitse de eski koşullara geri dönülmedi. Aksine, takip eden yirmi yıl durgunlukla geçti. 1890'ların ortasından itibaren 1913'teki krizle ve 1914'te 1. Dünya Savaşı'nın patlamasıyla son bulacak gelişme süreci yaşandı.

2. Dünya Savaşı'nın devamındaki dönem kapitalist gelişim eğrisinde yeni bir yükselmeye tanıklık ediyordu. Amerikan kapitalizmi tarafından geliştirilip dünyaya yayılan, işçi sınıfından elde edilen artı değeri artıran ve kapitalist sistem için kar oranlarını yükselten üretkenliği artıran yeni yöntemler bu yükselişe kaynaklık etti.

Bu yükseliş, ancak üstyapıdaki büyük değişiklikler (savaş sonrası dönemde işçi sınıfının devrimci kabarışının Stalinist aygıt tarafından uğradığı ihanet sonucunda yenilmesi ve ABD'nin savaşa girmesiyle uluslararası politik ilişkilerde meydana gelen muazzam değişiklikler) aracılığıyla sağlanabildi.

Troçki, savaşın çok önce, daha 1933'te Amerikan kapitalizminin muazzam gelişimi ile 1930'lardan bu yana dünyanın imparatorluklara (İngiliz İmparatorluğu, Asya'yı zapt etme güdüsündeki Japonya ve Avrupa'ya hükmetmek amacındaki Nazi rejimi) bölünmesi arasındaki çelişkilerin yarattığı patlamaya hazır duruma vurgu yapmıştı:

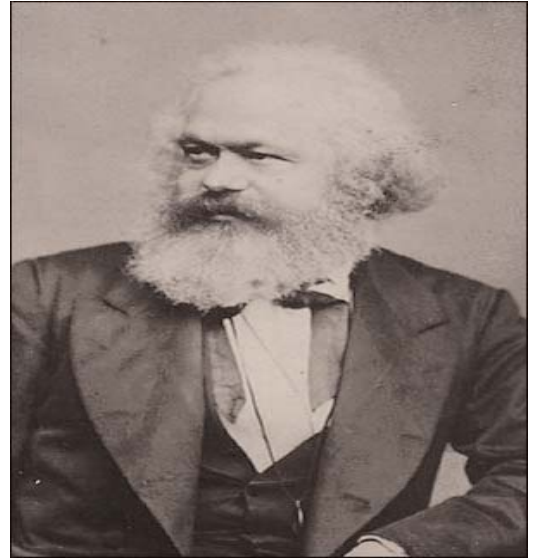
"Amerikan kapitalizmi, er ya da geç kendisi için tüm gezegenimizde derinliğine ve

genişliğine yollar açmak zorundadır. Hangi yöntemlerle? Her yöntemle. Daha yüksek bir üretkenlik katsayısı, aynı zamanda daha yüksek bir yıkıcı güç katsayısı demektir. Savaşı mı vaaz ediyorum? Zerre kadar değil. Hiçbir şeyi vaaz ettiğim yok. Sadece dünyanın durumunu analiz etmeye ve ekonomik mekanizmaların yasalarından sonuçlar çıkarmaya çalışıyorum. İdealler ve önyargılarla çeliştiğinde olgulara ve eğilimlere sırtını dönen cinsten bir zihinsel korkaklıktan daha kötü hiçbir şey yoktur." (Troçki, **Milliyetçilik ve Ekonomik Yaşam**)

Tarih Troçki'nin öngördüğü gibi aktı: Amerikan kapitalizmi, 2. Dünya Savaşı'na girip büyük yıkıcı güçlerin yardımıyla dünyada kendisi için "derinliğine ve genişliğine yollar" açtı. ABD'nin 2. dünya savaşına girmesindeki temel kaygı, tabii ki metaların ve sermayenin serbest dolaşımını ve eski imparatorlukların yıkılmasını garantilemek için dünya ekonomisinin yeniden inşasıydı. Savaş sonrası dünya ekonomisinin yeniden inşası, yeni bir ekonomik yükselişi mümkün kıldı. Bu durum, kar oranlarını koruyan ve artıran daha üretici metotların yaygınlaşması ve gelişimini garantiye aldı. Ancak olduğu gibi yerinde duran kar sisteminin bütün çelişkileri, 1960'ların ortalarında kar oranlarındaki düşüşle kendini ifade etmeye başladı. Savaş sonrası boom'un sonu işçi sınıfı mücadelesinin kabarışıyla kendini gösteriyordu. 1960'lar ve 1970'lerin başı neredeyse her ülkede işçi sınıfının mücadelesinde bir patlamaya tanıklık etti. 1968'te, Fransa tarihindeki en büyük genel grevle sarsıldı. Dünyanın bütün önemli ülkeleri ekonomik ve politik mücadeleler dalgasıyla sallandı. 1968'den 1975'e kadarki devrimci kabarış, yine 2. Dünya Savaşı sonrasında gelişen süreçte olduğu gibi işçi sınıfının Stalinist ve sosyal demokrat liderleri tarafından ihanete uğradı ve böylece yenildi. Kapitalist gelişim eğrisinde savaş sonrası yükseliş sonunun geldiğini 1973'teki enflasyon atağı ve savaş sonrası dönemde en dip noktayı ifade eden 1974-75'teki resesyonu gösteriyordu. 1975'ten sonra iş çevriminde bir iyileşme oldu, ancak bu 1960'lardaki karlılık ve büyüme oranlarına dönüş getirmedi. Aksine, yeni bir olgu ortaya çıktı: stagflasyon (durgunluk içinde enflasyon- yüksek enflasyonla devamlı bir yüksek işsizlik seviyesinin bileşimi). 70'lerdeki kar oranlarının düşüşüne ve onun yol verdiği ağır ekonomik sorunlara, sermayenin yanıtı 1980'lerde görüldü. En başta, bugünlere süregelen işçi sınıfına yönelik bir saldırı dalgası başlatıldı. Burjuvazinin kar oranlarındaki düşüş eğilimine yanıtı iki kanaldan

ilerledi. Bir yandan ücretleri azaltıp işçi sınıfının çalışma koşullarını kötüleştirilirken, diğer yandan da kaybeden sermaye kesimlerinin gözünün yaşına bakılmadı(krizde dayanıksız olanların elenmesi). Bu, Reagan(ABD) ve Thatcher(İngiltere) iktidarları tarafından yürütülen programın vazgeçilmez bileşenleriydi. Reagan'ın hava trafik kontrolörleri grevini kırması, işçi sınıfına karşı burjuvazinin saldırısının ABD ve dünyada startını vermiş oldu. İngiltere'de 1984-5'te dönüm noktası madencilerin grevinin yenilgisi oldu. Toplumsal mücadelelerin daha da keskin ve burjuvazinin daha büyük krizde olduğu dünyanın birçok bölgesinde burjuvazinin bu saldırısı darbeler ve baskı rejimleriyle gerçekleşti: Türkiye, Latin Amerika ülkeleri(Arjantin, Şili...) Bu tedbirlerle birleştirilerek hem üretim süreçlerinde hem yönetimde bilgisayar ve diğer bilgi teknolojileri kullanımı aracılığıyla sanayide bir yeniden yapılanmaya girişildi. Maliyetleri kırmak ve böylece karları artırmak amacındaki bilgisayar merkezli yeni üretim ve yönetim metotları geliştirildi. Bilgisayarın geliştirilmesi hemen savaş sonrası periyotta, transistörün üretimi 1950'lere tarihlense de kişisel bilgisayar sahneye çıkışı 1981'i buldu. Kullanımı, bütün üretim ve yönetim pratiklerinde, iletişimde ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında muazzam bir dönüşüm getirdi. Ancak, bu değişiklikler, 1980'lerde kar oranlarında yukarı doğru bir değişime katkı sunsa da, kapitalist gelişim eğrisinde yeni bir yükselişle sonuçlanmadı. 1990'ların başından 1997'ye kadar süren uzun süreli iyileşme, 1997'de başlayıp 2001'e kadar devam eden bir keskin bir düşüşle son buldu. Peki, 1991'de kapitalist gelişim eğrisinde yeni bir yükselmenin başlamasını nasıl açıklayabiliriz? Şüphesiz, Stalinist rejimlerin çöküşü, Çin'in küresel sermayeye açılması ve Hindistan gibi ülkelerce takip edilen ulusal ekonomik kalkınma politikaların sonu kapitalizmin tarihindeki en geniş kapsamlı yapısal değişimlerden biridir. **"Kapitalist Gelişim Eğrisi"** makalesinde Troçki bir yükseliş kapitalist ekonomi içsel süreçlerinin değil, dışsal koşullardaki değişimin (kapitalizmin geliştirdiği, "yeni ülkeler ve kıtalar"ın elde

Marks ve Engels'in kaleme aldığı Komünist Manifesto'nun başlangıcındaki "Avrupa'da bir hayalet dolaşiyor: komünizmin hayaleti" sözleri, bugün de geçerliliğini korumaya ve kapitalistlere korku salmaya devam ediyor. Sömürü sistemi sürdüğüce de bu böyle devam edecek. Çünkü kapitalizmin insanlığa sunabileceği tek şey var, onu da Marks'tan dinleyelim: "...bir kutupta servet birikimi, diğer kutupta, yani kendi emeğinin ürününü sermaye şeklinde üreten sınıfın tarafında, sefaletin, yorgunluk ve bezginliğin, köleliğin, bilissizliğin, zalimliğin, ussal yozlaşmanın birikimi" (Kapital, Cilt: 1, Bölüm: 25, s. 615)

edilmesi gibi) bir sonucudur*. Ortaya çıkan durum tam da budur. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte Stalinist rejimlerle Çin'in serbest piyasa kapitalizmine açılması.

Çin'de Maoist bürokrasi, 1978'den beri piyasa merkezli bir politika, ki bu durumun temelleri 1971'deki ABD ile yeniden yakınlaşması oluştuyordu, izliyorlardı. Bu politikalar ekonomik olarak teşvik edici bazı açılımlar sağlasa da, 1989 olaylarında ve Tiananmen Meydanı katliamında patlak veren toplumsal çelişkileri yarattı.

Kapitalizm için dönüm noktası, Çin ve dünyadaki diğer bölgelerin küresel sermayeye açılmasıyla takip edilen 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla geldi. Sovyet Rusya ve uydu rejimlerinin yıkılmasıyla takiben engin kaynaklar ve Çin'de ve dünyanın diğer bölgelerinde ucuz işgücü havuzu dünya pazarına açıldı. Berlin Duvarı'nın yıkıldığı Kasım 1989 tarihinden bugüne yaklaşık bir milyar işçi sermayenin mevcut işgücü piyasasına katıldı. Hesaplamalara göre, Çin, Hindistan ve eski Sovyet bloğunun dünya piyasasına açılması yaklaşık olarak emekgücü piyasasını ikiye katlamıştır: 1.46 milyardan 2.93 milyara. Dünya kapitalizmi tarihinde bu derece bir ucuz işgücü akışı görmedi. İşte bu süreç, kapitalizmin malileşmesine(financialisation)# dayanan zenginliğin yeni birikiminin modelini mümkün kıldı.

Bu kaynakların sömürüsü, dünya kapitalist ekonomisinin 1990'ların başındaki resesyon tarafından takip edilen yükselişin tadını çıkarmasını sağladı (Her ne kadar bu durum artan bir istikrarsızlığı içinde barındırsa da, 1997-8 Asya ekonomik krizinde açığa çıktığı gibi).

Çin ve diğer ucuz işgücü bölgelerinin açılmasının iki yönlü bir etkisi oldu. Bir taraftan, bu kapitalist üretim biçiminde zenginliğin birikiminin kaynağı olan artı değer birikimini artırdı. Diğer yandan, metallerin ucuzlaması ve üretimin ucuz işgücü bölgelerine transferinden kaynaklanan üretim maliyetlerini azaltılması ABD ve diğer büyük kapitalist ülkelerde 1990'lar boyunca faiz oranlarının düşürülmesini mümkün kıldı, o suretle ucuz kredi sağladılar. Bu durum da ABD ekonomisindeki boom'un körükledi -1990'larda hisse senedi piyasası(borsa) balonu, internet ve teknoloji balonu ve 2002'den sonra gerçekleşen konut piyasasında patlama. ABD'de kredinin yaygınlaşması ve boom'lar dalgasının yaratılması, Çin ve diğer ucuz-işgücü ülkelerinden gelen üretimin büyümesi için gerekli olan piyasaları ayakta tuttu. Ancak geçmişte büyüme artışına yol açan bu süreçler, yüz milyonlarca insanın hayatını cehenneme çevirebilecek küresel ekonomik krizin koşullarını yaratmakta.

Krizin Tarihsel Kökenleri

Finansal krizin ilk nedenleri mortgage piyasasının çökmesi olsa da, krizin tarihsel kökenleri ABD'nin ve dünya kapitalizminin fizyonomisindeki geçtiğimiz 30 yıldaki değişikliklerde yatmakta. Kapitalist ekonomi ve toplumun tepesinde meydana gelen olaylar, küresel kapitalist ekonominin yapısındaki tarihsel değişimlerin bir ürünüdür.

2. dünya savaşı sonrasında bugüne kadarki süreci kabaca iki döneme ayırmak doğru olacaktır. Amerikan kapitalist ekonomisi ilk dönemde üretici sanayinin hegemonyasıyla, ikinci dönemde ise finansal sektörün gitgide artan gücüyle karakterize olmuştu. Bu süreç, bankalar ve finansal kurumların karlarının giderek daha çok gerçek üretim süreçlerinden ayrılması ve bu karların gitgide daha karmaşık mali işlemler ve manipülasyonlardan elde edilmesini içeren bir birikim tarzının gelişimi ve engin kredi dağılımının yaratılmasına dayanmakta. Her ne kadar bu birikim tarzı ABD merkezli olsa da şimdi patlayan finansal kriz basitçe ABD'nin meselesi olarak ele alınamaz. Aksine, yaşanan dünya ekonomisinin kalbi Amerikan finans sisteminde dışavurumunu bulan küresel kapitalist düzenin krizidir.

Kapitalizmin Krizleri Çelişkileri Bilerken Sınıf Mücadelesi Cephesi

140 yıldan fazla bir süre önce Karl Marks, geliştirdiği "Artan Sefalet Teorisi" ile kapitalist üretimin içsel özelliğini açıklamıştı: "...bir kutupta servet birikimi, diğer kutupta, yani kendi emeğinin ürününü sermaye şeklinde üreten sınıfın tarafında, sefaletin, yorgunluk ve bezginliğin, köleliğin, bilsizliğin, zalimliğin, ussal yozlaşmanın birikimi ile aynı anda olur." (Karl Marks, *Kapital*, Cilt: 1, Bölüm: 25, s. 615)

Kar bireyselleşirken, kayıplar toplumsallaşıyor. Sağlık sigortası, okullar ya da yaşlı aylıkları için para yokken büyük bankalar ve sermaye için devlet açık çekler veriyor. Hemen göze çarpan bu çelişki milyonlarca sıradan insanın bilincinde öfke yaratıyor ve ilerleyen zamanlarda bunun muazzam etkileri olacaktır. Krizin ağır faturası, yaşam standartlarında ve sosyal harcamalarda kesintilerle sadece bugün değil geleceği de bağlayacak şekilde insanların yaşamında yükünü hissettirecek. Bu durum da bilinçlerde büyük değişikliklere yol açacaktır. Toplumsal mücadelenin görece zayıf olduğu

Kapitalizm için dönüm noktası, Çin ve dünyadaki diğer bölgelerin küresel sermayeye açılmasıyla takip edilen 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla geldi. Sovyet Rusya ve uydu rejimlerinin yıkılmasıyla takiben engin kaynaklar ve Çin'de ve dünyanın diğer bölgelerinde ucuz işgücü havuzu dünya pazarına açıldı. Berlin Duvarı'nın yıkıldığı Kasım 1989 tarihinden bugüne yaklaşık bir milyar işçi sermayenin mevcut işgücü piyasasına katıldı. Dünya kapitalizmi tarihinde bu derece bir ucuz işgücü akışı görmedi. İşte bu süreç, kapitalizmin malileşmesine dayanan zenginliğin yeni birikiminin modelini mümkün kıldı.

ABD'de aynı durum geçerli. Örneğin, bir İngiliz kanalının bankaları kurtarmak için ayrılan kaynak üzerine röportaj yaptığı bir Amerikalı kadının büyük bir kızgınlık içinde söyledikleri kitlelerdeki öfkeyi ortaya koyuyor: "Henüz 11 saatlik bir vardiyadan çıktım ve haftada 60 saat çalışıyorum. Şimdi onlar benim ücretimden 2.300 doları alıp bankacılara vermek istiyorlar." Milyonlarca sıradan Amerikalı insanın tutumu bundan pek farklı değil.

Lev Troçki, **Rus Devriminin Tarihi**'nin girişinde kitlelerin devrimci gelişimi için gerekli olan toplumsal ve psikolojik koşulları anlatır:

"Bir devrim döneminde kitlelerin bakış açısında ve ruh halinde görülen hızlı değişimler, insan aklının esnekliğinden ve hareketliliğinden değil, fakat tam tersine, onun derin tutuculuğundan kaynaklanır. Yeni nesnel koşulların gerisindeki düşünce ve ilişkilerin belirli bir ana kadarki kronik gecikmesi, bu nesnel koşullar halkın üzerine bir felaket biçiminde çöktüğünde, bir devrimci dönemde, düşünce ve duygularda bir sıçrama anı oluşur..."

"Kitleler devrime, hazır bir toplumsal yeniden yapılanma planıyla değil, fakat eski rejime katlanamayacaklarına dair keskin bir duyguyla girerler. Yalnızca bir sınıfın önder kesimleri bir siyasi programa sahiptir ve hatta bu bile olaylar tarafından sınanmaya ve kitlelerin onayını almaya gereksinim duyar. Bu şekilde devrimin temel politik süreci, toplumsal krizden kaynaklanan sorunların bir sınıf tarafından aşamalı biçimde kavranmasından - kitlelerin ardışık kestirimler yöntemiyle aktif yönlendirilmesinden - oluşur." [Lev Troçki, **Rus Devriminin Tarihi**, Önsöz]

Krizler, Troçki'nin açıkladığı kitleleri mücadeleye iten koşulları dün olduğu bugün de yaratmaktadır. Bu kriz de dünyanın o ya da bu köşesinde kitlelerin sefaletle itilmesine paralel olarak mücadele ateşini yakacaktır. Dünyanın farklı köşelerinin krizin sonuçlarına yanıtı da değişecektir. Kimi bölgeler sınırlı eylemlilik süreçleri ile yaşarken sınıf mücadelesi açısından önde giden yerlerde devrimci atılımlar tetiklenecektir. Büyük devrimci mücadele dalgası bütün dünyayı sarsa da sorun aynı yerde düğümlenmeye devam etmektedir: önderlik sorunu. 4. Enternasyonal'in kuruluş programının başlangıcı olan şu sözler hala geçerliliğini ve aciliyetini korumaktadır: "Bir bütün olarak dünya politik durumuna damgasını vuran, esas olarak, proletarya önderliğinin tarihsel bunalımıdır... Proleter devrim için gerekli nesnel önkoşullar sadece olgunlaşmakla kalmayıp, neredeyse çürümeye yüz tutmuştur. Önümüzdeki tarihsel dönemde sosyalist devrimin gerçekleşmemesi halinde bütün insanlık kültürü bir yıkım tehdidi altındadır. Şimdi artık her şey proletaryaya, yani esas olarak proletaryanın devrimci öncüsüne bağlıdır. İnsanlığın tarihsel bunalımı, devrimci önderliğin bunalımından ibaret hale gelmiştir." (Troçki, **Geçiş Programı: IV. Enternasyonal'in Kuruluş Belgesi**, s. 13-4)

Önümüzde duran görev kapitalizmin kaçınılmaz krizlerini beklemek değil, tarihsel görevlerimizi yerine getirmektir.

Örgütlenmek için ileri!

Aynur AKMAN

ABD'de 1929 krizi sonrasında oluşan bir iş kuyruğu

Troçki: "Bir devrim döneminde kitlelerin bakış açısında ve ruh halinde görülen hızlı değişimler, insan aklının esnekliğinden ve hareketliliğinden değil, fakat tam tersine, onun derin tutuculuğundan kaynaklanır. Yeni nesnel koşulların gerisindeki düşünce ve ilişkilerin belirli bir ana kadarki kronik gecikmesi, bu nesnel koşullar halkın üzerine bir felaket biçiminde çöktüğünde, bir devrimci dönemde, düşünce ve duygularda bir sıçrama anı oluşur..."

*"Küçük çevrimlerin periyodik olarak tekrarlanması, kapitalist kuvvetlerin iç dinamiğinden ileri geliyor ve piyasanın varolageldiği her yerde her zaman kendini gösteriyor. Prof. Kondratiev'in ihtiyatsız bir tutumla, çevrimler olarak görmek istediği büyük(elli yıllık) kapitalist gelişme dilimlerine gelince, bu dilimlerin karakterini ve süresini kapitalist kuvvetler arasındaki karşılıklı etkiler değil, ama kapitalist gelişmeyi kanallarından geçirip akıtan şartlar belirlemektedir. Yeni ülkelerde ve kıtalarda kapitalizmin yerleşmesi, yeni tabii kaynakların keşfi ya da bu keşif yerleşmeler öncesinde, savaşlar ve devrimler gibi 'üst yapı' düzenine bağlı büyük çapta olaylar, yani bütün bunlar kapitalist gelişmenin yükseliş, duraklama ve çöküş dönemlerini nitelemekte ve bu dönemlerin yerine geçmektedir." (Troçki, **Kapitalist Gelişme Eğrisi**, Sosyalizmin Güncel Meseleleri, s.348)

Kapitalizmin malileşmesi, iktisadi etkinliğin ağırlık merkezinin üretimden ve hatta büyüyen hizmetler sektöründen finansla doğru kayması olarak tanımlanmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK SERMAYESİNİN GELİŞİMİ-I

Geç kapitalistleşen bir ülkede kapitalizme özgü sınıfların tarih sahnesine çıkış şekli ve gelişimi, o ülkedeki sınıf mücadeleleri ve buna denk düşen politik yaşam üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Söz konusu etki Türkiye özelindeki belirleyiciliğini günümüze kadar sürdürmüştür. Bugün Türkiye politik yaşamında karşımıza çıkan

Cumhuriyetin ekonomik yörüngesinin çizildiği Şubat 1923 tarihli **İzmir İktisat Kongresi** net bir liberal ekonomik program öngörüyordu. Kongrede yayımlanan deklarasyonda **kurulacak cumhuriyetin, özel kesimin yatırım amaçlarına uygun iktisadi politikalar geliştirip uygulayacağı ve kademeli olarak tüketim ve yatırım mallarında devlet tekellerinin kaldırılarak yerine özel yatırımların teşvik edileceği** dünyaya duyuruluyordu. Böylelikle cumhuriyetin kapitalist yolu, hem içeriye hem de "dışarıya", gayet net bir biçimde ilan ediliyordu.

m e s e l e l e r i n kökenlerinde bu etkinin payının hiç de azımsanmayacak bir düzeyde olduğu gözlemlenebilir. Bu nedenle Türkiye'de kapitalizmin gelişimini incelemekten ve büyük sermayenin gelişimine paralel olarak geçirdiği süreçleri anlamadan Türkiye sınıflar mücadelesinin öne çıkan sorunlarına doğru ç ö z ü m l e r getirmek pek de m ü m k ü n değildir. Egemen sınıf içerisindeki ç a t ı ş m a l a r ın yoğunlaştığı son yıllarda bağımsız sınıf tavrını izlemek devrimci

leri içinde kavramak zorunludur. Bu, egemen sınıfların etkisinden kurtularak bağımsız sınıf siyasetinden ödün vermemek ve devrimci Marksizmin ışığında yol almak adına çok büyük bir öneme sahiptir.

Asyatik Üretim Tarzının Etkisi

Türkiye'de kapitalizm, kendi iç dinamikleri ile gelişmemiş, dış faktörlerin dayatması sonucu bir devlet projesi olarak yukarıdan örgütlenmiştir. Asya tipi üretim tarzının hâkim olduğu diğer coğrafyalarda olduğu gibi Osmanlı'da da merkezi devlet, ağır vergilerle nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan küçük köylüyü soyup soğana çeviriyor ve tüm toprağın ve mülkün sahibi olarak bireysel zenginleşmeyi (burjuvalaşmayı) önlüyordu. Zanaatkârlık da kendi kendine yeterlilik içinde, sıkı devlet kontrolü altında bireysel bir zenginleşme alanı olamazdı. Tüm toplumsal artı, saray şatafatı ve dev bir orduyu beslemek için merkezi devlet aygıtı tarafından silip süpürülüyordu. Bu durumda kırsal kesim sonsuz bir durgunluk içinde zamanın anlamsızlaştığı yüzyılları eritirken şehirler salt bir idari merkez durumundan öteye gidemiyordu. Toplumsal işbölümü son derece kısıtlıydı. Ekonomik yaşantının daha baştan kötürüm kılındığı bu ortamda (özel mülkiyet, bireysel teşebbüs ile meta dolaşımından söz etmek uzun yüz yıllar boyunca mümkün olmamıştır) ticaretle zenginleşen bir sivil gücün (burjuvanın) önem kazanması mümkün olamazdı.

Piyasaya yönelik kitlesel üretimin ya da kayda değer bir meta döngüsünün söz konusu olmadığı kapitalizm öncesi dönemlerde köylünün sırtından elde edilen toplumsal artıyı öğüten dev ordular sayesinde Osmanlı devleti bir imparatorluğa dönüşmüştü. Fetihlerden elde edilen yağma ve köylülerden alınan vergilerle sağlanan sarayın görkemli yılları, 18.yy ile birlikte çoktan mazide kalmaya başlamıştı. Modern tekniğin ilerlettiği Avrupa orduları ve seri üretimin yıkıcı gücüne dayanan Avrupa ekonomisi karşısında 19. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu için dağılma anlamına gelmişti. Resmi Türk tarihinin masalları bir yana Osmanlı'nın

Marksist bir örgütsel donanımdan beslenilmediği koşullarda özellikle zor olmaktadır. Kamuculuk, devletçilik, aydınlanma, sivilleşme, AB, laiklik, cumhuriyet, şeriat tehlikesi, İslamcılık, egemen sınıf içindeki çatışmalar ve bunların uzantısı olan birçok konu hakkında net bir fikir sahibi olmak için Türkiye'nin kapitalistleşme süreci ve Türkiye büyük sermayesinin gelişimini tarihsel süreç-

çöküşü, Asya despotizminin Avrupalı kapitalizm karşısındaki makûs talihinden başka bir şey değildi.

Avrupa'da sivil toplumun içerisinden çıkan burjuva unsurlar ekonomik, bilimsel, kültürel ve yönetsel atılımın taşıyıcısı olmuşlarken Osmanlı despotizminin bu gelişmelere bir yanıt üretebilmesi mümkün değildi. Despotizmin kendisi bu atılımların yeşereceği sivil toplumu baştan yok ediyordu.

Toplumsal dokunun en zeki ve yeteneklileri için belki de tek adres ordu ve bürokrasi idi. Ayrıca imparatorluğu kurtarmak esas olarak askeri ve idari bir mesele olarak görüldüğü için bu kurumların genç unsurları Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmek için devlet tarafından Avrupa'ya yollanıyorlardı. Troçki **1908 Türk Devrimi** adlı yazısında bu konuya şu şekilde değinmiştir: *"Türkiye'de, ancak embriyon halinde bir endüstri vardı; proletarya zayıf ve sayıca yetersizdi. Türk aydınlarının en yetmişmiş unsurları yeteneklerini sergilemek için orduya girdiler. Aralarından pek çoğu Batı Avrupa'da öğrenim gördü ve orada var olan rejimleri yakından tanıdı; Türkiye'ye döndüklerinde ise Türk askerinin yoksulluğu ve bilgisizliğiyle ve devletin yozlaşmasıyla karşılaştılar. Bu durum duygularını tetikledi ve subaylar, hoşnutsuzluğun ve devrimin odağı oldular."* Gerçekten de toplumun esas zinde gücü subayların önderlik ettiği ordu ile sivil bürokrasideki tepkisel unsurlar ve çok cılız olan aydınları. Bu unsurlar, imparatorluğu kurtarmanın (aynı zamanda kendi ayrıcalıklı konumlarını kurtarmanın da) radikal dönüşümler aracılığı ile olabileceğini çoktandır anlamışlardı, bunun yansıması olarak da meşrutiyetten cumhuriyete, Osmanlılıktan milliyetçiliğe ve bunun yansıması olarak da yerli müteşebbislere dayanan bir burjuva toplum fikrine doğru netleşmişlerdi. İttihat ve Terakki'den Kemalist kadrolara uzanan zinde güçler, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve akabinde gelen Türk-Yunan Savaşı'nın yarattığı olağanüstü koşullar çerçevesinde burjuva cumhuriyeti ortaya çıkaracaklardı.

Cumhuriyetin Kuruluşu

Milliyetçilik (yurtseverlik) bir burjuva ideolojisi. Burjuvazinin feodal sınıflara karşı yürüttüğü mücadelede bir sınıfın ifadesi olarak ortaya çıkmış ve burjuva devrimlerin ardından hızla yayılmıştır. Çözülen Osmanlı'da milliyetçiliği taşıyacak bir burjuva sınıf yoktu, sadece burjuva gelişimin etkisinde olan asker-sivil bürokrasi bulunuyordu. Hal böyleyken Osmanlı'nın dağılması giderek boyutlanıp Anadolu'nun da paylaşılması gündeme geldiğinde vatan savunmasına geçebile

cek yegâne güç yine asker-sivil bürokrasinin içinden çıkabilirdi. Köylülerin Yunan işgali karşısındaki tepkisizliği, hatta savaş sırasında cephede savaşanlardan çok cepheden kaçanların olduğu düşünüldüğünde durum daha iyi anlaşılabilir. Fransızlara Antep, Urfa ve Maraş bölgelerinde gösterilen halk direnişinin ulusal duygulardan ziyade dini duygularla, özellikle de Fransızlarla birlikte intikam için dönen Ermeni milliyetçilerine karşı olduğu hatırlanmalıdır.

Türk-Yunan Savaşı'nın kazanılması ve diğer işgalcilerin Anadolu'dan çekilmesini takiben Kemalist kadrolar, milli mücadelenin neticesinde elde ettikleri büyük prestij ve otoriteyi bir kopuş yaratmakta kullandılar ve kafalarındaki burjuva cumhuriyeti yaratmaya koyuldular. Bunun için İttihatçılardan beri sürekli tekrarlanan "yerli müteşebbislerden müteşekkil bir sermaye sınıfı" oluşturma projesine koyulacaklardı.

Cumhuriyetin ekonomik yöüngesinin çizildiği Şubat 1923 tarihli İzmir İktisat Kongresi net bir liberal ekonomik program öngörüyordu. Kongrede yayımlanan deklarasyonda kurulacak cumhuriyetin, özel kesimin yatırımı amaçlarına

uygun iktisadi politikalar geliştirip uygulayacağı ve kademeli olarak tüketim ve yatırım mallarında devlet tekellerinin kaldırılarak yerine özel yatırımların teşvik edileceği dünyaya duyuruluyordu. Böylelikle cumhuriyetin kapitalist yolu, hem içeriye hem de "dışarıya", gayet net bir biçimde ilan ediliyordu. Başından beri sahip olunan milli bir sermaye yaratma hedefi bu kongrede alınan kararlarla hayata sokulmaya başlandı. İşte Türkiye'nin en zengini "Koç" efsanesi borç batağındaki bir bakkaldan zirveye bu şekilde çıkarıldı.

Devlet desteğiyle yerli bir sermaye sınıfının oluşturulması fikri "modern" burjuva cumhuriyet fikrinin bel kemiğidir. Kemalist kadrolar, İttihatçıların yükselttiği "Ey Türk Zengin Ol" ve "Mutavassıt bir burjuvazi ihdas etmek" sloganlarını takip ederek devletin kaynaklarını ve siyasi iktidarın ekonomik imtiyazlarını ayrıcalıklı koşullarda özel şahıslara

Vehbi Koç İsmet İnönü ile birlikte: Koç gibi Türkiye'nin köklü sermaye grupları, "yerli müteşebbislerden müteşekkil bir sermaye sınıfı" oluşturma projesi çerçevesinde devlet desteğiyle yaratıldı.

Yerli sermayeyi teşvik kapsamında yerli ortaklar bularak Türkiye'de iş yapmak isteyen yabancı sermayeye izin verilmiş, bu sayede yerli-yabancı işbirliğine dayalı birçok şirket ortaya çıkmıştır. Yabancı tekeller sadece ortaklıklar yolu ile değil Türkiye'deki şubeler ve dağıtımcılık işlerini yerli şirketlere vererek ya da kurulan ithalat bağlantıları vasıtası ile yeni cumhuriyette at koşturmaya başlamışlardır. Yani, kimi Kemalistlerin ya da Kemalizme sol bir kisve giydirmek isteyenlerin iddia ettikleri türden bir anti-emperyalistliklikten söz edilemez.

devrederek türedi bir zenginler sınıfı yaratmaya gayret ettiler. Hem İttihatçılar hem de Kemalist kadroların yeni palazlanan iş çevreleriyle aralarında sıkı ve organik ilişkiler bulunmaktaydı. Cumhuriyetin ilk yıllarında köşeyi dönenler, yeni siyasi kadrolarla yakın ilişkiler, bazen ortaklıklar kuranlar, bu ilişkilerden elde ettikleri konumlarla ticaret, ulaştırma, ithalat gibi alanlarda imtiyazlar elde etmeyi becerenlerdi. Yeni kurulan ulusal bankacılık sistemini de kullanarak devlet eliyle zengin olmak Türkiye kapitalist sınıflarının en köklülerinin geçmişi. Tek parti rejiminin taşıyıcısı CHP, bu dönemde, ayrıcalıklı bürokrasinin palazlanmakta olan yerli sermaye ve Anadolu eşrafı ile sarmaş dolaş olduğu bir platforma dönüşmüştü. CHP bürokrasinin sıralarından, elde edilen avantajlar ve spekülasyonlar yoluyla, bizzat burjuvalaşma yoluna giren hatırı sayılır bir türedi iş adamı topluluğu da zamanla gelişecek ve ağırlık kazanmaya başlayacaktır. Özellikle, küçük bir Anadolu kasabası iken başkent ilan edilen Ankara'nın hızla başkentleştirilmesi sürecinde bürokratik kadroların iş çevreleriyle döndürdüğü dolaplarla yapılan vurgunlardan sonra bol miktarda yerli sermayedar yaratılmıştır.

Bu dönemde yerli sermayeyi teşvik kapsamında yerli ortaklar bularak Türkiye'de iş yapmak isteyen yabancı sermayeye izin verilmiş, bu sayede yerli-yabancı işbirliğine dayalı birçok şirket ortaya çıkmıştır. Yabancı tekeller sadece ortaklıklar yolu ile değil Türkiye'deki şubeler ve dağıtımcılık işlerini yerli şirketlere vererek ya da kurulan ithalat bağlantıları vasıtası ile yeni cumhuriyette at koşturmaya başlamışlardır. Yani, kimi Kemalistlerin ya da Kemalizme sol bir kisve giydirmek isteyenlerin iddia ettikleri türden bir anti-emperyalistliklikten söz edilemez.

İttihatçılardan Kemalist kadrolara her anlamda bir devamlılıktan söz edilebilir. Bunların başında da işçi sınıfına ve sosyalist harekete burjuva düzen lehine tahammülsüzlük geliyordu. 1908 Devrimi'nin ezilen ve sömürülen yığınlar arasında yarattığı güven ve mücadele dalgasının yarattığı grev hareketinin önüne geçmek isteyen İttihatçı yeni iktidarın Ekim 1908'de alelacele hazırlattığı Tatil-i Eşgal Kanun-ı Muvakkati ile grevler yasaklanıyor, grevci işçilere ağır para ve hapis cezası öngörülüyordu. Bu, işçi hareketine vurulmuş ağır bir darbe idi. İşçi hareketi, gelişiminin daha en başında aldığı bu darbe

ile süreklilik ve gelenek yaratma şansını uzun yıllar sonrasına sarkacak şekilde kaybetmiştir.

İşçilerin başlattığı grev dalgası ve sosyalizm fikrinin işçiler arasında yayılması İttihatçıları korkutmuştu. İttihatçılar da burjuva yaklaşımlarının sonucu ve egemen sınıfın bir parçası olarak çözümü işçi sınıfını baskılamak ve demokratik hakları ortadan kaldırmakta buldu.

Kemalist kadroların bu gelenek konusunda İttihatçılardan eksigi yoktur, fazlası vardır. Bunların başında da TKP'nin Bolşevik önderliği Mustafa Suphi ve 14 yoldaşının katledilmesini saymak gerekir. Bu katliamın Türkiye sınıf mücadeleleri üzerinde kendi dönemini aşan çok büyük etkileri olmuştur. Mustafa Suphi ve yoldaşlarının katledilmesi ile TKP'nin Stalinleştirilmesi sürecinin önündeki engeller ortadan kalkmış, bu sürecin sonucunda TKP, Kemalist rejimin payandası tasfiyeci Menşevik-Stalinist bir hatta oturarak düzen dışı mücadele yolunu terk etmiştir. Mustafa Suphi ve yoldaşlarının katledilmesinin dışında da her türlü mücadele yolu Kemalist iktidar tarafından kapatılmak istenmiştir. Kemalist kadrolar, semiren burjuvaziye her türlü kolaylığı sağlarken kendisi de her türlü avantadan yararlanırken işçilerin en basit demokratik haklarını yasaklamış, emekçilere ve ezilenlere karşı baskı ve sindirmeye dayalı bir çizgi örgütlemekten geri durmamıştır. İlk sendikal konfederasyon olan Türk-İş ancak 1952 yılında kurulabilmiştir, grevler yasaklanmış, 1 Mayıs'lar öncesinde fişlenen isimler düzenli olarak tutuklanmışlardır.

Emekçilerin olası uyanışına karşı ideolojik alanda da "halkçılık" demagojisine başvurulmuştur. Halkçılık adı altında sınıfların varlığı reddedilmiş ulusun farklı sınıflardan oluşmayıp tamamen uyumlu, çıkar birliğine dayalı bir bütün olduğu iddia edilmiştir. Halkçılık komedisinin yanısıra Kemalist rejim kendi meşruiyetini "devrimci", "antiemperyalist" gibi sıfatlarla bezenmeye çalışarak sağlamaya çalışmıştır. Komik sayılabilecek bu iddialar toplumsal muhalefet üzerinde büyük tesir sahibi olmuş, hatta bu etki bugüne kadar uzanmıştır. Bunda sol muhalefetin temel örgütleyicisi ve taşıyıcısı olma durumundaki TKP'nin Stalinizasyon sürecini takiben teşhire yönelmek yerine Kemalist rejime sunduğu "sol" desteğin ve bu tavri yeni nesillere öğretilmesinin payı büyüktür.

1929 Büyük Buhranı

Tüm kapitalist ülkeleri saran 1929 büyük

buhranı İzmir İktisat Kongresi'nde çizilen liberal rotanın sert bir kayaya toslaması anlamına geldi. Bunun ardından ekonomide korumacılık devri başlamış oldu. İthalata kotalar kondu, gümrük vergileri arttırıldı. TL devlet koruması altına alındı. Kemalist kadrolar tümüyle tarıma dayalı bir hammadde ihracatçısı ülke konumundan ayrılmak zorundaydılar, çünkü kriz söz konusu ihracatı hem epey büyük oranlarda kırmış hem de ucuzlatmıştı. Bu durumda tek parti iktidarı mecburen devletçiliğe dayalı bir sanayileşme çizgisine geçiş yapmıştır. Bu model, devletin aktif bir yatırımcı olarak sermaye birikimini genişletmesine dayanıyordu. Özel sermaye de devletçiliği destekliyordu, çünkü emekçi sınıfların sırtından karşılanan bu sanayileşme çizgisi bu sektörlerle girdi sağlayan, bunların ürünlerini pazarlayan ve kullanan, kamu yatırımlarını çeşitli ihalelerle gerçekleştiren özel sermaye için de büyük avantajlar anlamına geliyordu. Özel sanayi kuruluşları da Teşvik-i Sanayi adı altından büyük avantajlardan yararlanıyorlardı. Devletçilik, bir kapitalist gelişme modelinden başka bir şey değildi. Bugün dahi devletçilikten ve kamuculuktan matah bir şeymiş gibi bahsedenler, kamu ve devletin sınıf karakterini gözler önünden kaçırarak bu burjuva yönelimlerin savunusunu yapmaya çalışıyorlar. Ama 1930'ların hikâyesi, kamuculuk ya da devletçilik gibi kavramları bize komünistlikmiş gibi yutturanları yeterince teşhir etmektedir.

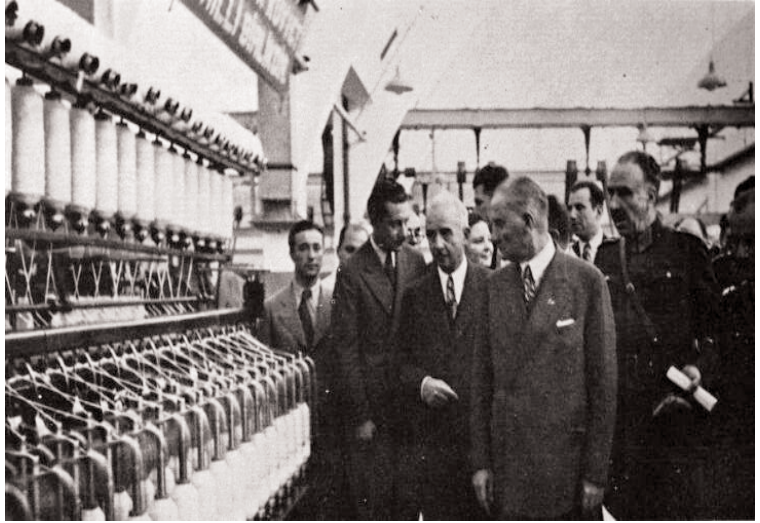
Söz konusu devletçilik sürecinin sınıflar üzerindeki etkisi bu konuyu daha açık bir hale getirmektedir. 1930'lu yıllarda sanayideki %10-12'lik büyümelere karşın 1932-39 yılları arasında reel ücretler ortalama %12 oranında gerilemiştir. Yine bu dönemde Kemalist tek parti yönetimi sendikal mücadele ve siyasal örgütlenmeler üzerinde yasaklar ve ağır baskı uygulamaları işçi sınıfına nefes aldırılmamıştır. Haziran 1938'de yayınlanan Cemiyetler Kanunu her türlü sınıfsal örgütün, sendikanın, cemiyetin kurulmasını, hatta Türkiye'de sosyal sınıfların varlığından bahsedilmesini dahi yasaklıyordu. Emekçi halkın büyük sıkıntıları karşısında sermaye sınıfı giderek güçlenmiş ve siyasi otoriteyle arasındaki bağları nasıl kullanacağı konusunda büyük tecrübe sahibi olmuştur.

Köylülük ve işçiler, devletçilik döneminde büyük bir yoksullaşmayla yüz yüze İkinci Dünya Savaşı'nın estirdiği sert rüzgârların tüm acılarına da katlanmak zorunda kaldılar. Seferberlik hali işçi ücretlerini geriletirken; köylüler, yüksek vergiler ve ürünlerine piyasa fiyatının altından el konulması gibi uygulamalarla çok zor yıllar geçirmektedirler. Devletçilik döneminde sermaye ve bürokrasi el ele emekçilerin kanını emmekteydi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında savaş vurgunculuğu almış yürümüş, rüşvet mekanizmasını ustalıkla kullanarak ve karaborsacılık, istifçilik gibi yöntemlerle semiren yeni zenginler ortaya çıkmıştır.

Bu arada rejim muhalifleri ağır baskı altında kalıyor, tutuklamalar sıradan şeyler haline geliyordu. Tüm bunlar olurken Kemalist yönetim, yerli sermaye yaratma konusunda savaş rüzgârlarından istifade etmek için Nazilerden esinlenen uygulamalara başvurmakta çekince görmedi. Bunların başında varlık vergisi uygulaması geliyordu. Buna göre Türkiye vatandaşı olan Müslüman olmayan halkların servetinin önemli bir bölümüne bu vergi ile devletçe el konulmuş, vergiyi ödeyemeyen veya ödemeyen kişiler Aşkale'de kurulan çalışma kampına gönderilmiştir. Dönemin başbakanı Şükrü Saraçoğlu CHP grup toplantısında şunları söylüyordu: "Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz."

Aralık 1942 ve Ocak 1943'te İstanbul'da gayrimüslimlere ait binlerce taşınmaz mülk el değiştirdi. El değiştiren mülkler arasında İstiklal Caddesi'ndeki yapıların büyük bir kısmı

Tüm kapitalist ülkeleri saran 1929 büyük buhranı İzmir İktisat Kongresi'nde çizilen liberal rotanın sert bir kayaya toslaması anlamına geldi. Bunun ardından ekonomide korumacılık devri başlamış oldu. Bu model, devletin aktif bir yatırımcı olarak sermaye birikimini genişletmesine dayanıyordu. Devletçilik, bir kapitalist gelişme modelinden başka bir şey değildi. Bugün dahi devletçilikten ve kamuculuktan matah bir şeymiş gibi bahsedenler, kamu ve devletin sınıf karakterini gözler önünden kaçırarak bu burjuva yönelimlerin savunusunu yapmaya çalışıyorlar. Ama 1930'ların hikâyesi, kamuculuk ya da devletçilik gibi kavramları bize komünistlikmiş gibi yutturanları yeterince teşhir etmektedir.

bulunuyordu. Satılan mülklerin %67 kadarı müslüman Türkler, %30 kadarı resmi kurum ve kuruluşlar tarafından alındı. 21 Ocak 1943'ten itibaren İstanbul'da binlerce gayrimüslime ait ev ve işyerleri haczedilerek haraç mezat satıldı. Yerli sermaye gücünün yettiğince bu vurgundan istifade ederek pastasını genişletti. Varlık Vergisi Kanunu ile toplam 314.900.000 TL vergi tahsil edildi. Bu rakamın %70'i İstanbul'da toplandı. Toplam tahsilât, 394 milyon TL olan 1942 devlet bütçesinin %80'ini buluyordu.

İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Taşlar Yerinden Oynamaya Başlıyor

Devleti (ve aynı şey demek olan kendi ayrıcalıklı konumlarını) kurtarmanın yolu olarak üstyapıyı burjuva düzenin koşulları doğrultusunda yeniden örgütlemek ve buna uygun düşen bir yerli sermaye sınıfı yaratmak olarak gören Kemalist

Devleti (ve aynı şey demek olan kendi ayrıcalıklı konumlarını) kurtarmanın yolu olarak üstyapıyı burjuva düzenin koşulları doğrultusunda yeniden örgütlemek ve buna uygun düşen bir yerli sermaye sınıfı yaratmak olarak gören Kemalist bürokrasi ve ordu kendisini devletin sahibi esas güç olarak görmüştür. Sayesinde elde ettiği avantajlarla zenginleşen büyük sermaye sınıfı ordu ve sivil bürokrasinin bu pozisyonunu kabullenmiştir ne de olsa çeşmenin başını hala onlar tutmaktadır.

Ne var ki zamanla giderek palazlanan ve ekonomik güç anlamında epey aşama kaydeden büyük sermaye zamanla bu gelişimini politik alanda ve devlet yönetiminde de göstermek isteyecektir. Osmanlı İmparatorluk geleneğini devralan Kemalist askeri ve sivil bürokrasi ise devlet katındaki güç ve otoritesini paylaşmak istemeyecek, burjuvaziyi son kertede tebaadan saymaya devam etmek isteyecektir. Bu meseleden doğan çelişki, günümüze kadar devam eden egemen sınıf içerisindeki çatışmanın özünü oluşturacaktır.

bürokrasi ve ordu kendisini devletin sahibi esas güç olarak görmüştür. Sayesinde elde ettiği avantajlarla zenginleşen büyük sermaye sınıfı ordu ve sivil bürokrasinin bu pozisyonunu kabullenmiştir ne de olsa çeşmenin başını hala onlar tutmaktadır.

Ne var ki zamanla giderek palazlanan ve ekonomik güç anlamında epey aşama kaydeden büyük sermaye zamanla bu gelişimini politik alanda ve devlet yönetiminde de göstermek isteyecektir. Osmanlı İmparatorluk geleneğini devralan Kemalist askeri ve sivil bürokrasi ise devlet katındaki güç ve otoritesini paylaşmak istemeyecek, burjuvaziyi son kertede tebaadan saymaya devam etmek isteyecektir. Bu meseleden doğan çelişki, günümüze kadar devam eden egemen sınıf içerisindeki çatışmanın özünü oluşturacaktır.

Tek parti diktatörlüğü boyunca palazlanan sermaye sınıfı, kendi siyasal partisini örgütleyemezdi. Bu yüzden CHP içinde varlık gösteriyordu. Ama ekonomik gücünü arttırdıkça kendine güveni de artan büyük burjuvazi İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendisine bulduğu uluslararası ortakların da desteğiyle kendi partisini örgütleyecekti. Yeni oluşan uluslararası konjonktürün etkisiyle çok partili hayata geçişe set çekemeyen CHP, bizzat kendi içinden ayrılanlarca kurulan DP'ye boyun eğecek, böylelikle egemen sınıf içindeki çatışma yeni bir evreye girmiş olacaktı.

Veli U. Arslan

ÇATI PARTİSİ ve İDEOLOJİK ZEMİNİ

Devrimci demokratlar, Kürt hareketi, liberal sol çevreler, ulusalcılar vs. hemen hemen hepsi umut bağladıkları sandıkların kendi lehlerine açılması için, yeni projelere, yeni arayışlara girdiler.

Yerel seçimler yaklaşırken, birçok siyasal çevre bu gündem üzerine kilitlenmeye başladı. Devrimci demokratlar, Kürt hareketi, liberal sol çevreler, ulusalcılar vs. hemen hemen hepsi umut bağladıkları sandıkların kendi lehlerine açılması için, yeni projelere, yeni arayışlara girdiler. Başarısızlıkla sonuçlanan temelsiz ve bir o kadar da esnek olan birlikteliklerin, ittifakların (DTP, SHP, EMEP, ÖDP, SDP, 10 Aralık Platformu vs.) tarihi hatırlandığında yeni projeler için sıvanan kolların yine hezimetle kapanacağı güçlü bir ihtimal olarak önümüzde duruyor. Parlamenter hayaller sol jargonlar ile bütünleştiriliyor ve bu bütünlüğün sonunda ortaya son derece hatalı ve adeta konulduğu kabın şeklini alan projeler çıkıyor. İktidar(devrimci iktidar) hedefi olmayan ve emek-sermaye çelişkisini hasıraltı edip sivil toplumcu bir anlayışa yelken açan bu birliktelikleri ve ittifakları Marksist bir perspektifle incelemek gerekiyor.

Birlik Arayışında İsrarın Arkasındaki Tarihsel Nedenler

Büyük sıçrama yapılan 1968-80 arasındaki dönem Türkiye solu için ayrışmaların tarihi iken ne oldu da sol hareket aynı önderliklerle 12 Eylül ve özellikle 1990 sonrası süreçte birlik tartışmalarının güç kazandığı bir noktaya evrildi? Bu durumun arkasındaki tarihsel süreçler nasıl işledi?

Bugüne kadar devam eden birlik çabalarının temelinde 12 Eylül darbesi karşısında yaşanan iflasın 1991'de SSCB'nin yıkılmasıyla birlikte ideolojik çöküşle perçinlenmesi yatar. 12 Eylül'de büyük ve onarılması zor bir yara alan sol için geleneklerini temellendirdikleri, Kâbe belledikleri SSCB'nin ve devamında "bağımsız sosyalist" ülkelerin (Arnavutluk) çöküşü sonun başlangıcı oldu. Burjuvazinin "Tarihin sonu geldi", "İdeolojiler öldü", "Sınıf savaşı bitti" zafer naraları arasında kalan sol hareket, dümenini Stalinizmin klasik yorumlarından başka ufuklara kırdı. O ana kadar Stalinizmin hiçbir eleştirisini vermemiş, Stalin'in özünden kopararak sınıf uzlaşmacı, yurtsever, milliyetçi bir çizgiye hapsettiği "Marksizm" revizyonu damarlarına işlemiş sol hareket için başka türlü de düşünülemezdi. SSCB'nin yıkıntılarının gölgesinde geçmişin köklü eleştirilerini devrimci Marksist perspektifle yapamayan ve işçi sınıfı siyasetini somut perspektifleri haline getiremeyen siyasal gruplar için bu kaçınılmaz bir sondu.

Bu gelişmeler çerçevesinde tarihsel bir fırsat yakalayan burjuvazi, bu fırsatı ideolojik hegemonyasını artırıp meşruiyet sağlamak için temelde sınıf siyasetinin öldüğü propagandasını yapan post-modernist akıma hız vererek kullandı. Yörüngesi şaşan Türkiye solunun ana akımları ya bu akıma kapılarak ya da başka kanallardan reformistleşti. Geçmişin çoğu "sert", "ortodoks" Stalinisti bugünün sivil toplumcu, feminist, reformist Stalinistleri haline geldi.

Bu sürecin etkileri kendini sadece ideolojik alanda göstermedi, örgütsel yansımaları da oldu. 12 Eylül'le başlayan ve Sovyetler Birliği'nin çözülmesiyle perçinlenen "karanlık dönem"de bu hareketler birbirlerine sokulmaya; işçi sınıfından, Marksist ideolojiden değil birlikte durmaktan güç almaya giriştiler. Sosyalizmin bütün değerlerine inançlarını yitiren bu hareketler oluşturdukları birlikleri sosyalizm sosuyla bulasalar da bütün umut-

larını seçim sandıklarına bağlamışlardı bile. Daha çok seçim dönemlerinde kurulan bu birliktelikler, hedeflerine burjuva parlamenter hayallerin ötesinde bir şey koyamadılar.

Ne kadar karamsarlık yaratıcı olursa olsun, durumun nesnel kavranışı temelinde sabırlı ve enerjik bir çabayla gelecek büyük mücadelelere hazırlanmak yerine, hemen ya da kısa yoldan yüksek siyasetin bir oyuncusu olmak tercih edildi. Uzun soluklu bir mücadele ile işçi sınıfı ve gençliğin en militanlarını örgütlemek için Türkiye solunun en başta ideolojik ve buna denk düşen örgütsel bir sıçrama yapması gerekirdi. Oysa değişim sağa doğru yaşandı, yüksek siyasetin peşine gidildi ya da rutinizm

temelinde var olan 70'li yılların mirasyedisi durumunda olan yapıları dönüştürdü.

TBKP, BSP, ÖDP, SDP gibi partiler somutta bu birlik iddiasını taşıyan yapılarıydı. Türkiye'nin demokratik, sosyal hukuk devleti olması isteminin ötesine geçemeyen programlarıyla ve sınıf işbirlikçi siyasetleriyle, bu partiler tüm yönetimlerini salt meclis üzerine kurguladılar. Ancak hedeflerinin merkezine aldıkları

Çatı partisini oluşturan örgütlülüklerin sorunu meclisi ve yerel yönetimleri Bolşevikler gibi devrim için bir araç değil, verdikleri mücadelenin amacı ve mücadelelerinin hedefi görmeleridir. Sosyalist devrimden umudu kesen çatı partisi bileşenleri çareyi mecliste ya da yerel yönetimlerde güç haline gelmekte buluyorlar. İşçi sınıfının devrimci potansiyeline güvensizlik içinde olanlar, düzen içi dayanak arayışıyla sistemin sınırlarını aşamayan reform mücadelelerine yönelmiş durumdadır. Böyle bir perspektifteki birlik çabası toplumsal muhalefeti yönlendirecek ve taşıyacak bir odak olmayı bırakın, meclis ve belediyelerde birkaç koltuğu ele geçirmenin ötesine gidemez. Bu hedefler de allanıp pullandı. "Meclise tünel kazıp gireceğiz" türünden turturaklı laflarla yaratılan yanılsamalar Ufuk Uras deneyimiyle bir kez daha kendi darlığını ortaya koydu.

ne seçimlerde ne de üst siyasette hatırı sayılır bir güç haline gelemediler.

Türkiye'de 1990'ların başlarında Kuruçeşme toplantıları ile başlatılan ve bugün kadar da değişik ad ve biçimlerde sürüp giden birlik çabaları, başka ülkelerde de denendi. Örneğin İtalya'da gelişen Zeytin Dalı projesi tüm solu birleştirmek gibi bir niyetle ortaya çıktı ve sonuçta işçi sınıfı merkezli siyaset yapmayan tüm parti ve örgütlülükleri bünyesine aldı. Genel seçimlerde büyük bir seçim başarısına da imza attı. Ancak kendi sınıfsal yapısından kaynaklı olarak, kapitalizmin ve neoliberalizmin azgın saldırılarına karşı düzenin payandası olmaktan başka bir şey yapmadı. Sonuçta ittifak düzenin sıradan bir oyuncusuna dönüştü ve giderek halkın nezdindeki prestijini hepten yitirdi. Bir erken seçimle kazandıkları tüm desteği de kaybettiler ve Berlusconi'ye başbakanlık koltuğunu tekrar devrettiler. Türkiye'deki örneğinde herhangi bir parlamenter başarı

mümkün olmadı, durumunda sonucun pek de farklı olmayacağını söyleyebiliriz.

Çatı Partisi ve Sınıf İşbirlikçiliği

Öncelikle çatı partisinin kurulmasına önayak olan parti ve örgütlüklerin temsilcilerinin ifadelerine bir bakalım.

Demokratik Toplum Partisi (DTP) Merkez Yürütme Kurulu üyesi **Şamil Altan**: "Türkiye'de demokratik bir dönüşümü isteyen aydın yazar çevreler, emek örgütleriyle, sendikalar, odalar, yerel yöre dernekleri, Alevi kuruluşlarıyla, demokrasiyi özgürlüklerinin teminatı gören muhafazakâr çevrelerle ezilenlerin bütünüyle temasa geçmeye çalışıyoruz."

Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) Genel Başkanı **Filiz Koçali**: "Partiyi kurma kararı var. Türkiye'de demokrasinin tesisini savunan topluluklar var. Bugüne kadar kimse "Hayır bu iş olmaz" demedi. Çeşitli sosyalist gruplarla, alevi şahıslarla, Çerkezlerle, Gürcülerle, Ermenilerle, sosyal demokrat oluşumlar içinde yer alan şahıslarla, demokrat Müslümanlarla görüşmeler yaptık. Şimdiye kadar iyi bir tablo çıktı."

İki parti temsilcisinin alıntılardan da anlaşıldığı gibi buradaki dert Türkiye'nin "demokratik"leşmesini isteyenleri biraraya toplamaktır. Tesis etmek istenen demokrasi ya da savunulan demokratik dönüşüm hangi sınıfın demokrasi anlayışıdır? İşçi sınıfının demokrasisinden bahsedilmediği ayan beyan ortadadır. Burjuva demokrasisinin Avrupalı tarzda tesisinden öte bir şey istenmektedir. Ki çatı partisi içinde biraraya getirilmesi hedeflenen kesimlerin bir kısmının tüm derdi yönetimin askeri-sivil bürokrasinin ellerinden liberal burjuvazinin "demokratik" kollarına geçişinden başka bir şey değildir.

Geçmişteki örneklerden farklı olarak bu birlik projesi, solu birleştirmek isteğine bile dayanmamaktadır. Çatı partisinin tabanını oluşturan sınıflar ve kesimler içerisine liberaller, küçük burjuva Müslüman aydınlar, muhafazakâr çevreler gibi solun tarihsel düşmanı kesimler de dâhil edilmektedir. İşçi sınıfını tarihsel düşmanlarıyla, liberallerle bir araya getirmek! İşte bu kadarına da pes doğrusu!

Belki kimileri çatı partisinin içine samimi Müslümanlar, liberaller, muhafazakar çevrelerin dahil edilmesi karşısında hayret içinde kalmış olabilirler. Eğitimini Stalinizmin okullarından almış bu hareketlerin sınıf işbirlikçi çizgileri bizi pek de şaşırtmadı. Nasıl şaşırtırsın ki! Burjuva düzenin çöktüğü koşullarda Fransa'da, İspanya'da Halk Cephesi hükümetlerinde büyük burjuvazinin temsilcileriyle biraraya gelip sisteme payanda olan komünist partileri; dünya kapitalizmiyle "barış içinde bir arada yaşama" söylemiyle 2. Dünya Savaşı'nda dünya kapitalizminin temsilcisi Roosevelt, Churchill'le aynı

masaya oturup Avrupa'yı paylaşan Stalin'i; 1979 İran devriminde anti-emperyalist diyerek Mollalara iktidarı teslim eden Stalinist Tudeh partisini (örnekler kolaylıkla uzatılabilir) düşününce karşımızdaki sınıf işbirlikçiliği pek hayret uyandırmadı.

Sınıf İşbirlikçi Politikaların Tek Alternatifi Devrimci Marksizm'dir!

Marksizm'e göre tüm toplumsal çelişkilerin, sömürünün, eşitsizliklerin ve ezilmişliğin sebebi emek ve sermaye çelişkisidir. Ve bu çelişki ortadan kalmadan bu sorunların hiçbirinin çözülmesinden söz edemeyiz. Bu çelişkilere bir son verebilecek tek devrimci sınıf işçi sınıfıdır. O halde işçi sınıfının devrimci misyonunu görmezden gelen ve onun yerine çözümü farklı mücadelede arayan hareketlerin programı devrimci değil, düzen içi, reformist bir programdır.

Bugün emekçi sınıfları günden güne sefaletle mahkûm eden kapitalizm, sömürü yasalarını bir bir geçirirken, yaratmış olduğu krizlerin faturasını emekçilerin sırtına yüklerken samimi Müslümanlar, liberaller ve muhafazakârlar ile kurulan birlik kime hizmet eder diye düşünmek gerekiyor. İşçi sınıfını açlığın pençesine atan liberalizm ile birliktelik emekçi sınıflara değil egemen burjuvaziye hizmetten başka bir şey sağlamaz.

Çatı partisinin kurulma nedenine dair hiçbir açıklamada ne emperyalist politikalara ne de kapitalist yasalara karşı mücadele çağrısına rastlayamıyoruz. Varsa yoksa şeklini ve zeminini burjuvazinin belirlediği bir demokrasi hayali ve parlamenter beklentiler...

Devrimci mücadele temelinde gerek meclis gerekse yerel yönetimler belli taktikler doğrultusunda devrime hizmet için kullanılabilir. Örneğin Ekim Devrimi öncesinde Bolşevikler Rusya'nın meclisi durumundaki Duma'yı mücadele araçlarından biri haline çevirmişlerdi. Duma'yı gerici Çarlığa ve kapitalizme karşı kitlelere propaganda aracı haline çevirmeyi kendi cephelerinden başarmışlardı. Ancak işçi sınıfının kurtuluşunu hiçbir zaman Duma'ya havale etmemişler, tersine silahlı Sovyetik ayaklanma ile işçi iktidarı na yürümüşlerdi.

Bu çerçevede çatı partisini oluşturan örgütlülüklerin sorunu meclisi ve yerel yönetimleri Bolşevikler gibi devrim için bir araç değil, verdikleri mücadelenin amacı ve mücadelelerinin hedefi görmeleridir. Sosyalist devrimden umudu kesen çatı partisi bileşenleri çareyi mecliste ya da yerel yönetimlerde güç haline gelmekte buluyorlar. İşçi sınıfının devrimci potansiyeline güvensizlik içinde olanlar, düzen içi dayanak arayışıyla sistemin sınırlarını aşamayan reform mücadelelerine yönelmiş durumdalar. Böyle bir perspektifteki birlik çabası toplumsal muhalefeti yönlendirecek ve taşıyacak bir odak olmayı bırakın, meclis ve belediyelerde birkaç koltuğu ele geçirmenin ötesine gidemez. Bu hedefler de allanıp pullandı. "Meclise tünel kazıp gireceğiz" türünden tumturaklı laflarla yaratılan yanılsamalar Ufuk Uras deneyimiyle bir kez daha kendi darlığını ortaya koydu.

Durum böyle olunca, sol adına girilen çatı partisi süreci emekçi sınıfların taleplerine ışık olmak bir kenara onu sömüren patronları ile uzlaştırmamanın bir adı olacaktır. Bugün emekçi sınıfların ihtiyacı olan şey kapitalizmin ufkunu aşamayan ve onu sınıf düşmanları ile uzlaştırmaya çağıran "demokratik" adımlar değil, kapitalizmin yarattığı tüm çelişkileri ortadan kaldıracak olan sosyalist dünya devrimidir.

Ekim Devrimi Deneyiminden Öğrenmek

Devrimci Marksistlerin görevi toplumsal kurtuluşun yolunun sosyalizm olduğunun vurgusunu sağlam bir biçimde yapmaktır. Kapitalizme karşı yükseltelen mücadelenin hedefinde işbirlikçi, reformist politik odaklar da yer almalıdır.

Şu, her daim hatırlanmalıdır ki, işçi sınıfı ve tüm ezilenlerin sorunlarının çözümü sistem içerisinde göreceli iyileştirmelerle değil kapitalizmin kökünün kazınacağı devrimci mücadeleyle olur. Burjuvazinin düzenini zor yoluyla yıkmak, işçi sınıfı ve emekçilerin tüm sorunlarının ortadan kaldırılmasının başlangıcı olacaktır. Bugün Ekim Devrimi'nin tarihsel deneyimi bizlere yol göstermeye devam ediyor. 91 yıl önce burjuvaziye karşı uzlaşmaz bir devrimci savaş veren Rusyalı emekçi sınıfların mücadelesi, sınıf uzlaşmacı Menşevik ve sosyalist devrimcilerin tüm çabalarına rağmen devrimci bir işçi iktidarına dönüştü. Devrimci Marksistler Ekim Devrimi deneyiminden öğrenmelidirler, ancak böylelikle kapitalizme karşı mücadelemiz bilimsel bir temele oturmuş olur.

Bugün emekçi sınıfların ihtiyacı olan şey kapitalizmin ufkunu aşamayan ve onu sınıf düşmanları (liberaller, samimi Müslümanlar, muhafazakar çevreler gibi) ile uzlaştırmaya çağıran "demokratik" adımlar değil, kapitalizmin yarattığı tüm çelişkileri ortadan kaldıracak olan sosyalist dünya devrimidir.

Akın DEMİRCİ

40 Yılında 68: Türkiye Devrimci Geleneği-II

Türkiye devrimci hareketinin ideolojik geleneğinin oluşumunda iki önemli dönem vardır: Bunlardan her açıdan ikincisini besleyecek olan ilki, TKP geleneği; ikincisi ise 68 gençlik hareketi içerisinde şekillenen örgüt geleneğidir. Önceki yazıda, 27 Mayıs sonrası ortaya çıkan sol örgütlenmelerin politik hattının, TKP'nin Kemalist, sınıf işbirlikçi politikalarının bir devamı olduğunu vurgulamış ve 68 gençlik hareketinin bu gelenek içerisinde politik olarak şekillenişini incelemiştik. Bugünün Türkiye sol hareketi ise bu geleneğin köklü bir eleştirisini yapmak bir yana, bu çizgiye olan sadakatini her zaman açıklamıştır. Devrimci Marksistler, 68 hareketinden kalan mirası, köklü bir eleştirisini yaparak, doğrularını yanlışlarından ayırt ederek sahiplenmelidirler. Bu yazının amacı, bu yönelimle 68 hareketini eleştirel bir gözle ele almak olacaktır.

1968'E GELİNİRKEN

1968 yılına gelindiğinde DİSK'le ifadesini bulan bir örgütsel atılım gerçekleştiren işçi sınıfı, yeni patlamalar yaratabilecek potansiyeli mücadelesiyle ortaya koyuyordu. Ayrıca işçi sınıfının 60'ların başından beri yükselttiği mücadelenin açtığı kanallardan ve dünyada yükselen gençlik hareketinin deneyimlerinden beslenen öğrenci gençlik de toplumsal muhalefetin önemli bir öznesi haline geliyordu.

bir örgütsel atılım gerçekleştiren işçi sınıfı, yeni patlamalar yaratabilecek potansiyeli mücadelesiyle ortaya koyuyordu. Ayrıca işçi sınıfının 60'ların başından beri yükselttiği mücadelenin açtığı kanallardan ve dünyada yükselen gençlik hareketinin deneyimlerinden beslenen öğrenci gençlik de toplumsal muhalefetin önemli bir öznesi haline geliyordu. Siyasal eğitimi TİP'in içinde alan gençlik, bu ilk aşamadan sonra mücadelede kendi yöntemlerini ön plana çıkarıyor ve TİP'in parlamentocu pasifizminden sıyrılmaya girişiyordu. Kısacası, Türkiye solu 60'ların son yıllarında, sonraki birkaç on yıla damgasını vuracak örgütsel ve ideolojik atılımların yaşandığı bir mayalanma dönemine giriyordu.

Bu durum devrimci hareketin örgütsel yapısında da kendisini kısa zamanda hissettirdi. Gençliğin, mücadelesi boyunca TİP reformizmini ve parlamentarizmini aştığını söylemiştik. Bu, gençlik hareketinin gelişiminin doğal bir sonucu olarak ortaya çıktı. TİP, mücadele yöntemini dört yılda bir yapılan seçimlere indirgeyen ve faşizme zemin hazırladığı gerekçesiyle gençliğin radikal eylemlerini eleştiren parlamentarist-pasifist çizgisini FKF'ye de egemen kılmaya çalışıyordu. Gençlik hareketinin geniş kesimleri ise TİP'i devletin ve faşistlerin devrimcilere yönelik başlattığı saldırılara göz yummakla suçluyordu. Bu durum, FKF içerisindeki hoşnutsuzluğun artmasına ve TİP'ten büyük kopuşlara neden oldu. 1968 yılında FKF yönetimine gelen Doğu Perinçek ve çevresinin başlangıçta TİP safında yer aldığını belirtmesine karşın sonradan Milli Demokratik Devrim(MDD) saflarına yönelmesi TİP'in elindeki gençlik örgütlenmesinin hakimiyetini kaybetmesiyle sonuçlandı.

Ayrıca bu dönemde gençliğin, TİP'e karşı muhalefeti sertleştiren MDD saflarında mücadeleye katılması, tesadüften öte MDD liderliğinin kurnazlığının bir ürünüdür. Mihri Belli önderliğinde MDD içerisinde toplanan eski TKP geleneğinin temsilcileri, gençlik hareketinin radikalleşen çizgisine pratik alanda ket vurmanın, kendilerini TİP gibi mücadeleden tecrite sürükleyeceğinin farkındaydılar. Özellikle 68 yılında gelişen emperyalizm karşıtı hareket içerisinde MDD kadroları mücadelenin eylemsellik bakımından en radikal kesimini oluşturdular. Fakat MDD'nin eylem anında ortaya koyduğu radikalizme, ideolojik çizginin Kemalizm'den ve Stalinizm'in aşamalı devrim gibi teorik argümanlarından beslenmesi nedeniyle düzen sınırlarını aşabilen siyasal perspektif eşlik edemedi. Özellikle Mihri Belli TKP geçmişinden bu yana egemen sınıfların sivil-askeri bürokrasi kanadının kuyruğundan ayrılmayan çizgisini 68 öğrenci hareketi içerisinde de fazlasıyla hissettirdi. 60'lar boyunca YÖN ve MDD çizgisinin temel amacı olan

olan "ilerici" ordu darbesine örgütsel bir zemin hazırlamak amacıyla 1968 yılında Mihri Belli'nin çağrısını yaptığı "Devrimci Güçbirliği" (Dev-Güç) Kemalist yapılanmalarla ittifak temelinde hayata geçirildi. Ne var ki, Dev-Güç'ün içerisinde hakimiyeti ele geçiren 27 Mayısçılar hedefi AP hükümetiyle sınırlandırarak, gençliği sistem karşıtı mücadeleden koparmaya çalıştı. Ayrıca bu kesimlerin sosyalizm, komünizm gibi kavramlara saldırımları, gençliği onlardan uzaklaştıran bir başka etken oldu. Bu kopuşlar, mücadele içerisinde sivrilecek gençlik önderlerinin yeni örgütsel girişimlerine zemin hazırladı: İlk kez bu süreçte İstanbul'da örgütlenmeye başlayan Deniz Gezmiş ve Cihan Alptekin önderliğindeki gençlik grubu Devrimci Öğrenci Birliği, gençliğin sempatisini kazanmayı başardı.

MAYIS 1968

1968 yılının Mayıs ayı tüm dünyada sınıf mücadelesi ve gençlik hareketi için bir dönüm noktası oldu. Özellikle dünya gençlik mücadelesinin kalbi haline gelen Fransa'da yaşanan üniversite işgalleri pek çok yönüyle Türkiye'de de üniversite gençliğinin ilgisini uyandırdı. Çok geçmeden bu ilgi somut karşılığını İstanbul Üniversitesi'nin işgaliyle buldu. 12 Haziran'da başlayan işgalle birlikte Türkiye'de öğrenci gençlik, ilk kez kendi özaylemlilikleri ve özörgütüllükleriyle mücadele sahnesine çıkıyordu. İşgal içerisinde kurulan işgal komiteleri gibi tabandan gelen öğrenci hareketine dayanan yapılar, gençlik üzerindeki TMGT, MTTB gibi Kemalist devlet anlayışının ürünü olan bürokratik yapıları paramparça etti ve inisiyatifin aşağıdan yukarıya örgütlendiği yapıların önünü açtı. FKF'nin de bu eylemlere aktif destek sunması, boykot ve işgallerin diğer üniversitelere sıçramasını sağladı.

Temmuz ayına gelindiğinde ise mücadele artık kampüs duvarlarını aşip sokaklara taşacaktı. 1968 yılının Türkiye devrimci mücadele tarihinde simgeleşmesine neden olaylardan biri olan 6. Filo'ya karşı düzenlenen eylem gençliğin emperyalizme karşı biriken öfkesinin bir dışavurumu oldu. 17 Temmuz'da başlatılan eylemlere yapılan polis saldırıları, faşistlerin ve İslamcılarının gençlik mücadelesini frenlemek için sokağa salınmaları, tutuklamalar ve Vedat Demircioğlu'nun yurt camından aşağı atılarak öldürülmesi bu öfkeyi pekiştirdi. Ayrıca sol içerisindeki anlayış farklılıkları kendini çok net bir şekilde gösteriyordu. Örneğin, 6. Filo eylemlerinde TİP'li gençlerin ABD askerlerine saldıran kitleyi durdurmak için barikat kurması, bu farklılığın derinliğinin bir göstergesidir.

6. Filo eylemleriyle tavan yapan kitlelilik karşısında egemenlerin yanıtı sertleşince 1968 yazının bilançosu yüzlerce öğrencinin tutuklanması, yaralanması ve iki öğrencinin ölümü oldu. Fakat, eylemlerde ortaya konulan radikalizmin devrimci bir siyasal perspektifle yürütüldüğünü söylemek imkansızdır. Emperyalizm karşıtlığı temelde ABD karşıtlığından ibaret bırakılmıştır. Mihri Belli'nin bu sözleri emperyalizm karşıtlığının ne denli sığlaştırıldığının ve sonunda nasıl milliyetçi söylemlere bağlandığının bir göstergesidir: *"Bugün Rusya'yı yöneten Lenin'in kurduğu parti değil de Romanov hanedanından bir çar olsaydı bile gene de Amerikan üslerinden arınmış bağımsız bir Türkiye'yi gerçekleştirme amacını güden her Türk yurtseveri, Amerika ile Rusya arasındaki çelişkidir kendi milli çıkarına açısından yararlanma gereği duyardı."* (Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt: 7, s. 2088)

6. Filo eylemlerinde ortaya konulan emperyalizm karşıtlığı da benzer şekilde zeminini daha çok milliyetçilik ve ulusalcı bakış açısında bulmuştur. **Türk Radikal Solu Üzerine** yazımızda belirtildiği gibi *"6.Filo o dönem Akdeniz'de Türkiye ile Kıbrıs arasında nöbet bekleyerek Türkiye donanmasının Kıbrıs'a olan saldırısını engelliyordu. Bilindiği üzere o dönem Kıbrıs'ta düşük yoğunluklu bir etnik çatışma yaşanıyor ve Türk Ordusu Kıbrıs'a müdahalede bulunmak istiyordu. Dolayısıyla bu müdahaleyi engelleyen 6.Filo'ya karşı milliyetçi bir toplumsal öfke birikiyordu. Kaldı ki 6.Filo karşıtı kampanyada İstiklal Marşı ve Türk bayrağı değişmez objeydi. Denilebilir ki Türk egemen sınıfları solcu gençliğin ABD askerlerini denize dökmesini engellememesi bilinçli bir tercihin yansıması olabilir. Altı sene sonraysa Türk ordusu Kıbrıs'ı işgal etmiş ve Türk solu bir bütün olarak işgali desteklemişti."*

Dönemin siyasal örgütüllüklerinin ise bu bakışı değiştirmeye muktedir oldukları söylenemez. Aksine polislerin ve faşistlerin eylemlere yönelik başlattığı saldırılarda askerlerin araya girerek engelleyici tutum almaları, MDD saflarından yükselen "sol cunta", ordunun ilericiliği söylemlerinin bir ispatı olarak öne sürülmüştür. Ayrıca antiemperyalist mücadeleye bir kılavuz olarak öne sürülen Kemalizm'in etkisi, "Ordu Gençlik El Ele Tam Bağımsız Türkiye!" gibi sloganlarla ve Harbiye Marşlarıyla daha da kökleştirilmiştir.

TÜRKİYE SOLU DÜNYAYA GÖZÜNÜ DİKİYOR!

Türkiye sol hareketi 60'lı yıllar boyunca yükselen mücadele içerisinde uluslararası deneyimlerin etkilerini fazlasıyla hissetti. 1960'ların başında Küba Devrimi'nin, Che Guevara'nın dünya devrimi için

Vietnam'da yaptığı işkenceler ve katliamlarla tanınan "Vietnam kasabı" Kommer'in ABD büyükelçisi sıfatıyla ODTÜ'yü ziyaret etmesi ve arabasının devrimci öğrenciler tarafından yakılması, ayrıca 6. Filo'nun yeniden boğaza demir atması mücadelenin seyrini değiştirdi.

Uluslararası arenada gençlik hareketinin SSCB ve onun elçiliği konumundaki bürokratik komünist partisi geleneğini reddedişini vurgulamak önemlidir. Öyle ki, Rusya'da yaşanan karşı-devrim sürecinden itibaren sınıf işbirlikçi politikaların birer aracı haline getirilmiş olan komünist partiler, 68 sürecinde açıktan düzenden yana tavır aldılar ve gençliğin mücadelesini baltaladılar. Dünyada çarpıcı örneklerinin bulunduğu bu durum o dönemde Türkiye'de açıktan SSCB uydusu gibi çalışan bir örgütün bulunmaması nedeniyle tam olarak gözlemlenemedi. Gençlik hareketi mücadelesini düzen içiliğe hapseden, dünyadan ilham aldığı örneklerle bağdaşmayan bir mücadele aracı haline gelen pasifist parlamentarizmi yıkıp geçti ve TİP'in bürokratik hegemonyasının karşısında konumlandı.

mücadelesinin, antiemperyalist mücadelelerin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin gençlik üzerindeki etkilerini başından beri vurgulamıştık. Artık, özellikle gençlik hareketi içerisinde uluslararası sınıf mücadelesini kendi çıkarları doğrultusunda kullanan SSCB ve onun elçilikleri gibi çalışan komünist partilerin itibarı zayıflamıştı. Ayrıca dünyada yaşanan gelişmeler Türkiye solu için SSCB konusunda bir turnusol kağıdı hazırlamaya devam etti. Bu noktada en önemli olay Çekoslovakya'ya yapılan SSCB müdahalesi oldu. Tarihe "Prag Baharı" olarak geçen bu olay beraberinde yoğun tartışmaları getirdi. Özellikle, deneyimli eski kuşak, kendisine kulak kesilen gençliğe tatmin edici cevaplar bulmak zorundaydılar. Bu tartışmada genel olarak iki argüman ortaya çıktı: Aybar gibi klasik Stalinist önderliğin pratik ve ideolojik anlayışına pek uymayan kanat SSCB'nin müdahalesini ulusların kaderlerini tayin hakkı ilkesini ihlal eden bir hareket olarak gördüler ve karşısında konumlandılar. Fakat bu muhalefet kesinlikle sosyalist değerlere bağlılığın bir sonucu olarak ortaya çıkmadı. Aksine bu kadrolar sosyalizmle özdeşleştirdikleri Stalinizme karşı muhalefeti giderek Ekim Devrimi'nin yarattığı Bolşevik geleneği, proletarya enternasyonalizmini ve sosyalist dünya devrimini karalamaya kadar vardırıyorlardı. Yerine ise tamamen milliyetçilikten ve devrimcilikğin reddinden beslenen bir "güler yüzlü sosyalizm" edebiyatı alıyordu. Bunu Aybar'ın kullandığı dilde rahatlıkla görebiliriz: *"Yeni bağımsızlıklarına kavuşan milletler, sosyalizm yolunu hiçbir vesait kabul etmeden kendi güçleri ile araştırıyorlar ve buluyorlar. Herhalde biz TİP'liler Türkiye sosyalizmini kendi anlayış çerçevemiz içerisinde, kendi gücümüzle, yani emekçi halkımızla el ele omuz omuza gerçekleştireceğiz... Sosyalizm önce milli ve insancıl anlamda milliyetçi bir harekettir."* (Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt: 7, s.2092) Aybar'ın bu tutumu, TİP içerisindeki Moskova yanlısı kanatla olan ayrılığın da derinleşmesine neden oldu ve Behice Boran-Sadun Aren liderliği açıktan SSCB'nin müdahalesini onaylayan bir tutum takındılar. Öte yandan MDD hareketi de tutumunu SSCB'den yana belirleyerek, Çekoslovakya'daki gelişmelerin antikomünist kampın ekmeğine yağ sürdüğü söylemine sarıldı. Ne var ki, o güne kadar ulusal bağımsızlık gibi bir söylemi şiar edinen MDD hareketinin SSCB'den yana tavır alması gençliğin kafasındaki karışıklıkları artırdı. Gençlik hareketinin müdahalenin hemen ardından SSCB büyükelçiliğine siyah çelenk bırakması, ayrıca 6.Filo'nun Türkiye üzerindeki amaçlarıyla SSCB'nin Çekoslovakya'ya müdahalesini aynı kefeye koyması bunun bir göstergesidir.

Ayrıca uluslararası arenada gençlik hareketinin SSCB ve onun elçiliği konumundaki bürokratik komünist partisi geleneğini reddedişini vurgulamak önemlidir. Öyle ki, Rusya'da yaşanan karşı-devrim sürecinden itibaren sınıf işbirlikçi politikaların birer aracı haline getirilmiş olan komünist partiler, 68 sürecinde açıktan düzenden yana tavır aldılar ve gençliğin mücadelesini baltaladılar. Dünyada çarpıcı örneklerinin bulunduğu bu durum o dönemde Türkiye'de açıktan SSCB uydusu gibi çalışan bir örgütün bulunmaması nedeniyle tam olarak gözlemlenemedi. Fakat TİP saflarında yaşanan çözülüşü buna dayandırabiliriz. Gençlik hareketi mücadelesini düzen içiliğe hapseden, dünyadan ilham aldığı örneklerle bağdaşmayan bir mücadele aracı haline gelen pasifist parlamentarizmi yıkıp geçti ve TİP'in bürokratik hegemonyasının karşısında konumlandı. Tabii ki, bu sihirli bir değneğin dokunuşuyla değil uluslararası hareketliliğin bir ürünü olarak ortaya çıktı. Küba devrimi, Vietnam savaşı, Avrupa'yı sallayan gençlik hareketi gençliğin önüne yeni deneyimler çıkardı. Ayrıca, 60'ların sonu itibarıyla SSCB'ye karşı kendi hegemonya projelerini ortaya koyan Mao önderliğindeki Çin deneyimi, gerillacılık, halk savaşı gibi kavramlarla gençliğin sempatisini kazandı. Gençlik, ilhamını radikalizmine verebileceği hiçbir cevap kalmamış bürokratlardan değil; Carlos Mariguella, Che Guevara gibi gerilla önderlerinden alıyordu. Gençlik hareketi her ne kadar SSCB'ye karşı cephe almış olsa da bu eleştiri devrimci Marksist bir perspektifle yapılmadığı ve sorun SSCB'nin başındaki "revizyonist lider"lerden kaynaklanıyormuş gibi algılandığı için gençlik hareketinin yöneldiği ideolojik perspektif yine Türkiye'ye has Stalinizm-Kemalizm karışımı siyasi hat oldu. Türkiye'de MDD saflarına doğru oluşan yığılma bunun bir örneğidir. TİP'le örgütsel bağlarını koparan gençlik hareketi, MDD liderliğinin pratikte faşistlerin ve AP iktidarının saldırılarına karşı izlediği mücadelecilik çizginin büyüme kapılmış ve umutlarını işçi sınıfının devrimci mücadelesinden çok "ilerici cunta" hayallerine bağlamış önderliğe teslim olmuştur. Gençliğin 68 sonbaharında Mustafa Kemal Yürüyüşü gerçekleştirmesine bu nedenle şaşırılmak gerekir.

Zaman geçtikçe düzenin gençlik hareketine yönelik bakışı da değişti. Önceleri her ne kadar polis ve faşistler işbirliğinde bir saldırı politikası güdülse de zaman içerisinde daha örgütlü ve sistematik saldırı politikası izlenmeye başlandı. Tabiki bu politikayı tetikleyen yalnızca gençliğin mücadelesi olmadı. 60'larda mücadelenin esas öznesi olan işçi sınıfının uyanışı, radikalleşen mücadelesi, fabrika işgalleri, grevleri sistemi sıkıştırmaya devam ediyordu. Öte yandan; 1969 yılında Türkiye devrimci hareketinin gençlikle özdeşleştirilen eylemlilikleri sıkça adını duyuruyordu. Vietnam'da yaptığı işkenceler ve katliamlarla tanınan "Vietnam kasabı" Kommer'in ABD

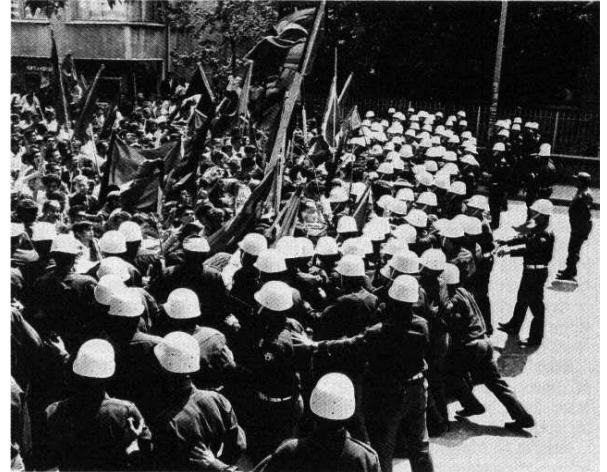
büyükelçisi sıfatıyla ODTÜ'yu ziyaret etmesi ve arabasının devrimci öğrenciler tarafından yakılması, ayrıca 6. Filo'nun yeniden boğaza demir atması mücadelenin seyrini değiştirdi. 16 Şubat 1969'da 6. Filo'yu protesto etmek amacıyla düzenlenen eylemde polisin bilinçli bir şekilde bin kişilik kitleye faşistlerin ve İslamcıların saldırısına göz yummasıyla Türkiye devrimci tarihine "Kanlı Pazar" adıyla geçen olay gerçekleşti. Bu olay sonucunda TİP üyesi 2 işçi yaşamını yitirdi.

Mücadele anlayışı içerisinde şiddetin daha fazla ön plana çıkması ve özellikle SSCB'nin Çekoslovakya işgaline karşı sol kadroların takındığı tutumdaki farklılıklar sol örgütlenmelerdeki ayrımları derinleştirdi. Özellikle Prag Baharı'ndan sonra ayırım çizgileri netleşen kanatlara sahip olan TİP, Aybar ve Boran önderliğindeki iki kutba ayrıldı. Ayrıca Deniz Gezmiş liderliğindeki DÖB çevresinin FKF'ye katılmaları, MDD hareketinin örgüt içerisindeki hakimiyetini artırdı. Böylece TİP, elindeki yegâne gençlik örgütlenmesini siyasal rakiplerine kaptırmış oldu.

1960'ların sonlarında sermayenin küresel kapitalizmle bütünleşmesi yönünde adımlar atmasının Türkiye ekonomisi için getirdiği yük bizzat işçilerin ve köylülerin sırtından çıkarılmak isteniyordu. Fakat sermayenin bu politikası herşeyden önce sınıf mücadelesinin ve buna paralel olarak gittikçe etki alanını artıran gençlik ve köylü hareketlerinin önünün kesilmesini gerektiriyordu. Bu dakikadan itibaren çanlar sermayenin dayattığı bu saldırı dalgasını kabullenmeye zorlanan emekçiler için değil, bizzat düzen sahipleri için çalmaya başladı. 1969 yılı boyunca işçilerin fabrikalarda yürüttüğü işgal ve grevler, köylülüğün toprak işgalleri ve öğrenci gençliğin mücadelesinin akademik talepleri aşarak sisteme dönük hedefler belirlemesi sermayeyi köşeye sıkıştırıyordu. Köşeye sıkıştığı oranda da sokaklarda devrimcilerin hegemonyasını kırmak için faşistler silahlandırıldı ve devrimcilerin üzerine salındı. Özellikle bu dönemde devlet tarafından sokağa sürülen kontgerilla ve faşistler aracılığıyla devrimciler sokak ortasında katledilmeye başladılar. Bugün kontrgerilla tarafından katledildiği ispatlanan Taylan Özgür cinayeti bu dönemin en çok ses getiren katliamı oldu. MHP denetiminde kurulan ve faşistlerin eğitildiği CIA destekli komando kamplarının sayısı artırıldı. Gençlik, yükselen faşist saldırganlığa ve devletin baskısına karşı işçi sınıfı merkezli bir direnişi örgütlemek yerine, saldırılara kendi başına karşı koyabileceğini düşünerek silahla karşılık verme fikrine sarıldı. Fakat Türkiye tarihinden de biliyoruz ki, sokaklarda devrimci mücadeleyi bastırmak için kullanılan faşizme karşı sınıf savaşı yükseltilmedikçe etkili bir antifaşist mücadele örülemez. 70'li yılların "Faşizme İhtar Yürüyüşleri" veya Yeni Çeltik maden işçilerinin faşistlere karşı yürüttüğü mücadele bu konuda önemli örneklerdir.

Bu dönem içerisinde 10 Ekim 1969'da FKF Dev-Genç'e dönüşme kararı aldı. Dev-Genç kısa bir süre içinde MDD'nin etkisi altına girdi. Fakat bu etki MDD hareketi içerisindeki ayrılıkların filizlenmesini engelleyemedi. Bölünme Aydınlik'çı Doğu Perinçek ile Proleter Devrimci Aydınlik kanadından Mahir Çayan arasında gerçekleşti. Tartışmalarda Mahir Çayan, Doğu Perinçek grubunu işçi sınıfını önemsememekle ve Kemalistlerin kuyruğuna takılmakla suçluyordu. Doğu Perinçek ise Çayan'ı işçi sınıfını ön plana alarak Milli Cephe'yi daraltmakla suçluyordu. Bu ayrışma sonucunda Doğu Perinçek ve ekibi Dev-Genç içerisinde tasfiye edildi. Fakat, bu tartışmalarda aslolan bir şey varsa o da, pratik üzerinden şekillenen ayrımların sol jargonlarla süslenerek meşrulaştırılmaya çalışılmasıdır. Doğu Perinçek zaten bugün hepimizin bildiği, her zaman için düzene sadık Doğu Perinçek'tir. Fakat bu tartışmada işçi sınıfını öne çıkaran Mahir Çayan'ın söylediklerinin karşılığı mücadelesi içerisinde pek varolmamıştır.

15-16 Haziran'da gerçekleşen ve işçi sınıfının DİSK'in kapatılmasına karşı İstanbul ve İzmit başta olmak üzere neredeyse bütün Marmara'yı tutuşturan eylemliliği gerek radikallliği, gerek kitleselliği ve gerekse işçi sınıfının örgütlenmesi açısından ciddi atılımlar sağlayan yapıyla mücadele tarihine altın harflerle yazıldı. Bu eylemlilik hem umudunu asker-sivil bürokrat-aydın önderliğinde gerçekleşebilecek sol cunta projelerine bağlayan MDD'cilerin hem de eylemin kendiliğinden niteliğiyle devre dışı kalan ve düzenin baskıları karşısında işçi sınıfını evlerine dönmeye çağırarak onu baltalayan DİSK bürokrasisinin boyutlarını aşıyordu. Özellikle MDD'cilerin "Ordu-İşçi El Ele!" sloganını kitlelere attırmaya çalışması, karşısına askeri barikatları dikilen ve onlarla yoğun çatışmalara giren işçi sınıfının gözünde bir itibar taşımıyordu. Ayrıca, DİSK'li işçilerin mücadelesi sendikal haklar uğruna verilen mücadelenin boyutlarını aşarak, sömürüye ve sermayenin saldırganlığına karşı bir nitelik kazandı. Bu durum eyleme katılan Türk-İş'li işçi sayısının DİSK'li işçilerden fazla olmasının nedenini açıklar niteliktedir. Sonuçta Türkiye'deki o dönemki siyasal yapıların işçi sınıfına önderlik edebilecek bir ideolojik perspektifte olmamaları ve Bolşevik bir önderliğin yokluğu işçi sınıfının bu kendiliğinden girişiminin ileri boyutlara taşınmasını engelledi.

15-16 Haziran'da gerçekleşen ve işçi sınıfının DİSK'in kapatılmasına karşı İstanbul ve İzmit başta olmak üzere neredeyse bütün Marmara'yı tutuşturan eylemliliği gerek radikallliği, gerek kitleselliği ve gerekse işçi sınıfının örgütlenmesi açısından ciddi atılımlar sağlayan yapıyla mücadele tarihine altın harflerle yazıldı.

15-16 Haziran'da sınıf mücadelesinde yaşanan bu olağanüstü patlamanın önemli politik sonuçları oldu. Her şeyden önce sermayenin dayattığı küresel kapitalizmle bütünleşme projelerinin bu sosyal atmosfer içerisinde gerçekleştirilemeyeceği net bir şekilde ortaya çıktı. Burjuvazi açısından parlamento fiilen etkisini yitiren bir yapı olarak duruyordu ve yeni bir askeri müdahale ayak seslerini yavaş yavaş duyuruyordu. Ancak askerden beklenti içerisinde olanlar yalnızca burjuva çevreler değildi, sol örgütlenmeler içerisinde de bu beklenti konusunda inciler dökülüyordu. Örneğin, eylem sonrası sıkıyönetimin ilanı edilmesi her ne kadar MDD tezinin bir yanını sakat bıraksa da, Mihri Belli'nin sıkıyönetimin tarafsız kalması konusundaki tavrı, Türkiye sol hareketine yön veren bir siyasal hareketin, sınıf savaşımının en basit kurallarına bile ne kadar yabancı olduğunu ortaya çıkardı. Aynı şekilde Aydınlıkçılar da suçu yalnızca AP iktidarı üzerine yıkarak, iktidarın askeri işçilerin karşısına çıkarak bizzat Milli Cephe'yi parçaladığını belirttiler. 1971 yılında ufuktaki darbe iyice görünürleşti. Buna paralel olarak sol kadrolar içerisinde darbenin renginin ne olacağı konusundaki iyimserlik, 15-16 Haziran sonrası bizzat sıkıyönetim tarafından uygulanan baskı politikasına rağmen giderek artıyordu. 60'ların başından beri YÖN ve MDD ile ideolojik zeminini bulan sol cunta projeleri, 15-16 Haziran'la zirve noktasına ulaşmış sınıf mücadelesine rağmen geniş kesimler tarafından mücadelenin en önemli hedefi haline getiriliyordu. Fakat, 9 Mart 1971'de ordu içerisinde 27 Mayıs'ın ilerletilmesi gerektiğini düşünen subayların cuntası hızla çözülmesi, sol cunta beklentilerini bitiren adım oldu.

12 MART MUHTIRASI

12 Mart Muhtırası'yla birlikte egemen sınıflar, sınıf mücadelesini ve sol hareketi ezmek için tüm güçleriyle harekete geçtiler. Küresel kapitalizme uyum sağlamak adına uygulanacak politikaların hayata geçirilebilmesinin ve sömürünün artırılmasının önündeki engellerin gayet farkında olan egemenler, Ziverbey Köşkü gibi işkencehaneleriyle, Kızıldere'yle Nurhak'larla, idamlarla simgeleşecek olan bir saldırı dalgası başlattılar. Fakat perşembenin gelişinin çarşambadan belliyken, kimi kadrolar trajik bir şekilde cuntadan "ileri"cilik bekleyebiliyorlardı. Bir diğer trajik nokta ise cunta solcularının gözünde 9 Mart girişimiyle "ilerici"lik üniformasını giymiş Muhsin Batur ve Faruk Gürler gibi subayların 12 Mart'ta aynı kadroları ezmek için harekate katılmalarıydı. 3 günde yıkılan şey elbette ordunun sınıfsal niteliği değil, MDD'cilerin ve sol hareketin geniş kesimlerinin sınıf işbirlikçisi ideolojik hattı oldu. Yıllardır SSCB'nin uydusu konumundaki, "sosyalist" olarak addedilen Arap milliyetçisi Baas rejimlerine öykünen bu kadrolar, Kemalizm ve Stalinizm'in bileşiminde gelişen sınıf uzlaşmacı ve aşamalı devrim perspektifli ideolojik çizginin iflasını, 12 Mart gibi bir fiyaskodan sonra bile kabul etmediler. Eski kuşağın ideolojik olarak yaşadığı bu teslimiyet, giderek gençlikle olan bağların kopmasına ve gençliğin artık mücadelenin geleceğini kendi örgütlü yapılarıyla sürdürmesine neden olmuştur. Bu süreç aslında gençlik mücadelesinin geri çekilmesiyle de bağlantılıdır. Gençlik mücadelesinin 68 sürecindeki kitleselliği geriledikçe, bizzat bu hareket içerisinde sivrilmiş gençlik liderleri artık mücadelenin yükünü kendileri sırtlamaya karar verdiler. Mahir Çayan, Deniz Gezmiş, İbrahim Kaypakkaya gibi 68 hareketi içerisinde sivrilmiş gençlik önderlerinin egemen sınıfların saldırısını göğüsleyebilecek bir örgütsel yapılanmaya gitme ihtiyacı duymaları THKO, THKP-C, TKP-ML gibi örgütlerin ortaya çıkmasına neden oldu. Her ne kadar Türkiye solu için iyice belirginleşen yeni bir örgütlü gelenek ihtiyacı, gençliğin bu adımı atmasını zorunlu kıldıysa da, bu atılım devrimci Marksist bir ideolojik temel ve Bolşevik bir örgütlenme anlayışıyla birleştirilmedi. Her üç deneyimde incelendiğinde, 68'in kitlesel eylemlilikleri içerisinde liderlik vasıflarıyla sivrilmiş kadroların, TİP ve MDD gibi daha geniş politik unsurların düzen karşısındaki teslimiyetlerinin ayyuka çıkmasına karşı, dar bir militan çevresi içerisinde örgütledikleri görülmektedir.

Gençlik hareketi 12 Mart'ın saldırı dalgasıyla yüz yüze kaldığında 1960'lar boyunca genel olarak peşinden gittiği Mehmet Ali Aybar ve Mihri Belli gibi eski kuşağın temsilcilerini yanında göremedi. Özellikle cuntaya karşı örgütlü mücadelenin gerekliliği gençlik saflarından ne kadar yükseltip eskilerin gözüne sokulsa da onlar bu işe yanaşmadılar. Aksine "sol cunta" projelerinin ve parlamenter stratejinin 12 Mart'la anlamını kaybetmesiyle birlikte eski kuşak, yeni bir mücadeleye girişmek için adım atabilecek ne işçi sınıfı merkezli bir ideolojik açılıma ne de bunu örgütleyebilecek enerjiye sahipti. Bu atmosferde tüm sorumluluğun genç kuşağın üzerine yığıldığı kabul edilebilir. İdeolojik birikimini genel olarak eski kuşak üzerinden yapmış, pratik deneyimlerini ise 68'in radikal eylemsellik dalgası içerisinde ve 60'lı yılların dünya deneyimlerine bakarak geliştirmiş bir kuşağın gözünü ilk diktiği yerse sınıf mücadelesinin asıl belirleyici

Türkiye'de THKP-C ve THKO'nun ortaya koyduğu stratejiyi şu şekilde özetlemek doğru olacaktır: Türkiye, yerli işbirlikçileri aracılığıyla, emperyalizme bağımlı bir yarı-sömürge ülkedir. Türkiye'den emperyalizmin defedilerek bu bağımlılığın kırılması ve milli bir demokrasinin kurulması ancak tüm yurtseverlerin bir araya gelmesiyle verilebilecek bir mücadeleyle (ki bu da ifadesini MDD teziyle bulmuştur.) mümkündür. Bu aşamadan sonra Türkiye'de sosyalist bir devrimin önünün açılacağı savunulabilir. Fakat bu stratejideki sınıfsal ittifaklar, aşamalar benzerlerine tüm dünyada rastlayabileceğiniz türden yönelimlerdir. Tabii ki, burada Stalinizm'in birinci dereceden etkisini vurgulamak gerek. Ekim Devrimi'nin gelişimi içinde doğan Bolşevizm'in temel yapıtaşları olan sınıf uzlaşmazlığı, ateşli enternasyonalizm ve sosyalist dünya devrimi gibi kavramların yerine, Stalinist karşı devrim sürecinden sonra sınıf işbirliği, barış içinde birlikte yaşamak, yurtseverlik ve aşamalı devrim gibi kavramlar Bolşevik devrim anlayışının temelleri gibi gösterilip devrimci bilinç dumura uğratılmıştır.

olduğu kentler değil, 15-16 Haziranlar değil, kırlar ve dağlar oldu. THKO ve TKP-ML hareketlerinin ilk adımlarını bu yönde atması bu nedenle tesadüf değildir. Pratik mücadele hattını Küba ve diğer Latin Amerika ülkelerindeki gerilla deneyimlerini baz alarak örgütleyen ve önder kadrolarının gerilla deneyimi hazırlıklarını Filistin ulusal kurtuluş mücadelesi içerisinde yaptıkları THKO "kırlardan kentlere" doğru bir saldırının acilen başlatılması gerektiğini savunmuş ve Türkiye'de emperyalizme karşı savaşımın ancak bu yolla verilebileceğini iddia etmiştir. İbrahim Kaypakkaya önderliğindeki TKP-ML ise dünyada yeni bir kutup haline gelecek olan Mao önderliğindeki Çin deneyimini kendi mücadelesi içerisinde yerleştirmiştir. Mahir Çayan önderliğindeki THKP-C ise Latin Amerika kökenli şehir gerillacılığını temel almıştır ve diğer iki hareketten bu yönüyle bir ayırım gösterebilmiştir. Fakat THKP-C'nin kapitalizmin motoru olan şehirlerden mücadeleyi yükseltmesi mücadelenin işçi sınıfı ekseninde yürütüldüğü anlamına gelmemektedir.

Gençliğin öncelikli hedefi işçi sınıfının öncülüğünde sosyalist bir devrime imza atmak değil, sınıfsal tabanı muğlaklaştırılmış "tam bağımsız ve demokratik Türkiye"yi kurmaktır. Mahir Çayan'ın şu sözleri bu konuda açıklayıcıdır: *"Bilindiği gibi Türkiye, yarı sömürge ve yarı feodal bir ülkedir. Böyle bir ülkede devrimci mücadele, bağımsızlık ve demokrasi için yapılan mücadeledir. Yani emperyalizmin ve uzantı ve müttefiklerinin temizlendiği, milli bir demokrasiye sahip, tam bağımsız Türkiye'yi kurma mücadelesidir, bugünkü devrimci mücadele. Milli demokrasiye sahip, bağımsız Türkiye'yi kurma mücadelesi yalnızca proleter devrimcilerin değil, bütün Türkiyeli yurtseverlerin ortak bir mücadelesidir."* (Bütün Yazılar, s.9, Eriş Yayınları) THKO'nun 4 Mart 1971'de yayınlanan kuruluş bildirgesinde de *"Amacımız Amerika'yi ve tüm yabancı düşmanları temizleyerek, hainleri yok etmek ve düşmandan temizlenmiş tam bağımsız Türkiye'yi kurmaktır."* ifadelerinden THKP-C ile olan benzerlikleri çok rahat fark edebiliriz.

Bu örnekler incelendiğinde Türkiye'de THKP-C ve THKO'nun ortaya koyduğu stratejiyi şu şekilde özetlemek doğru olacaktır: Türkiye, yerli işbirlikçileri aracılığıyla, emperyalizme bağımlı bir yarı-sömürge ülkedir. Türkiye'den emperyalizmin defedilerek bu bağımlılığın kırılması ve milli bir demokrasinin kurulması ancak tüm yurtseverlerin bir araya gelmesiyle verilebilecek bir mücadeleyle (ki bu da ifadesini MDD teziyle bulmuştur.) mümkündür. Bu aşamadan sonra Türkiye'de sosyalist bir devrimin önünün açılacağı savunulabilir. Fakat bu stratejideki sınıfsal ittifaklar, aşamalar benzerlerine tüm dünyada rastlayabileceğiniz türden yönelimlerdir. Tabii ki, burada Stalinizm'in birinci dereceden etkisini vurgulamak gerek. Ekim Devrimi'nin gelişimi içinde doğan Bolşevizm'in temel yapıtaşları olan sınıf uzlaşmazlığı, ateşli enternasyonalizm ve sosyalist dünya devrimi gibi kavramların yerine, Stalinist karşı devrim sürecinden sonra sınıf işbirliği, barış içinde birlikte yaşamak, yurtseverlik ve aşamalı devrim gibi kavramlar Bolşevik devrim anlayışının temelleri gibi gösterilip devrimci bilinç dumura uğratılmıştır. Türkiye'nin bu tahribattan Şefik Hüsnü önderliğindeki TKP'den itibaren nasıl etkilendiğini bir önceki yazı da açıklamıştık. Gençlik eski kuşakların taşıdığı bu hafızadan sıyrılmak için çabalamıştır. Çünkü, bu yönelimi on yıllardır sürdüren Mihri Belli, İlhan Selçuk, Hikmet Kıvılcımlı gibi eski kuşak temsilcilerin gençliğin gözünde fazla itibarı kalmamıştır. Ne var ki, gençlik bu gömlek değişimini Stalinizm ve Kemalizm'in reddiyesine kadar taşıyamamıştır. Aksine, bunu başaramadığı oranda yine tilki misali kürkçü dükkanının yolunu tutmuş, aynı ideolojik bataklığa tekrardan saplanmıştır.

Bir de şu noktayı vurgulamak önemlidir: Gençlik hareketi mücadele içerisinde benimsediği referanslardan öğrenme konusunda eksiktir. Bu konuda tartışılacak en önemli örnek Küba Devrimi ve Che Guevara'nın gençliğin gözünde yarattığı imgedir. Küba Devrimi'nin tarihini bizzat inceleyen birisi devrimi gerçekleştirenlerin 250 kişilik gerilla grubunun değil kentlerdeki emekçi halkın genel grev ve ayaklanmaları olduğunu görecektir. Aynı şekilde, Che Guevara Küba Devrimi'nin başarısı için çarpışmış bir gerilla olmanın ötesinde, gerçek kurtuluşun ancak dünya devrimiyle gelebileceğine inanmış ve sosyalizmin ne olmadığını SSCB karşısında kendi deneyimleriyle öğrenmiş ve bunu dilendirmiş bir devrimciydi. Ayrıca, Türkiye'deki 68 hareketi dünyada eş zamanlı yükselen gençlik mücadelesiyle karşılaştırıldığında ideolojik açıdan daha geri noktalardadır. Dünyadaki gençlik hareketinin ufku kendi ülkelerinin sınırlarını aşır enternasyonalist bir nitelik kazanırken, Türkiye'de devrimci hareketin ürettiği söylemlerin Türkiye sınırları dışına çıkabilecek bir ufku bulunmuyordu.

Türkiye'de gençlik, mücadeledeki hatalarını kavradıkça, yeni yönelimlerini bu hataların ideolojik zeminini sorgulamadan belirlemiştir. Örneğin, 70'lerle birlikte gençlik artık ordunun devrimde ilerici bir rol oynayabileceği rüyasından uyanmıştır. *"Bugün (12 mart'tan sonra) yurdumuzda ordu, kesin olarak gerici ve işbirlikçi politikanın halk yığınlarına karşı baskı aracı haline gelmiştir."* (Hüseyin İnan, Türkiye Devriminin Yolu, Mart 1972) Bu sözler ancak 12 Mart'ın büyük baskı dalgasından sonra söylenebilmiştir.

68 hareketi içerisinde çıkan örgütlenmeler tartışılırken, bir parantezde Maoizm'i temel alan örgütlenmelere açmak gerekir. Bunlardan ilk olarak ortaya çıkan grup Doğu Perinçek önderliğindeki TİİKP (Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi)'dir. Programatik açıdan silahlı mücadele, gerillacılık gibi eylem

Gençlik hareketi 12 Mart'ın saldırı dalgasıyla yüz yüze kaldığında 1960'lar boyunca genel olarak peşinden gittiği Mehmet Ali Aybar ve Mihri Belli gibi eski kuşağın temsilcilerini yanında göremedi. Özellikle cuntaya karşı örgütlü mücadelenin gerekliliği gençlik saflarından ne kadar yükseltilip eskilerin gözüne sokulsa da onlar bu işe yanaşmadılar. Aksine "sol cunta" projelerinin ve parlamenter stratejinin 12 Mart'la anlamını kaybetmesiyle birlikte eski kuşak, yeni bir mücadeleye girişmek için adım atabilecek ne işçi sınıfı merkezli bir ideolojik açılıma ne de bunu örgütleyebilecek enerjiye sahipti. Bu atmosferde tüm sorumluluğun genç kuşağın üzerine yığıldığı kabul edilebilir. İdeolojik birikimini genel olarak eski kuşak üzerinden yapmış, pratik deneyimlerini ise 68'in radikal eylemsellik dalgası içerisinde ve 60'lı yılların dünya deneyimlerine bakarak geliştirmiş bir kuşağın gözünü ilk diktığı yere sınıf mücadelesinin asıl belirleyici olduğu kentler değil, 15-16 Haziranlar değil, kırlar ve dağlar oldu.

hattını savunuyor görünse de, pratikte gösterdiği yönelim bu kavramlardan uzaktır. 12 Mart önce- si Kemalistlerle işbirliğini ön plana çıkaran ve MDD perspektifini sahiplenmeleriyle bunu açıkça ortaya koyan TİİKP, gençliğin radikalleşen mücadelesini "27 Mayıs anayasasının meşruiyet dışı- na taşan küçük burjuva anarşizmi" olarak nitelemesi ve 12 Mart darbesi sonrasında alınan pasi- fist tutum, parti içerisinde kopuşların zemini hazırladı. Bu kopmalardan en göze batanı İbrahim Kaypakkaya önderliğindeki TKP/ML-TİKKO' dur. Ayrıca İbrahim Kaypakkaya ideolojik açıdan da Türkiye solunun tabusu haline gelmiş bazı konularda önemli kırılmalar yaşayacaktır. Kemalizm karşısında aldığı sert tavır ve Kürt sorununa yaklaşımı Kaypakkaya'yı diğer kadrolar- dan ayırır. Ne var ki, bu bir kopuş anlamına gelmemiş, Stalinizmin bu meselelerdeki genel çerçevesiyle çelişki anlamına gelmiştir. Ancak eleştirinin genelleştirilmesi ve kökleştirilmesi sonucunda devrimci Marksist bir ideolojik temel yaratılabilirdi. Kaypakkaya, Mao'nun yönelimi çerçevesinde köylülüğü temel aldı ve gelecek devri-min ancak köylülerin önderliğinde verilecek bir halk savaşıyla olacağını söylüyordu. Devrimin görevleri ise, Türkiye'deki toprak ağalığı ve varolduğu iddia edilen feodalizmi yıkmak olacaktı.

Ne olursa olsun 68 gençliği Türkiye devrimci hareketinin tarihine korkusuz, kararlı ve hayat- ları pahasına devrimci mücadeleyi samimi bir şekilde üstlenmiş savaşçılar olarak geçmiştir. Bu noktada onlardan öğrenilecek pek çok şey bulunmaktadır.

Bu örgütlenmelerin pratikte gösterdiği yönelimin, ideolojik prob- lemlerden kaynaklandığını söylemek yerinde olur. Türkiye so- lunu neredeyse tüm tarihi boyunca domine eden Stalinizm'in sınıf işbirlikçi politikaları ve bunun doğurduğu Kemalizm sempatisi, Türkiye solunun ideolojik olarak sakat kalmasına neden olmuş- tur. Öte yandan sorun sadece 12 Mart'ın baskı koşullarıyla ve sınıf mücadelesinin sahneyi geçici olarak terk etmesiyle alakalı da değildir. Bunu sınıf mücadelesinin zirvesine ulaştığı 60'ların sonu ve 70'lerin başındaki ortam içerisinde çok net gözlemleye- biliriz. Örneğin 15-16 Haziran eylemliliği, sonraki örgütlülüklere imza atacak sol kadroları incelemek açısından önemli bir dene- yimdir. İşçi sınıfı sömürüye karşı kendi ekonomik ve siyasal taleplerini yükseltirken, bu kadrolar için temel olan ordu tarafından yapılacak "ilerici darbe" için zemin hazırlamaktı. Sonraki dönemde eski kuşakların aksine gençliğin bu perspektifi aştığı söylenebilir. Fakat sınıf mücadelesinin ve 68'in kitlesel gençlik hareketinin geri çekilmesi sonucunda gençlik hareketinin önder- liğinin kitlelerle arasındaki mesafenin artması, mücadele yön- temleri konusunda belirleyici olmuştur. Böyle bir politik atmos- ferde gençlik dünyayı biran önce değiştirme gayesini ön plana çıkardıkça mücadele alanını belirlemede sabırsızlanmış ve bu sabırsızlığın etkileyici olacağı küçük burjuva maceracılığına saplanmış. Ayrıca bu durum, 12 Mart cuntasına karşı başlatılan mücadelede gençliği farklı mücadele alanlarında konumlanmaya itti. Egemen sınıfların belini bükebilecek 15-16 Haziran gibi deneyimler yaşatan işçi sınıfını harekete geçirmek ve en azından bu hafızayı yeşertebilmek adına fazla istekli davranılmamıştır. Gençliğin tercihi kendilerinin öznesi oldukları gerilla mücadelesinden yana oldu. Yine de gençliğe yönelik yapılan eleştirileri birer suçlamaya dönüştürmek oldukça yanlış bir tutumdur. Eski kuşağın özellikle ordu karşısında 12 Mart döneminde bile lades demesine karşılık, genç- lik en azından bu tavra karşı çıkmış ve kendi deneyimlerinden öğrenmesini bilmiştir. Bugün İlhan Selçuk gibi eski kuşak temsilcileri gazete köşelerinde 12 Mart dönemindeki işkencecilerini haklı bulurken, gençliğin geleceğe samimi bir devrimci mücadele hafızası bıraktığından emin olabili- riz. Ne olursa olsun 68 gençliği Türkiye devrimci hareketinin tarihine korkusuz, kararlı ve hayat- ları pahasına devrimci mücadeleyi samimi bir şekilde üstlenmiş savaşçılar olarak geçmiştir. Bu noktada onlardan öğrenilecek pek çok şey bulunmaktadır.

Bu noktada 68'in içinden çıkıp gelen örgütlerin pratik ve ideolojik çizgilerini eleştirel bir gözle incelemek, bugün birçok sosyalist yapının kutsallaştırarak bahsettiği "71 Atılımı"nı eksikleri ve hatalarıyla birlikte kavramak açısından önemlidir. 68 hareketin ideolojik ve pratik olarak aşılması, özellikle Türkiye gibi böylesine kutsallaştırıldığı bir ortamda, ancak onun devrimci Marksist bir ideoloji temelinde mümkündür. 68 gençliğinin, 15-16 Haziran işçi sınıfı eylemliliklerinin bize bıraktığı miras ancak bu şartla devrimci mücadelenin geleceğine samimi bir şekilde kazandırıla- bilir.

Fikret SEYHAN

Emekçiler İçin ZOR BİR KIŞ GELİRKEN!

Tüm dünyayı sarsan ekonomik kriz ağırlığını daha fazla hissettiriyor. Gittikçe artan işsizlik ve yoksulluk oranlarının, emekçi sınıfları daha da zorlayacağı gözüküyor. Kapitalizmin aşırı üretim krizinin sonucu olarak, birçok işyeri ya üretimine ara veriyor ya da tamamen kapısına kilit vuruyor. Böylece, milyonlarca işçi kapının önüne konurken, kapitalistler krizin faturasını emekçi sınıfların sırtına yüklüyor. SSGSS gibi yasalar ile emekçi sınıfların eli kolu bağlanmak isteniyor. Burjuvazi panik içinde çıkış yolları arasa da kriz daha da derinleşerek devam ediyor. Krizden çıkış için birçok ülke kendi burjuvalarına para musluklarını açtı bile.

Örneğin ABD batmakta olan iki bankaya daha el koydu, el konulan toplam banka sayısı 19'a çıktı, gündemde patronların çıkarı olduğunda acil çareler bir çırpıda üretiliyor. Tüm dünya hükümetleri kenetlenmiş sermayeyi kurtarmaya çalışıyor. Ancak tüm kapitalist işletmeler kurtarılan ABD bankaları kadar şanslı değil. Örneğin dünya devi General Motors bugünlerde iflasını açıklayacak duruma geldi. ABD'nin dünya çapında en yaygın bankası olan Citigroup 50 bin kişinin işine son verecek düzeyde krizden etkilendi. Güneydoğu Asya'nın en büyük bankası DBS Grup Holding, çalışanların yaklaşık yüzde 6'sı olan 900 kişiyi işten çıkaracak. Dünya üzerinde birçok ülkenin sanayi kollarını vuran kriz, Çin'de sanayi üretiminin yıllık büyüme hızını Ekim ayında son yedi yılın en düşük seviyesi olan yüzde 8,2'ye indirirken, yine Çin'de çelik üretimini Ekim'de yüzde 17 azaltıyor. İngiltere Merkez Bankası Başkanı King, "Önümüzde çok zor günler var" diyerek ülkeyi son 30 yılın en büyük ekonomik krizinin -ki bu iyimser bir tahmin, bu kriz 1929 kriziyle karşılaştırılıyor- beklediği uyarısında bulunuyor.

İngiltere'ye ait istatistikler işsizliğin son üç aylık dönemde 140 bin artış göstererek 1 milyon 820 bine tırmadığını gösteriyor. Uzmanlar, durumun böyle devam etmesi halinde işsizlerin sayısının önümüzdeki yılın başına kadar 2 milyonu aşacağı tahmininde bulunuyor.

Krizin Türkiye'deki Yansımaları

Kriz kendini daha tam hissettirmeden Türkiye ekonomisinde yavaşlama kendini göstermişti. Türkiye'de de kapitalist kriz, tüm dünyadaki örnekleri gibi fabrikaları ve işletmeleri vurmaya başladı. Kapısına kilit vuran işyeri sayısı geçen yılın aynı dönemindekilere göre % 73 artmış durumda. Durum böyle olunca işsizlikte had safhaya ulaşıyor. Türkiye İstatistik Kurumu(TUIK) verilerine göre Temmuz 2008 dönemi itibarıyla işsizlik oranı yüzde 9,4 olarak hesaplandı. Türkiye'de toplam sanayi üretiminde Ağustos ayında yüzde 4,1, Eylül'de yüzde 5,5 oranında daralma yaşanırken, özellikle tekstil sektöründen yoğun işsizlik haberleri geliyor. Otomotiv sektörü büyük bir durgunluğa girdi ve birçok fabrika işçilerini ücretsiz izine çıkartıyor. Sermayesi milyonlarca dolar olan Ford bile üretime ara verdiğini açıkladı. Peş peşe kapanan fabrikalar dolayısıyla tekstilde iki yıl önce başlayan işçi çıkarmalar artık olağan bir sürece dönüştü. TEKSİF Başkanı Nazmi Irgat'a göre son iki yılda tekstil sektöründe 150-200 bin dolayında işçi işsiz kaldı. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi işten çıkarmaların en çok Trakya, Bursa, Denizli, Adana, Gaziantep, Kayseri, Adıyaman ve Kahramanmaraş'ta yaşandığını açıklıyor. Dolayısıyla kriz, bütün iş kollarının kilitlenmesine neden olurken, yüz binlerce işçinin işsiz kalarak günden güne daha da açlığa mahkûm olmasını sağlıyor. Burjuvazi, derinleşen krizin tüm yükünü omuzlarından atmak için emekçilere yeni saldırılar başlatmaktan da geri durmuyor. İktidara getirdiği AKP hükümeti vasıtası ile kendi lehine olan birçok yasayı bir çırpıda geçiriveriyor. SSGSS ile sosyal güvenlik ve sağlıktaki tüm kazanılmış hakları tırpanlanıyor. Hızını alamayan burjuvazi, emekçilerin kıdem tazminatı hakkını da gasp etmekten geri durmayacağını attığı adımlar ile gösteriyor. Ayrıca doğalgaza, temel gıda maddelerine, elektriğe yapılan zamlar ile işçi ve emekçilere çok düşük bir hayat standardı reva görülüyor. Krizden etkilenen patronları kurtarmanın yolları emekçi sınıflara yüklenen zamlar ve kazanılmış haklara yönelik gasplar şek-

**Devrimci bir müdahale-
nin olmadığı koşullarda,
kapitalizm kendi
bunalımını emekçi
sınıflara yükleyerek (yeni
savaşlar ile emperyalist
politikalar ile kapitalist
yasalar ile vb.) aşacaktır.
Ancak krizi devrimci bir
mücadelenin fırsatı
haline çevirmek ve
kapitalizmin yarattığı
bunalımı devrim lehine
kullanmak, krize verile-
bilecek yegâne devrimci
yanıttır. Nasıl 1917'de
Bolşevikler, kapitalizmin
krizine ve savaşlarına
karşı kitlelerin devrimci
mücadelesini örgütle-
yerek yanıt verdilerse,
bizler için de bugünün
görevi krize karşı
Bolşevik tarzda,
kapitalist sistemin
topyekûn tasfiyesi için
mücadeleyi
örgütlemektir.**

Kapitalizm, tarih sahnesine çıktığından beri birçok kriz yarattı ve bu krizleri emekçi sınıfların sırtına yükleme görevini, sosyal demokratından liberaline kendi denetimindeki hükümetlere verdi. Kendi yarattığı krizlerin kendisini vurmasının sonucunda burjuvazi, hükümetleri devreye sokarak kapitalist yasaları geçirip krizin yükünden kurtulmak isterler. Bu açıdan AKP'nin politikalarını krizi yaratan kapitalizmden ayrı düşünmek hatalı bir bakış açısı olur. Türkiye'de krize karşı verilen mücadeleyi birçok siyasal çevre(TKP, ÖDP, Halkevleri) sadece AKP karşıtlığı ile tanımıyor. Türkiye'de krize karşı verilen mücadelenin, AKP'nin burjuvaların güdümündeki politikalarına karşı mücadeleye indirgenmesi, krizi yaratan kapitalist tekellerin görmezden gelinmesi ve çözümün hükümetlerin değişiminden ibaret sayılması ya da en azından bu illüzyonun kitlelerde oluşmasını kolaylaştırmak anlamına gelir. Bu da hâlihazırda krize karşı devrimci bir müdahaleden farklı olarak krizin nedenini sistem değil, kısmi olaylar ya da aktörler olarak anlatan burjuva demagogisinin kitlelerce kabulünü kolaylaştırır.

linde kendini gösteriyor. Ve böylelikle işçi ve emekçiler günden güne fakirleşerek kapitalizmin çarkları altında eziliyor. Anlaşılabacağı üzere kriz tüm dünya emekçi sınıflarını ortak bir silah ile vuruyor. Bu da kapitalist krize karşı tüm dünya işçi ve emekçilerinin ortak bir mücadele hattı izlemelerinin önemini gösteriyor.

Kapitalist Krizin Tek Alternatifi Devrimci Mücadeledir

Yaşadığımız kriz, dünya üzerinde egemen olan uluslararası sermayenin daha fazla kar hırsının yarattığı aşırı üretim bunalımıdır. Marks, krizin doğasına şu sözleriyle ışık tutar:

"Sermayenin artık-değer üretme çabası, üretilen ürünün değerinin, başlangıçta sermaye tarafından piyasaya sürülen paraya (özellikle işçi ücretlerine) oranla artmasını gerektirir. Artık-değer dinamiği uyarınca, bir yandan piyasanın toplam alım gücü görece azalırken, bir yandan piyasaya satılmak üzere sunulan toplam ürün değeri artacaktır. Bu nedenle, artık-değer sömürüsünü giderek artırdığı her 'istikrar' döneminin sonunda, sermaye, kendi eliyle daralttığı piyasa tarafından boğulmak ve aşırı üretim krizine düşmek tehlikesiyle karşı karşıyadır." (Marks, **Grundrisse**, s. 434-5)

Kapitalist sistem krizleri Marks'ın da ifade ettiği gibi kendi doğasında taşır. Bu açıdan, krizi yaratan bugün burjuva ideologlarının empoze etmeye çalıştığı gibi becereksiz finansal sektör yöneticileri veya burjuvazinin maşası konumundaki hükümetler değil, kapitalist sistemin ta kendisidir. Bu nedenle, kapitalist krizlere karşı verdiğimiz mücadele kapitalizmin tüm kurumlarına dönük bir biçimde yürütülmelidir.

Kapitalizm, tarih sahnesine çıktığından beri birçok kriz yarattı ve bu krizleri emekçi sınıfların sırtına yükleme görevini, sosyal demokratından liberaline kendi denetimindeki hükümetlere verdi. Kendi yarattığı krizlerin kendisini vurmasının sonucunda burjuvazi, hükümetleri devreye sokarak kapitalist yasaları geçirip krizin yükünden kurtulmak isterler. Bu açıdan AKP'nin politikalarını krizi yaratan kapitalizmden ayrı düşünmek hatalı bir bakış açısı olur. Türkiye'de krize karşı verilen mücadeleyi birçok siyasal çevre(TKP, ÖDP, Halkevleri) sadece AKP karşıtlığı ile tanımıyor. Türkiye'de krize karşı verilen mücadelenin, AKP'nin burjuvaların güdümündeki politikalarına karşı mücadeleye indirgenmesi, krizi yaratan kapitalist tekellerin görmezden gelinmesi ve çözümün hükümetlerin değişiminden ibaret sayılması ya da en azından bu illüzyonun kitlelerde oluşmasını kolaylaştırmak anlamına gelir. Bu da hâlihazırda krize karşı devrimci bir müdahaleden farklı olarak krizin nedenini sistem değil, kısmi olaylar ya da aktörler olarak anlatan burjuva demagogisinin kitlelerce kabulünü kolaylaştırır.

Kapitalizmin krize karşı oluşan öfkenin devrimci bir kabarığa dönüşmesi için kapitalizmin tümünden teşhirini yapmak ve ona karşı mücadeleyi örgütlemek, özellikle de sistemin meşruiyetini kaybettiği kriz dönemlerinde, biz devrimci Marksistlerin görevidir. Krize karşı mücadele, kapitalizme karşı mücadele - sadece hükümetlerine karşı değil- biçiminde yürütülmediği sürece reformizmin ekmeğine yağ sürmekten başka bir işe yaramayacaktır. Köhnemiş olan sermaye sisteminin tüm kurumlarına karşı mücadelenin devrimci bir tarzda verilmesi işçi sınıfı siyaseti adına zorunludur. Ki bu da kapitalizmin kendi krizine karşı tek alternatif olan devrimci siyasetin gereğidir. Kapitalizmin kendi çıkarı için yarattığı kurumları ve politikaları kapitalizmin genelinden kopararak ele almak ve mücadele konusu yapmak, sanki burjuvazinin başka kurumları ve politikaları olsa bu ve benzeri krizleri aşılabılır yanılsamalarını yaratır.

Bu krizin tek sorumlusu vardır o da köhnemiş bir düzen olan "kapitalizm"dir. İşçiler ve emekçilerin bugün yapmaları gereken şey devrimci mücadeleye omuz vermek ve böylece krizi yaratan kapitalizmin iktidarına son vermektir.

Devrimci bir mücadele olmadığı takdirde burjuvazi bu krizin yaralarını emekçi sınıflara sardıracaktır. Her kriz kesin bir biçimde kapitalizmin yıkılışı ile sonuçlanmayacaktır. Böyle bir bakış açısına sahip olmak bize sonsuz bir bekleyiştten öte bir şey vermez. Devrimci bir müdahalenin olmadığı koşullarda, kapitalizm kendi bunalımını emekçi sınıflara yükleyerek (yeni savaşlarla, emperyalist politikalarla, kapitalist yasalarla vb.) aşacaktır. Ancak krizi devrimci bir mücadelenin fırsatı haline çevirmek ve kapitalizmin yarattığı bunalımı devrim lehine kullanmak, krize verilebilecek yegâne devrimci yanıtıdır. Nasıl 1917'de Bolşevikler, kapitalizmin krizine ve savaşlarına karşı kitlelerin devrimci mücadelesini örgütleyerek yanıt verdilerse, bizler için de bugünün görevi krize karşı Bolşevik tarzda, kapitalist sistemin topyekûn tavsiyesi için mücadeleyi örgütlemektir.

Murat YORULMAZ

Irak Solu: Geçmiş Geleceğin Aynasıdır!

Ortadoğu ve Irak özelinde yıllardır izlediğimiz tablo hakkında hepimizin az çok bir fikri var. ABD işgalini ve işgal karşıtı direnişi, bazen işgal güçleri tarafından öldürülen Iraklılar karşısında öfkeyle; bazen de en büyük emperyalist gücün kanlı planlarını aksatan, işgale direnen Irak halkının cesareti- ni umutla karşıyoruz. Ama bildiklerimiz ve bize gösterilen tablo dışında kalan, Irak'ın işçi sınıfı ve halk direnişleriyle dolu gerçek bir tarihi var. Irak'ın ve emekçi halkının bir hikayesi var. Irak'ta devrim mücadelesi ne ihanetler yaşadı, ne fırsatlar kaçırdı. İhanetlerle bezeli bir yol ayrımları ve kader anlarının ardından bugünlere gelindi. Bu yazı, Irak tarihini ve mücadele içerisindeki tutum- larıyla Irak Komünist Partisi'nin hatalarını incelemek niyetindedir.

Komünist Çevrelerin Ortaya Çıkışı ve Irak Komünist Partisi

Irak tarihinde ilk komünist yayın ve etrafında kümelenen çevreye 1924 yılında rastlanır. Es-Sahife adlı bir gazete çıkartan bu çevre, kadınların feodal zincirlerinden; burka, çokkarlılık vb. kurtarma

mücadelesini ve ilerleyen süreçte İslami şeriat yönetimine karşı tarihsel materyalizm fikrini savunmaya başlar ve hemen kapatılır.

Daha sonra 1929 yılına kadar ciddi bir çevreden pek söz edilemez. 1933 ve 1935'te farklı komünist çevrelerin de izine rastlanır. Es-Sahife grubunun eski üyeleri, Beyrut Komünist Komitesi'nden gelenler, Moskova Doğu İşçileri Üniversitesi'nde eğitim alanlar, Komintern'in kurduğu Anti-Emperyalist Birlik'in üyeleri bu çeşitli bileşenlerinin bir kısmıdır.

Irak'taki komünist örgütlenmenin asıl dönemeci Bağdat, Basra ve Nasiriye'de bulunan tüm siyasal çevrelerin birleşik bir kongre toplama anlaştmasıyla alınır ve 8 Mart 1935 yılında Bağdat'ta "Anti-Emperyalist Birlik" adı altında Irak Komünist Partisi kurulur.

Komintern'in o tarihlerde Stalinist bürokrasinin bir oyuncağına dönüşmesine karşın IKP'nin ilk dönemleri Komintern'in resmi çizgisinden bir hayli uzakta devrimci Marksizm'e yakın bir hattadır.

Birlik illegal çalışma konusunda deneyimsizlikten ve gerekli disiplinin yokluğundan hızla darbe alır. Birlik'in çıkardığı Kifah-iş-Şaab gazetesi

Irak'ın işçi sınıfı ve halk direnişleriyle dolu gerçek bir tarihi var. Irak'ın ve emekçi halkının bir hikayesi var. Irak'ta devrim mücadelesi ne ihanetler yaşadı, ne fırsatlar kaçırdı. İhanetlerle bezeli bir yol ayrımları ve kader anlarının ardından bugünlere gelindi.

1935 yılında kapatılır ve gazeteyi çıkartan önderler tutuklanır. IKP'nin politikalarında ciddi bir sapma bu süreçten sonra gözlemlenmeye başlanır.

IKP'nin çizgisi Moskova'da 3 yıl eğitim gördükten sonra Irak'a dönen Yusuf Salman Yusuf tarafından tamamen değiştirilir. Kremlin'deki bürokrasi IKP'ye müdahale etmiştir, bu da IKP'nin Stalinleştirilmesi anlamına gelmektedir. IKP, giderek SSCB'nin Irak gibi önemli bir ülkedeki dış politika aracına dönüşecektir.

Mayıs 1941'de, İkinci Dünya Savaşı sürecinde Irak'a İngiltere saldırısı başlar. IKP, halkı İngiltere'ye karşı rejimle güçlerini birleştirmeye çağırır. Komintern'in politikası bu yöndedir, zira henüz Stalin-Hitler paktı devam etmekte olup İngiltere düşman kamptadır. Daha sonraysa Nazi Almanyası SSCB'yi işgale başlar ve Stalin-Hitler paktı bozulur. Bunu takiben SSCB hızla saf değiştirerek Nazilerle savaşan İngiltere ile müttefiklik ilişkisini başlatır. Komintern'in resmi çizgisi haline gelen İngiltere ile sözde anti-faşist ittifak politikası tüm KP'ler tarafından kabul edilecek ve bunun gereği olarak IKP İngiltere'nin Irak'taki emperyalist işgaline karşı çıkmak bir yana destek verecektir. IKP bu "U" dönüşünü bir özelleştirme ile gerçekleştirecektir.

1940-50'ler: İşçi Sınıfı'na İhanet, Moskova'ya Tam Sadakat!

IKP'nin Stalinist çizgisinin emekçilere ve devrime ihaneti Mayıs 1942'de parti gazetesinde yayınlanan satırlarda çok net okunmaktadır:

"Partimiz, şimdi Nazizm'e karşı savaşmakta olan Britanya ordusunu bir kurtuluş ordusu olarak görmektedir... Bu yüzden, Irak'ta mümkün olan her yolla Britanya ordusuna yardım etmeliyiz."

Parti bu ihanetinden sonra çok sayıda militan ve taraftarını kaybeder. 1945'e gelindiğinde ilk kongre gerçekleştirilir. Kongrede yurtsever politikalar ve çeşitli demokratik talepleri birleştiren 'ulusal bildirge' kabul edilir. İşçi sınıfının devrimci rolünü yok sayan 'Ulusal bildirge'de sosyalist hedeflerden bahsedilmez. Mücadelenin yönü ulusal kurtuluş mücadelesi ve demokratik haklarla sınırlanır; hedefler 'ulusal burjuva devrimi' aşamasıyla uyumlu kılınacaktır.

Nazi Almanya'sının II. Dünya Savaşı'nı kaybedeceği kesinleştiği anda IKP Britanya emperyalizmine karşı takınılacak tutumda yeni bir "U" dönüşü daha gerçekleştirebilir. Artık, Britanya'nın Irak'taki varlığı ağır bir dille eleştirilmektedir, çünkü Naziler'in yenilgisi kesinleşmiş, Soğuk Savaşın ilk belirtileri ortaya çıkmıştır. Bu durumda IKP'nin kaderine "sosyalist anavatanın" çıkarları uğruna bir kez daha maymun edilmek düşmektedir.

IKP'nin İngiliz emperyalizmine bir kez daha karşı koymasının ardından partiye karşı İngiltere ile anlaşılan mevcut rejimin baskısı sertleşecek, bir çok üye ve üst düzey kadro tutuklanacaktır. Ne var ki IKP gelişmeye başlamıştır ve hızla etkinliğini arttıracaktır. Önemli konulardaki tüm sendika yöneticileri IKP üyesidir. 1945-47 arasında sendikal haklar, ücret artışları ve

Mayıs 1941'de, İkinci Dünya Savaşı sürecinde Irak'a İngiltere saldırısı başlar. IKP, halkı İngiltere'ye karşı rejimle güçlerini birleştirmeye çağırır. Komintern'in politikası bu yöndedir, zira henüz Stalin-Hitler paktı devam etmekte olup İngiltere düşman kampıdır. Daha sonraysa Nazi Almanyası SSCB'yi işgale başlar ve Stalin-Hitler paktı bozulur. Bunu takiben SSCB hızla saf değiştirerek Nazilerle savaşan İngiltere ile müttefiklik ilişkisini başlatır. Komintern'in resmi çizgisi haline gelen İngiltere ile sözde anti-faşist ittifak politikası tüm KP'ler tarafından kabul edilecek ve bunun gereği olarak IKP İngiltere'nin Irak'taki emperyalist işgaline karşı çıkmak bir yana destek verecektir. IKP'nin Stalinist çizgisinin emekçilere ve devrime ihaneti Mayıs 1942'de parti gazetesinde yayınlanan satırlarda çok net okunmaktadır:

"Partimiz, şimdi Nazizm'e karşı savaşmakta olan Britanya ordusunu bir kurtuluş ordusu olarak görmektedir... Bu yüzden, Irak'ta mümkün olan her yolla Britanya ordusuna yardım etmeliyiz."

1948'de Bağdat monarşisi karşı yapılan en kitlesel ayaklanmaya sahne olur. Halk monarşiden nefret etmektedir. Ocak sonunda ayaklanmalar doruk noktasına ulaşır ve fabrikalarından çıkan işçilerle köylerinden sokaklara dökülen köylüler biraraya gelir. IKP eylemleri aktif olarak örgütlemekte ve eylemlerde 'monarşisi son verilmesi ve bir cumhuriyet kurulması'nı talep eden döviz ve pankartlar taşımaktadır. Monarşi ayaklanmayı kolluk kuvvetlerinin sert müdahalesi ile durdurmaya çalışır ve onlarca eylemci katledilir. Ancak hareket geri çekilmez ve başka bölgelere sıçrayarak, güçlenerek devam eder. 27 Ocak'taki kitlesel protesto eylemine müdahale için hükümet polise ateş açma emrini verir ve dört yüze yakın insan katledilir. Bu katliamdan sonra bile protestolar kesilmeyecek ve başbakan İngiltere'ye kaçmak zorunda kalacaktır.

Eski hükümetin devrilmesinden sonra Irak'ta yeni bir hükümet kurulur ama rejim tüm toplumsal desteğini yitirmiştir. Gösterilere ve göstericilere karşı devlet

terörüne devam edilir. Eylemler ve protestolar 15 Mayıs 1948'te sıkıyönetim ilan edilmesine kadar aralıksız devam edecektir.

Rejimin sıkıyönetim ilanına cevap vermeyen IKP, taraftarlarında büyük moral bozukluğuna neden olurken asıl büyük şok Filistin'in bölünmesi ve İsrail'in kuruluşu karşısında partinin aldığı tutumda ortaya çıkar. ABD ve SSCB'nin uzlaşması temelinde İsrail devleti projesi hayat bulur. Yeni devleti 1948'de ilk tanıyan devlet de Stalin'in SSCB'sidir. IKP, Moskova'nın dayatmalarına boyun eğecek ve 6 Temmuz 1948'de "Filistin'in bölünmesi ve İsrail devletinin kurulması" politikasını kabul edecektir. Yüzlerce militan hareketin kaybedilmesinin acısı ve bu ihanete duyduğu öfkeyle partiden ayrılır.

BAAS'ın Rolü

SSCB, Temmuz 1955'te Mısır'ın "Hür Subaylar"ı (üç yıl önce monarşiyi bir darbeyle yıkmışlardır) ile bir silah anlaşması imzalar. Komintern, Batı emperyalist güçleriyle çelişki içinde olan Arap milliyetçiliğini kendisi için uygun bir fırsat olarak görmüştür. Bu anlaşmadan sonra IKP, Mısır'da iktidarda olan Baas'ın lideri Nasır'ın pan-Arap milliyetçisi çizgisinin yılmaz savunucusu olacaktır! Eylül 1956'da düzenlenen ikinci parti konferansında bu politika, resmi parti politikası haline getirilir:

"Acil görev, Irak'ın Arap özgürlük hareketinden tecrit edilmişliğini ortadan kaldırmak ve bağımsız, yurtseverce bir Arap politikası geliştirmek amacıyla yurtsever bir hükümet kurmaktır."

SSCB'nin Baas ile arayı iyi tutması karşısında Batılı emperyalistler 'Bağdat Paktı'nı (ABD, Irak, İran, Pakistan ve Türkiye) örgütlerler ve ardından Nasır'ın Mısır'a karşı açılan savaş Irak içinde protesto gösterileriyle karşılanır. Hükümetin gösterilere ağır müdahalesi ve Arap milliyetçisi politika, Şubat 1957'de Birleşik Ulusal Cephe (BUC) kurulmasına fırsat sağlar. Cephenin bileşenleri IKP, Ulusal Demokratik Parti (Irak'ın milliyetçi, anti-monarşik burjuva partisi), Baas Partisi (50'lerin başında pan-Arap milliyetçiliği ilkesiyle kurulmuştur) ile başka ufak siyasi gruplardır. IKP, Stalinist sınıf işbirlikçiliği politikaları çerçevesinde burjuvaziyle ittifak yapmaktan çekinmeyecek, Mısır'a açılan savaş sonrasında Irak'ta patlama yapan anti-emperyalist tepkiyi burjuva Arap milliyetçilerinin eline teslim edecektir. Savaş karşıtı muhalefeti devrimci bir çizgiye taşımak bir yana, emekçi sınıfların Arap milliyetçisi zehirle bulanmasına önayak olacaktır.

1958: Irak Tarihinde Bir Dönüm Noktası

Yine 1957'de, Birleşik Ulusal Cephe'yle aynı amaçlar doğrultusunda ordunun üst kademelerinde de bir birlik oluşturuldu: "Hür Subaylar". Hür Subaylar, bir yandan toprak sahiplerine ve saray etrafında toplanan rüşvetçi, kaymak tabakaya öfke, iğrenme ile bakarken; bir yandan da İngiltere'nin ülke içinde hegemonyasına ve Irak'taki mevcut rejimin Nasır'a karşı ABD'yi desteklemesine karşı büyük bir kin duyuyorlardı. Orduda alttan alta gelişen bu kaynaşma rejimi devirecek bir cuntanın giderek güçlenmesini beraberinde getirdi. Tugay komutanı Abdülkerim Kasım liderliğindeki 'Hür Subaylar' askeri bürokrasi içinde sevinçle karşılanacak, ordunun her kademesinde yer edinmek açısından sorun

yaşamayacaktır.

Şubat 1958'de Suriye Baasçıları ile Nasır, Suriye'yle Mısır'ın birleşmesi üzerine anlaşmaya varırlar ve halkın coşkulu kutlamaları eşliğinde Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni (BAC) kurarlar. Bu birlikteliğin görünen yüzünde, Arap birliğinin temellerinin atılması ve Batı yanlısı rejimleri yalnız bırakmak bulunurken, görünmeyen yüzünde komünist partilerin tabanlarına ve oy potansiyellerine duyulan korku yatmaktadır. Keza, Suriye Baas Partisi'nin gelecek seçimlerde iktidarı alamayacağına, hatta Komünist Parti'nin epey gerisinde kalacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Ayrıca uluslararası arenada SSCB de Baasçılara tavır almaktadır, çünkü Baasçılar Batılı emperyalistlere tavır almış olsa da SSCB'den de bağımsız olarak kendi hegemonyasını örgütleyecek güçlü bir Arap devleti projesine imza atmak istemektedirler. Bu durumda Nasır'ın fenomen olduğu Baas hareketinde SSCB'nin karşıtlığı ABD'yi aratmayacaktır.

14 Temmuz 1958'de "Hür Subaylar" Irak yönetimine askeri bir darbeyle el koydular. Irak monarşisi yıkılır ve kraliyet ailesi mensupları öldürülür. Monarşinin devrilmesinin yarattığı etkiyle tüm Irak'ta halk coşkuya sokaklara dökülür ve kitlesel gösteriler patlak verir. Bağdat'ta en az 100 bin kişinin sokaklara döküldüğü dillendirilmektedir. Bu gösteriler monarşi yanlılarının cesaretlerini kırarken, darbeyi devirmeyi planlayanlarında hayallerini suya düşürmekteydi. Gösterilerin kendiliğinden sokaklara dökülen halk tarafından yapıldığı tüm gözlemciler tarafından kabul edilmekteydi. 'Devrim' olarak anılan bu süreç, ülke içinde inanılmaz bir popülariteye sahipti.

Devrimin ürünü olan yeni hükümet ise, askeri ve siyasi kadroların bir karışımı niteliğindedir. Başbakanlığı 'Hür Subaylar'ın komutanı Abdülkerim Kasım getirilirken, başbakan vekilliği Albay Abdülselem Arif'e verilmişti. Ancak hükümette ne Irak Komünist Partisi'nin, ne de Mustafa Barzani'nin Kürdistan Demokrat Partisi'nin temsilcileri bulunmaktaydı.

Hükümet, devrimden aldığı güçle ülkenin her tarafındaki siyasi tutukluları serbest bıraktı. Toprak reformu yasası birkaç ay içerisinde kabul edildi ve kademeli vergi sistemi konuldu. Bağdat Paketi'nden çıkıldı ve İngiltere'nin askeri üstleri boşaltıldı. Yıllardır illegal olan işçi ve köylü sendikaları yasallaştırıldı.

Bu reformları izleyen aylarda devlet teşkilatının o kadar da güçlü olmadığı ortaya çıktı. Yeni Irak ve tepesinde oturan Kasım, iç ve dış politika konusunda hareket alanını seçmekle karşı karşıya kaldı. Irak içinde ülkenin özel ticaret ve sanayi sermayesinin yüzde 56'sını 23 aile kontrol etmekteydi. Petrol kaynakları, İngiltere'nin sahip olduğu Iraq Petroleum Company'in elindeydi. Ve kırsal bölgelerde İngiltere ile işbirliği içinde çalışan büyük mülk-toprak sahipleri bulunmaktaydı.

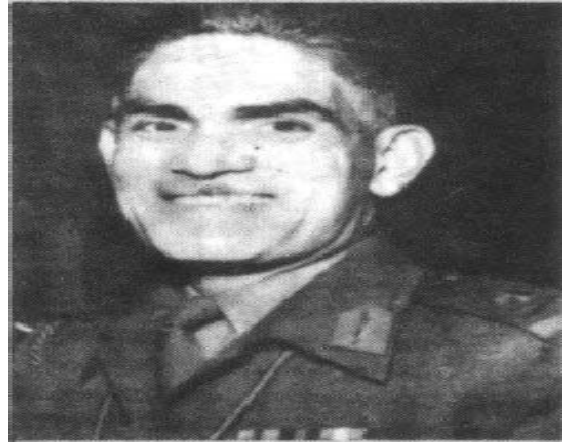
Bu dönemde ülke içinde iki temel ayrım göze çarpmaya başladı. Suriye ve Mısır'la hemen birleşilmesini savunan Başbakan vekili Arif'in liderliğindeki pan-Arap milliyetçileri (Baasçılar) ve onların karşısında ülkenin ulusal kaynaklarıyla gelişmesini savunan liberaller, komünistler ve Kasım bulunmaktaydı.

Özellikle IKP'nin politik çizgisinin temellerini ortaya koymak açısından belli tespitler yerinde olacaktır. IKP, Temmuz günlerinin devamında üye sayısını 27 bine çıkartarak ülke içinde önemli noktaları kontrol edecek duruma gelmiştir. Taleplerini devrimci bir mücadele perspektifiyle yürütmek bir yana, Kasım'ı ilerici hatta devrimci ilan ederek ittifak yolları aramaktadır. Komünist saflardaki binlerce militan, Kasım ve iktidarının politik manevralarına mahkum edilecek ve IKP militanları çok ağır darbelerle maruz kalacağı süreçlerle karşılaşacaktır. Ayrıca IKP'nin, Nasır'ın Mısır'ı ile birleşmeye olanca gücüyle karşı çıkmasının arkasında Moskova politikaları yatmaktadır. Nasır'ı ABD karşısında ittifak olan seçen Moskova, Nasır'ın kendi başına hareket edebilecek bir güç olup kontrolden çıkmasını da istememektedir. Moskova çizgisine politik kılıf hazırdır. İşte IKP'nin önemli liderlerinden Aziz el-Hacı'nın sözleri:

"Biz şu noktada, diğer Arap ülkelerindeki işçiler, tüccarlar ve kapitalistler zararına Mısır ulusal burjuvazisinin büyümesini ve genişlemesini sağlayacak olan, demokratik olmayan bir birleşmeyi destekleyemeyiz... Dolayısıyla, şu aşamada, Irak ulusal burjuvazisi ve onun gelişmesi yararına mücadele etmek bizim açımızdan çok doğal ve yerindedir."

Bu arada Mısır ile pan-Arap ideali temelinde birleşme yanlıları ile karşıtları arasındaki gerilim giderek kırılmaya doğru yol almaktadır. Baas Partisi'nin kurucusu ve teorisini Mişel Eflak ve Eflak'ın en büyük destekçisi Başbakan vekili Abdülselem Arif ülke çapında düzenledikleri mitinglerde Arap birliği BAC'a katılınması yolunda geniş kitlelere hitap ediyor ve büyük destek sağlıyordu.

Kasım, Baas lideri Eflak'ın ve Arif'in kontrolden çıkan bağımsız gücünden, halk desteğinden korkar ve ağır bir saldırıya girişir. Başbakan vekili Abdülselem Arif, 'anavatanın güvenliğine karşı komplo düzenlemekten' tutuklanır ve ömür boyu hapse mahkum edilir. Kasım sadece Arif'in ipini çekmekle kalmaz ve sokaklarda pan-Arap milliyetçilerine (Baasçılara) karşı ağır bir süre avı başlar. Bu avı sürdüren siyasi aktörler IKP militanlarıdır. Pan-Arap milliyetçisi işçiler sendikalardan kovulur. Mart 1959'da Musul'da en etkili pan-Arap askeri gücü olan Beşinci Tugay subaylarının başını çektiği askeri isyan yenilgiye uğratıldı. Bu kanlı müdahalelerde IKP'nin oynadığı rol nedeniyle, sadece Irak özelinde değil tüm Ortadoğu'da geniş emekçi yığınların gözünde komünistler ve komünizm ağır şekilde karalandı.

IKP'nin siyasal çizgisindeki kaypaklığın mutlak bir teslimiyetçiliğe dönüşmesi bile Kasım(rezimdeki) rejimini durdurmadı. Temmuz ve Ağustos 1959'da yüzlerce komünist tutuklandı, parti üyesi ve sempati-zanı yüzlerce insan işkencelerden geçirildi ve katledildi. IKP liderleri anti-komünist kampanyaya rağmen rejimi ve Kasım'ı desteklemeye devam etti.

Kasım, ülke içinde görece geniş reformlar yapmaya devam etti. Ama bu reformların toplumdaki üretici sınıfların hayatında sağladığı iyileştirmeler kısa süreli oldu. Reformların geçiciliğinin en temel kanıtı topraksız köylülerin hayat standardındaki aynılıktı. IKP, tarım reformunu tüm aksaklıklarına rağmen olanca gücüyle destekliyordu. Oysa müsadere edilen toprakların bedeli, yoksul köylülerin ödeyemeyeceği kadar yüksekti ve yararlanılabilecek kredi benzeri araçlarda yoktu. Yoksul köylüler arasında huzursuzluk giderek artıyordu. IKP bu durumu hükümete kendi temsilcilerinin seçilmesinin bir fırsatı olarak gördü ve topraksız köylüler arasında örgütlenmeye başladı. Mayıs 1959'a gelindiğinde sayıları 3.500 civarında olan köylü kooperatifinin yüzde 60'ından fazlası IKP'nin kontrolündeydi.

IKP, Baasçıların bastırılmasının ardından kendisine büyük güven duyuyordu. İktidara isyanların bastırılmasında verdiği desteğin partiyi Kasım'ın gözünde saygın bir müttefik yaptığını düşünmekteydiler. Gerçekten de orduda ve bürokrasi içinde de IKP hatırı sayılır bir desteğe sahip hale gelmişti. IKP'nin güç gösterisi Nisan 1959'da başlayan protesto gösterilerinin ardından Bağdat'ta düzenlenen 500 bin kişilik dev 1 Mayıs gösterisi ile doruk noktasına ulaştı. Kasım ise bu süreçten hiç memnun değildi. IKP'nin ulaştığı güç sadece Kasım'ı değil ABD ve SSCB'yi de ürkütmüştü. Oysa IKP'nin çizgisi son derece teslimiyetçi ve ılımlıydı. Dev 1 Mayıs gösterisinin temel sloganı 'Yaşasın lider Abdülkerim Kasım!-Komünistler Hükümete!' idi. Bu kaypak çerçevesinde hareket eden IKP'yi korkutucu kılan arkasındaki kitle dinamizmiydi. Washington ve Londra hemen harekete geçerek Kasım'a silah satışını yeniden başlattı. Aynı süreçte Moskova'dan Bağdat'a gelen bir elçi, Nikita Kruşçev, Kasım rejiminin istikrarsızlığa sürüklenmemesi yolundaki Moskova talimatını IKP'ye ilettili. IKP 'barış içinde bir arada yaşama' politikasına uyarak tarım reformuna karşı olmaksızın ve hükümete girme taleplerinden vazgeçti!

IKP'nin siyasal çizgisindeki kaypaklığın mutlak bir teslimiyetçiliğe dönüşmesi bile hükümeti durdurmamıştı. 1 Mayıs'ın hemen arkasından komünist fikirleri savunanları 7 yıl ile ömür boyu hapis cezasıyla cezalandırılmayı öngören eski ceza yasasını tekrar yürürlüğe koydu. Temmuz ve Ağustos 1959'da yüzlerce komünist tutuklandı, parti üyesi ve sempatisini yüzlerce insan işkencelerden geçirildi ve katledildi. Kasım hükümeti, Komünist Partisi dışında kalan tüm partileri yasallaştıran bir tasarımı kabul etti. Partinin gençlik -1959 ilkbaharında yaklaşık 84 bin üyesi olan- örgütü polis tarafından zorla dağıtıldı. Anti-komünist kampanya sırasında, 1960'da 6 bin işçi işten çıkarıldı. IKP liderleri anti-komünist kampanyaya rağmen rejimi ve Kasım'ı desteklemeye devam etti, IKP'nin siyaseti açık bir intihara dönüşmüştü. Kasım'a düzenlenen bir suikast girişiminin ardından (Kasım suikastten sağ çıkmıştı) düzenlenen geniş çaplı gösterilerde IKP şu sloganları yükseltmişti:

'Düzenin korunması için hükümetle el ele', 'Cesur köylüler; halkınız için daha fazla buğday üretin', 'Çalışkan işçiler; daha fazla üretin', 'Yaşasın Abdülkerim Kasım Önderliğindeki Halk, Ordu ve Hükümet Dayanışması!'

IKP, Temmuz devrimindeki tutumuyla halkın, toprak mülkiyeti meselesinde yoksul köylülerin ve ağır devlet terörüne cevap vermeyerek kendi militanı olan binlerce gencin ve işçi önderlerinin gözünde prestijini kaybetmişti. IKP'nin tarihi ihanetler, zikzaklar ve yalpalamalarla doluydu. Kitlelelerin hasretini çektiği kapitalizme karşı uzlaşmaz devrimci çizgi IKP'nin kitabında olmayan şeylerdi. Emekçilerin en enerjilerini her defasında büyük hayal kırıklıkları ve acımasız bir devlet terörü bekliyordu. 'Ulusal burjuvazi'ye atfedilen 'burjuva devrim' görevi, yani ekonomik, demokratik taleplerin uygulanması gerçekleşmemişti. Stalinizmin, Marksist teoriden en temel sapması, aşamalı devrim anlayışı, Irak'taki mücadelenin geleceğini etkiliyordu. SSCB'nin IKP'ye verdiği yön her defasında uçurumlara çıktı. Devrim perspektifinden vazgeçildiği on yıllar boyunca burjuvaziye ilerici rol tayin ediliyordu. Irak'ta farklı mezheplere ve ırklara sahip ulusların sorunları hala yakıcılığını koruyordu ve keskin sınıf çelişkileriyle toplum kaynamaya devam ediyordu. Buna karşın burjuva programın ötesinde bağımsız sınıf tavrını gerçekleştirmeye yeltenmedi IKP. Ancak ülke tarihinde en önemli dönemeç olan Temmuz devrimi kaybedilmişti ve IKP'nin ataleti yüzünden 1963'teki sürece de devrimci bir yanıt verilemeyecekti.

1963-1990: Askeri Darbeler Tarihi, Baas Partisi ve Milliyetçiler

8 Şubat 1963'te gerçekleştirilen bir askeri darbeye Abdülkerim Kasım rejimi yıkıldı ve Kasım hemen idam edildi. Yeni hükümetin başına ise, Temmuz Devrimi'nin iki numaralı lideri ve Kasım'ın 'ülkeye ihanet'ten hapse tıktığı Abdülsalem Arif getirildi. Yeni koalisyon hükümetinde egemen güç Baas Partisi'ydi.

IKP, askeri darbeyi 'Silah başına! Gerici, emperyalist komployu boşa çıkarın!' sloganıyla halkı ayaklanmaya çağırarak karşıladı. Ülkenin çeşitli yerlerinde gösteriler düzenlendi, ordu elinde sadece sopalar olan göstericilere ateş açarak yüzlerce kişiyi katletti. Bu katliamdan sonra komünist direniş ülkenin her yerinde kırıldı. IKP, ektiği teslimiyetçi politikaların sonuçlarını biçiyordu!

Darbenin silahlı gücü, Devrim Komuta Komitesi'nin 13 numaralı bülteni halkı katletme yetkisi veriyordu:

"Askeri birlik, polis gücü ve Ulusal Muhafız birimleri komutanlarına, barışı bozan herkesi ortadan kaldırma yetkisi verilmiştir. Halkın sadık çocukları, bu suçluların yerini bildirmekte ve onları temizlemekte yetkililerle işbirliği yapmalıdırlar."

IKP'nin tarihi ihanetler, zikzaklar ve yalpalamalarla doluydu. Kitlelelerin hasretini çektiği kapitalizme karşı uzlaşmaz devrimci çizgi IKP'nin kitabında olmayan şeylerdi. Emekçilerin en enerjilerini her defasında büyük hayal kırıklıkları ve acımasız bir devlet terörü bekliyordu. 'Ulusal burjuvazi'ye atfedilen 'burjuva devrim' görevi, yani ekonomik, demokratik taleplerin uygulanması gerçekleşmemişti. Stalinizmin, Marksist teoriden en temel sapması, aşamalı devrim anlayışı, Irak'taki mücadelenin geleceğini etkiliyordu.

8 Şubat'tan, 10 Şubat gecesine kadar 1500 ila 5000 kişi öldürülmüştü ve bunların 350'si komünistti. Partinin genel sekreteri Hüseyin er-Radi 20 Şubat'ta tutuklandı ve dört günlük ağır işkenceden sonra can verdi. Partinin sonraki iki sekreteri Cemal er-Haydari ve Muhammed Salih el-Ebelli de 21 Temmuz'da tutuklanıp idam edildiler. 1963 yılında, toplam 19 kişilik parti merkez komitesinden 7 kişi hükümet tarafından öldürülmüştü. Yasal olarak idam edilen komünistlerin sayısı 150 civarındayken, yargısız infazların sayısı tahmin edilemiyordu. Baasçıların, komünistlerin isim ve adreslerini CIA elinden aldıkları Ürdün Kralı Hüseyin'in ağzından da teyit edilecekti. Komünistler ve IKP, 1949'dakinden daha karanlık bir tabloyla karşı karşıyaydı.

IKP, aldığı ağır darbelerden sonra artık ülke siyasetinde etkili bir figür olmaktan çıkmıştı. Ama devrim için geçmişin facialarla sonuçlanan hatalarından bir sonuç çıkarmamıştı. IKP'nin aynı teslimiyetçiliği, düzene soldan yamanmayı tekrarlayacağını zaman gösterecekti.

Abdülselem Arif'in bir kaza sonucu ölmesinin ardından iktidara kardeşi Abdülrahman Arif geçti ve Temmuz 1968 darbesine kadar iktidarda kaldı. 17 Temmuz 1968'de

Baas Partisi ve ordunun işbirliğiyle bir darbe daha yapıldı. Darbe sokağa çıkma yasağı ilan etme gereği bile duyulmadan gerçekleştirilmişti. Yeni hükümet başkanlığına Ahmed Hasan el-Bekir getirilecekti. El-Bekir'le birlikte siyaset sahnesine çıkan önemli figür ise Saddam Hüseyin'di. Saddam Hüseyin iktidar hırsıyla, çalkantılı iktidar dönemlerini fırsat bilecek, 1970'li yıllar boyunca azimle didinerek rakiplerini eleyecek ve iktidara yerleşecekti. Keza 1979 Şubat'ında El-Bekir'i devlet başkanlığında azletti ve iktidara geçti. Moskova'nın ve tabii ki IKP'nin politik hattı, 1969'da SSCB ve Irak hükümeti arasında imzalanan petrol anlaşmasıyla tekrar belirlendi. IKP, Baas Partisi'yle müzakere masasına oturdu. Müzakereler 1970 ortasında Baasçılar tarafından birdenbire kesildi ve yine yüzlerce komünist tutuklandı, onlarca katledildi. 1971 sonbaharında Iraq Petroleum Company'nin millileştirilmesi ve Bağdat ile Moskova arasında 'stratejik ittifak' kurulmasının ardından IKP rejimle tekrar görüşmeye başladı. Ama bu görüşmeler tutuklama dalgalarıyla, 'müzakere'lere katılan parti önderlerinin katledilmesiyle ve tabandaki kadroların işkencelerden geçirilmesiyle sürekli kesintiye uğruyordu!

1972-73 sürecinde ise IKP, Saddam Hüseyin'i Baas Partisi'nin içindeki en solcu kişi olarak tanımlıyor ve Irak'ın 'Fidel Castro'su' olarak betimliyordu. Şubat 1974'te IKP, tüm illegal işyeri örgütlerini feshedip, 1974-75'te Kürt halkına karşı yürütülen kanlı savaşta dahil olmak üzere, Baasçıların tüm eylemlerini destekledi. Bu politika 1979'da Saddam Hüseyin'in komünistlerin desteğine ihtiyaç duymayacağı zamana kadar devam edecekti. 1979-81 yılları arasında tahminen 25-30 bin kişi tutuklandı, yüzlerce insan devlet tarafından katledildi ya da 'kaybedildi'. IKP, 1979'daki ağır saldırının ardından yok olma sürecine girecekti.

Artık sahnede Saddam Hüseyin vardı. ABD'nin kışkırtmasıyla Irak ordusu İran'a saldıracak, tam sekiz yıl sürecek olan savaşta milyonlarca insan ölecekti. SSCB bu süreçte alttan alta Irak'a destek vermekte sakınca görmedi. İran-İrak Savaşının tüm kül-leri dahi soğumadan, Kürtlere, Şiilere yönelik korkunç katliamların hemen ardından Saddam, ABD'nin teşvikiyle bu sefer de Kuveyt'i işgal etti. İkili oynayan ABD emperyalizmi Kuveyt'in işgalini bahane ederek Irak'a saldırdı. Saddam'ı iktidardan indirmeyen ABD Irak üzerinde kalıcı etki sahibi olmaya oynuyordu kuşkusuz. Artık SSCB yoktu, IKP ise resmen olmasa da fiilen tükenmişti, beraberinde işçi hareketi ve komünizmi tüketerek.

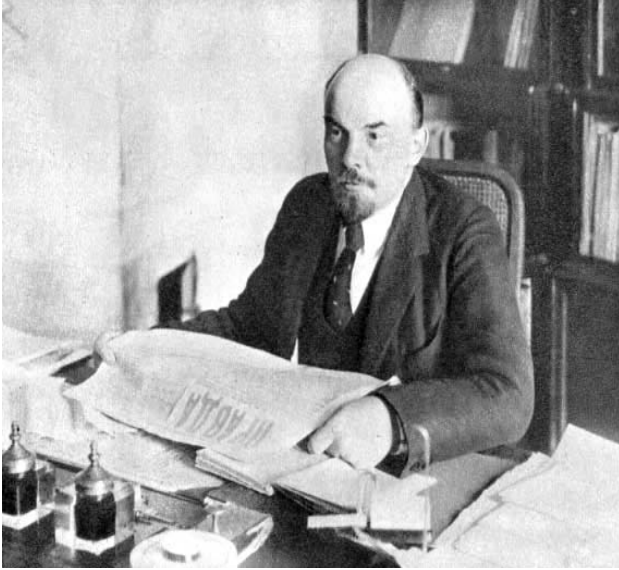

Stalinizmin Ortadoğu'da oldukça kötü bir mirası var. Stalinizm sayesinde uzun yıllar solun mevzileri olmuş yerlere bugün İslamcılar yerleşmiş durumda. Sol bir bütün olarak oldukça gerilemiş durumda. Ama, şunu biliyoruz ki kapitalizm var oldukça devrimcilere kapılar asla kapanmaz. Yeter ki sabırlı ve inatçı bir mücadeleyle devrimci Marksizmin temiz bayrağını yükseltelim.

Özge SARIHAN

PARTİ ÖRGÜTÜ ve PARTİ EDEBİYATI

"Yalnız polis baskısından değil, ama sermayenin de egemenliğinden, tüccarlıktan, dahası, burjuva-anarşist bireycilikten arınmış, özgür bir basın yaratmak istiyoruz, yaratacağız da."

[...] Bu parti edebiyatı ilkesi nedir? Sosyalist proletarya açısından edebiyat, bireyler ya da toplumlar için bir zenginleşme aracı olmamalıdır diyemeyiz sadece; edebiyat proletaryanın genel davasından bağımsız, bireysel bir girişim olamaz kesinlikle. Kahrolsun partisisiz yazarlar! Kahrolsun

edebiyatın üstün insanları! Edebiyat, proletaryanın genel davasının bir parçası haline gelmeli, bütün proletaryanın politik olarak bilinçli bütün öncüleri tarafından harekete geçirilen o tek ve büyük Sosyal-Demokrat* mekanizmanın "küçük bir çarkı ve vidası" olmalıdır.

"Her benzetmede bir kusur vardır" der bir Alman atasözü. Benim edebiyatı bir dişliye, canlı bir hareketi, bir mekanizmaya benzetişim de öyle olabilir. Fikirlerin özgürce çarpışmasını, eleştiri özgürlüğünü, edebi yaratım özgürlüğünü, vs., vs., alçaltıyor, öldürüyor, "bürokratlaştırıyor" diye böyle bir benzetme karşısında çılgıncı basacak isterik aydınlar bulunacaktır belki de. Ancak bu gibi çılgıncılar, burjuva aydın bireyciliğinin bir ifadesinden başka bir anlama gelmeyecektir. Edebiyatın, mekanik bir ayarlamaya ya

da aynı bir düzen içine konmaya, çoğunluğun azınlık üzerinde baskı yaratmasına açık olmadığı, su götürmez bir gerçektir. Bu alanda kişisel girişkenliğe, bireysel eğilimlere, düşünce ve hayal gücüne, biçim ve içeriğe kesinlikle daha geniş yer verilmesi gerektiği de kuşku götürmez. Bunların hiçbirisi yadsınamaz; ama bütün bunlar, proletarya partisi davasının edebi cephesinin, öbür cepheleriyle mekanik bir biçimde bir tutulamayacağını gösterir sadece. Ancak bu da, burjuvaziye ve burjuva demokrasisine yabancı ve garip gelen, edebiyatın mutlaka, ister istemez Sosyal-Demokrat Parti çalışmasının bir ögesi olması gerektiğini, bu çalışmanın bütün öbür öğelerine ayrılmaz bir biçimde bağlı olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Gazeteler, çeşitli parti örgütlerinin organları haline gelmeli ve bu gazetelerin yazarları mutlaka bu örgütlerin üyesi olmalıydılar. Yayın ve dağıtım merkezleri, kitapçılar ve kitaplıklar, kitaphevleri ile benzer kuruluşlar, bütün bunlar, Parti denetimi altında olmalıdır. Örgütlü sosyalist proletarya, bütün bu çalışmaları kendi gözetiminde bulundurmalı, baştan sona denetlemeli ve ayrımsız, bütün her yere, yaşayan proletarya davasının hayat dolu akışını götürmeli ve böylece, "yazarın işi yazmak, okuyucunun işi okumak" diyen o yarı Oblomovcu, yan bezirgân, eski Rus ilkesinin ayaklarını yerden kesmelidir.

Asya'ya özgü sansürün ve Avrupa burjuvazisinin yozlaştırdığı edebi çalışmaların böyle bir anda dönüşüme uğratılabileceğini öne sürmüyoruz pek tabii. Ölçüleri belirli herhangi bir sistemi savunmak, ya da sorunu bir takım buyrultularla çözmeye kalkmak aklımızın ucundan bile geçmez. Kupkuru şemaların uygulanması en az

söz konusu olacak şeydir burada. Tüm partimiz ve Rusya'da siyasal bilinçli Sosyal-Demokrat proletaryanın tümü, bu yeni sorunun farkına varmalı, onu yakından tanımalı ve her yerde çözmeye çalışmalıdır, aslında yapılması gereken şey budur. Serfçi sansürün zincirlerinden kurtulan bizler, burjuva bezirgân edebi ilişkilerin tutsağı haline gelmek istemiyoruz, gelmeyeceğiz de. Yalnız polis baskısından değil, ama sermayenin de egemenliğinden, tüccarlıktan, dahası, burjuva-anarşist bireycilikten arınmış, özgür bir basın yaratmak istiyoruz, yaratacağız da.

Bu son sözler okuyucuya aykırı ya da hakaretmiş gibi gelebilir. Özgürlüğün coşkulu savunucusu birkaç aydın "ne!" diye bağıracaklardır belki de. Demek, siz yazı yazmak gibi alabildiğine ince, bireysel bir konuyu ortaklaşa denetim altına almak istiyorsunuz! Bilimin, felsefenin ya da estetiğin sorunlarını oy çoğunluğuyla işçiler çözsün istiyorsunuz! Bütünlükle bireysel olan fikirselle çalışmanın mutlak özgürlüğünü inkar ediyorsunuz demek!

Sakin olun, baylar! En önce, biz burada partili edebiyatı ve onun parti denetimine bağlılığını tartışıyoruz. Herkes hiçbir kısıtlama olmaksızın dilediğince söyleyip yazmakta özgürdür. Ama, (parti dahil) bütün özgür kuruluşlar da, parti düşmanı düşüncelere sahip çıkmak için partiden yararlanan üyeleri kovmakta özgürdür. Söz ve basın özgürlüğü tam olmalıdır. Ancak, örgütlenme özgürlüğü de tam olmalıdır. Ben söz özgürlüğü adına sana haykırma, yalan söyleme ve canın ne istiyorsa onu yazma hakkını tam olarak tanımak zorundayım. Ama sen de örgütlenme özgürlüğü adına bana şu ya da bu görüşlere sahip çıkan kimselerle biraraya gelme ya da ayrılma hakkını vermelisin. Parti, kendi düşmanı görüşlere sahip çıkan kimseleri kendinden arındırmadıkça önce ideolojik, sonra maddi açıdan çözülüp dağılması kaçınılmaz olan özgür bir kuruluştur. Partili görüşlerle parti düşmanı görüşler arasındaki sınırı belirleyebilmek için ortada parti programı, partinin taktik kararları ve tüzüğü, en sonunda da, pro-

letaryanın uluslararası özgür kuruluşlarının, uluslararası Sosyal-Demokrasi'nin tüm deneyleri vardır; proletarya partileri içinde bütünlükle tutarlı, tastamam Marksist, tümüyle doğru olmayan bireysel öge ve eğilimler varolagelmıştır hep, ama buna karşılık, bu partilerin kendi safları içinde hep dönem dönem "temizlikler" de olmuştur. Aynı şey, burjuva "eleştiri özgürlüğü" baylar, bizim Partimiz içinde de olacaktır. Bir kitle partisi haline gelmek üzereyiz, açık bir örgüt olmaya doğru hızlı bir değişim geçiriyoruz; (Marksist açıdan) tutarsız birçok kimse, hatta bazı Hristiyan unsurlar, belki mistik kişiler bile gelip aramıza katılacaktır, kaçınılmaz bir şey bu. Ama, midemiz sağlam ve taş gibi Marksistiz. Tutarsız unsurları kendi içimizde özümleyeceğiz. Parti içinde fikir ve eleştiri özgürlüğü, insanların parti adı verilen özgür kuruluşlarda örgütlenme özgürlüğünü bize unutturamayacaktır hiçbir zaman.

İkinci olarak da, sayın burjuva bireyciler, mutlak özgürlük üstüne çektiğiniz söylevlerin ikiyüzlülüğünden başka bir şey olmadığını söyleyeceğiz sizlere. Para gücü üzerine kurulmuş bir toplumda, bir avuç zengin insan asalak halinde yaşarken emekçi yığınların yoksulluk içinde süründükleri bir toplumda gerçek, fiili hiçbir "özgürlük" olamaz. Siz, Bay Yazar, sizden allı pullu, çerçeve içinde açıklıksızlık ve "kutsal" sahne sanatı "üstüne örtülü" bir kılıf içinde fuhuş isteyen burjuva yayıncıya karşı, burjuva kamuya karşı özgür müsünüz? O mutlak özgürlük denen şey ya bir burjuva palavrasıdır, ya da (bir dünya görüşü olarak anarşizm, tersine çevrilmiş burjuva düşüncesi olduğu için) anarşist bir palavradır. İnsan hem toplum içinde yaşayıp, hem de ondan özgür olamaz. Burjuva yazarın, sanatçının, oyuncunun özgürlüğü, para kesesine, çürümeye, satılık olmaya gizlice (ya da ikiyüzlü biçimde gizlice) bağımlılıktan başka bir şey değildir.

İşte biz sosyalistler, bu ikiyüzlülüğü açığa seriyor, sahte etiketleri söküyoruz; bunu da, sınıfsız bir edebiyat ve sanata varmak için değil (çünkü böyle bir şey sınıf-dışı, sosyalist bir toplumda olabilir

"Sayın burjuva bireyciler, mutlak özgürlük üstüne çektiğiniz söylevlerin ikiyüzlülüğünden başka bir şey olmadığını söyleyeceğiz sizlere. Para gücü üzerine kurulmuş bir toplumda, bir avuç zengin insan asalak halinde yaşarken emekçi yığınların yoksulluk içinde süründükleri bir toplumda gerçek, fiili hiçbir "özgürlük" olamaz. Siz, Bay Yazar, sizden allı pullu, çerçeve içinde açıklıksızlık ve "kutsal" sahne sanatı "üstüne örtülü" bir kılıf içinde fuhuş isteyen burjuva yayıncıya karşı, burjuva kamuya karşı özgür müsünüz? O mutlak özgürlük denen şey ya bir burjuva palavrasıdır, ya da (bir dünya görüşü olarak anarşizm, tersine çevrilmiş burjuva düşüncesi olduğu için) anarşist bir palavradır. İnsan hem toplum içinde yaşayıp, hem de ondan özgür olamaz. Burjuva yazarın, sanatçının, oyuncunun özgürlüğü, para kesesine, çürümeye, satılık olmaya gizlice (ya da ikiyüzlü biçimde gizlice) bağımlılıktan başka bir şey değildir.

ancak), ama, gerçekte burjuvaziye bağlı bu ikiye bölünmüş özgür edebiyatın karşısına, açıkça proletaryaya bağlı, gerçekten özgür bir edebiyat çıkarmak için yapıyoruz.

Bu edebiyat özgür bir edebiyat olacaktır, çünkü bu edebiyatın saflarına hep yeni güçler katacak olan şey, hırs ya da kariyerizm değil, sosyalizm fikri ve emekçilere duyulan yakınlık olacaktır. Bu edebiyat özgür olacaktır, çünkü bir takım içi geçmiş kadınlara, şişmanlamaktan yakından, canı sıkkın "üst tabaka"ya değil, ülkenin gözbebeği, gücü ve geleceği olan milyonlarca, yüz milyonlarca emekçiye hizmet edecektir. Bu özgür edebiyat insanoğlunun devrimci düşüncesindeki son sözü

"En önce, biz burada partili edebiyatı ve onun parti denetimine bağlılığını tartışıyoruz. Herkes hiçbir kısıtlama olmaksızın dilediğince söyleyip yazmakta özgürdür. Ama, (parti dahil) bütün özgür kuruluşlar da, parti düşmanı düşüncelere sahip çıkmak için partiden yararlanan üyeleri kovmakta özgürdür. Söz ve basın özgürlüğü tam olmalıdır. Ancak, örgütlenme özgürlüğü de tam olmalıdır. Ben söz özgürlüğü adına sana haykırma, yalan söyleme ve canın ne istiyorsa onu yazma hakkını tam olarak tanımak zorundayım. Ama sen de örgütlenme özgürlüğü adına bana şu ya da bu görüşlere sahip çıkan kimselerle biraraya gelme ya da ayrılma hakkını vermelisin. Parti, kendi düşmanı görüşlere sahip çıkan kimseleri kendinden arındırmadıkça önce ideolojik, sonra maddi açıdan çözülüp dağılması kaçınılmaz olan özgür bir kuruluştur. Partili görüşlerle parti düşmanı görüşler arasındaki sınırı belirleyebilmek için ortada parti programı, partinin taktik kararları ve tüzüğü, en sonunda da, proletaryanın uluslararası özgür kuruluşlarının, uluslararası Sosyal-Demokrasi'nin tüm deneyleri vardır; proletarya partileri içinde bütünlükle tutarlı, tastamam Marksist, tümüyle doğru olmayan bireysel öğe ve eğilimler varolagelmıştır hep, ama buna karşılık, bu partilerin kendi safları içinde hep dönem dönem "temizlikler" de olmuştur."

sosyalist proletaryanın deneyi ve canlı faaliyetiyle zenginleştirecek, geçmişin deneyi (ilkel, ütöpik biçimlerinden başlayarak gelişen sosyalizmin vardığı son aşama olan bilimsel sosyalizm) ile günümüzün deneyi (işçi yoldaşların bugünkü mücadelesi) arasında sürekli bir karşılıklı etki yaratacaktır.

O halde yoldaşlar, iş başına! Yeni ve güç bir görevle karşı karşıyayız. Ama, Sosyal-Demokrat işçi sınıfı hareketine kopmaz bir biçimde bağlı, geniş, zengin ve renkli bir edebiyatı örgütlemek gibi soylu ve gönendirici bir görev. Bütün Sosyal-Demokrat edebiyat Parti edebiyatı haline gelmelidir. Bütün gazeteler, dergiler, yayınevleri, vs. çalışmalarına hemen yeniden çekidüzen vermeli, Partinin şu ya da bu örgütüyle şu ya da bu biçimde bütünleşecek bir şekle doğru gitmelidir. "Sosyal Demokrat" edebiyat ancak o zaman kendi adına gerçekten yaraşır bir hale gelecek, ancak o zaman görevini yerine getirecek ve burjuva toplum çerçevesi içinde bile, burjuvaziye kölelik etmekten kurtularak, gerçekten en ön saflarda yürüyen ve sonuna kadar devrimci olan sınıfın hareketi içinde yer alacaktır.

V.İ. LENİN

*Noveya Zhizn, Sayı: 12, 13 Kasım 1905
(Toplu Yapıtlar, Cilt 10, s. 44-49)*

**1914'te Birinci Dünya Savaşı'nda Batı Avrupa sosyal demokrat partileri kendi ülkelerinin savaş bütçelerine ve dolayısıyla farklı ülkelerin proleterlerinin birbiriyle savaşmalarına oy verene kadar Marksistler kendilerini sosyal demokrat olarak nitelendiriyordu. Bu yazıdaki 'sosyal demokrat' sözcüğü 'devrimci Marksistler' olarak okunmalı. (Marksist Bakış)*

**“Tüm krizlerin büyük
önemi, gizli olanı açığa
çıkarmaları, sınırlıyı,
ayrıntıyı bir kenara
itmeleri, politik moloz
yığınıını ortadan kaldır-
maları, gerçekten
yürüyen sınıf mücade-
lesinin gerçek sahiplerini
ortaya koymalarıdır.”
(Lenin, *Krizin Dersleri*, 1917)**

